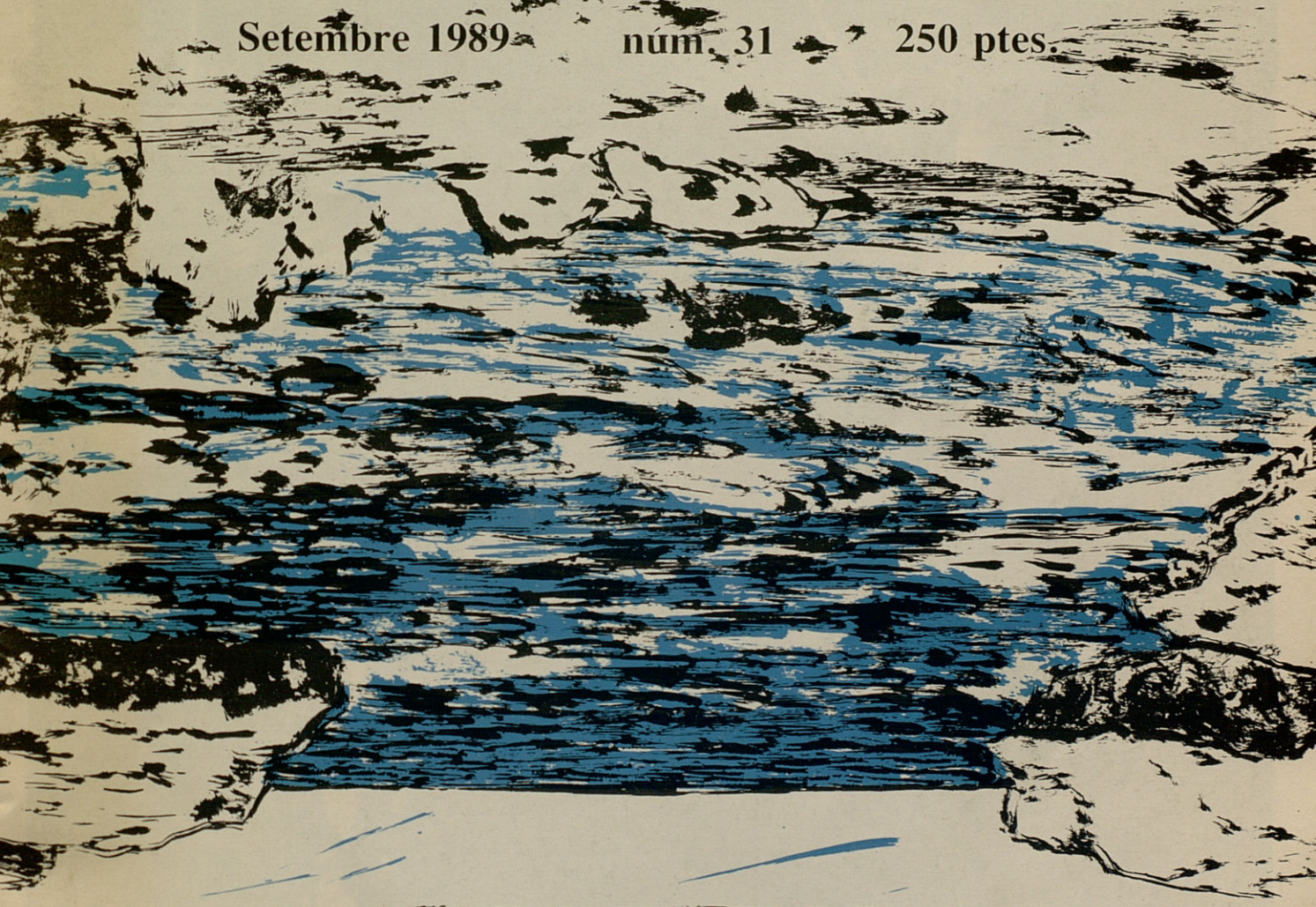

EL MIRALL

Setembre 1989

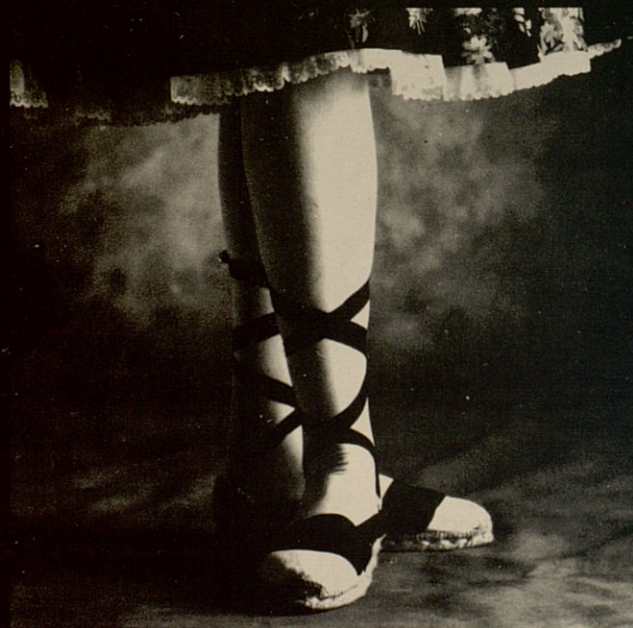
núm. 31

250 ptes.

Les inundacions del Llevant
La ruralia: un espai violat
Bernat Sansó / P. Rafel Joan

7/10/89

Al peu de la cultura.

CAIXA DE PENSIONS

"la Caixa"

EL MIRALL

Revista mensual
Setembre -1989 - núm. 31
ANY III

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:
Associació EL MIRALL

Informació i Correspondència:
Apartat de Correus núm. 179
07080 - Palma (Mallorca)
Telèfons: (971) 72 32 99 / 72 59 37
Telefax: (971) 71 93 85

Delegació a Barcelona:
C/ Montcada, 20 (Palau Dalmaes)
08003 - Barcelona

Delegació a València:
C/ Moratín, 15
46001 - València

Director:
Climent Picornell

Cap de Redacció:
Pere Estelrich i Massutí

Secretari de Redacció:
Josep Mª Magrinyà i Brull

Consell de Redacció:
Francesca Bosch i Capó
Rosa Mª Calafat i Vila
Joan Company i Siquier
Miquel Company i Florit
Antoni Ginard i Bujosa
Joana Lladó i Ballester
Antoni Marimon i Riutort
Mateu Morro i Marcé
Antoni Nadal i Soler
Joan Perelló i Ginard
Antelm Pujol i Fulgencio
Andreu Ramis i Puigrós
Pere Rosselló i Bover
Gaspar Valero i Martí

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Coberta: Original de Bernat Sansó per a EL MIRALL.

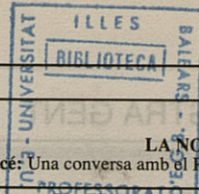
Fotos:
EL DIA i arxiu EL MIRALL

Producció, Administració i Publicitat:
C/ Impremta, 1, Pral-2a. Tel. 72 32 99
07011 - Palma (Mallorca)

Maquetació i Fotocomposició:
EL MIRALL i DOCUMENTA BALEAR

Impressió:
Interior: OMNI S.A. Gremi Ferrers, 42.
Polígon de Son Castelló - Palma.
Coberta: Xisco Arts Gràfiques. C/ del Baix riera, 1-A - Palma.

Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

4	Mateu Morro i Marcé: Una conversa amb el Pare Rafel Juan	LA NOSTRA GENT
6	Pep Mesa: Quan perestroikarem?	
7	M. Blàzquez, A. Llompart i J. Matalamas: Capocorp: raons per a la protecció	ECOLOGIA
10	M. A. Ferrer, C. Manera i A. Company: Entrevista amb Enric Tello	
12	Francesca Florit Alomar: La ruralia, un espai violat	RURALIA
17	Jaume Binimelis Sebastian: El Celler Cooperatiu de Felanitx	
18	Miquel Serra: Una de toros.	L'ULL DE VELLUT
19	Agustí Jansà i Clar: Predicció i predictibilitat de les inundacions	LES INUNDACIONS DEL LLEVANT
24	Miquel Grimalt Gelabert: "S'any de sa torrentada"	
33	Miquel Company i Florit: Les torrentades també preocupen com a seguretat civil	
35	Joan Mayol: Inundacions i responsabilitat	
36	G.G.: Sort que estam protegits!	
36	Macià Blàzquez i Salom: La "regeneració" de platges: una política errònia	
37	Ramon Turmeda: TVV contra TV3?	PAÍS VALENCIÀ
38	Antoni Ginard: El volcà colombià	LA MOGUDA PLANETÀRIA
39	Ramon Molina: La segona mort d'Ignasi Ferretjans	LA NOSTRA GENT
40	Antoni Serra: Les cireres no acaben mai de madurar	
42	F. Llabrés, M. Garcias i T. Martínez: Quelcom més que recursos auxiliars	EDUCACIÓ
43	Ràdio Mediterrània impugnarà la totalitat de les emissores de ràdio concedides a les illes Balears	
45	Més de sis mil alumnes ja han après català	
46	Miquel V. Sebastian: La realitat pictòrica de Bernat Sansó	ARTISTES DE LA PART FORANA
49	Arnau Pons: Chateauvallon/Toulon, Théâtre National de la Danse et de l'Image	FESTIVAL DE DANSA
53	Pere Font: Dèbils i forts	GUAL PERMANENT
54	Pere Rosselló i Bover: J. M. Sala-Valldaura, un poeta a la vora del pou de la novel·la	LITERATURA
56	Mateu Morro: "Moramar i altres poemes"	
58	J. Vidal Reynés i M. Martín Mascaró: Programació de la història mitjançant el cinema	EDUCACIÓ
60	M. Ferrà i Martorell: Colom, la figura més polèmica de la història (6). L'illa de Gràcia.	ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA
62	Gabriel Ensenyat i Pujol: Manipulacions històriques d'un centenari	CONSCIENCIA HISTÒRICA
63	Joan Mayol: Botànica i botànics als Països Catalans	BOTÀNICA
66	Tomàs Garcia: Elements de la societat pre-turística mallorquina	PRE-TURÍSTICA
67	A. R.: L'obra de l'Arxiduc	"DIE BALEAREN"
68	J. A. Mesquida i A. Nadal: La normalització lingüística del funcionari	QÜESTIONS DE LLENGUA
70	Bartomeu Colom i Pastor: Duros per al català	
71	Joana Lladó: La XIII Setmana de Renovació Educativa	EDUCACIÓ
74	Rafel Crespi: Del vot inútil al vot útil, per un vot nacionalista	HIPOTECA DE CABÒRIES
77	M. A. Albertí Campins: Homenatge a Rosselló-Pòrcel	
79	Joana Lladó: Vel·leïtats i fantasies	
79	Revistes	
80	Premis 31 de Desembre de l'OCB. Convocatòria 1989	
80	Contra la nova violència dels qui cremaren el repetidor de TV3	
81	Llibres	

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5102890887

UNA CONVERSA AMB EL PARE RAFEL JUAN

Mateu Morro Marcé

El Pare Rafel Juan MM.SS.CC., era una institució entre els muntanyencs i els aimadors de les terres de Lluc. Sorprenia, en una home de la seva edat, la vitalitat que li permetia recórrer els camins més dificultosos de la Serra. Malauradament, la seva mort el 12 d'abril passat ens ha privat per a sempre de la seva presència.

El P. Rafel Juan, als voltants de Ses Basses de Mortitx (abril 1987).

Era un extraordinari coneixedor de les terres d'Escorca, les quals havia trescat en totes les direccions, des que d'al.lotell entrà de blavet al monestir. Ningú més que ell havia conegut la bellesa i la duresa dels paratges més extraordinaris de l'illa. I col.laborà activament en els inicis de l'excursionisme modern (en algunes de les Rutes Amagades de Mallorca ens crida l'atenció la fotografia d'aquell homonet vestit amb sotana enfilant-se pels passos més difícils). El 1980, a la Serra de Sa Rateta, el Grup Excursionista de Mallorca (GEM)

el va nomenar Soci Honorari, i el 1985, a s'Entreforc, li va lliurar una placa per tal d'agrair-li la seva col.laboració.

Els seus articles i les seves aportacions han quedat a diverses publicacions, disperses, sense arribar a congregar-se l'obra de conjunt, històrica i etnogràfica, que hagués pogut produir. Compositor musical i erudit, investigador de la història i la toponímia, ocupava el càrrec d'arxiver del monestir de Lluc.

La primera vegada que el vaig anar a veure el vaig trobar en el jardí del monestir, on amb una cura admirable tenia

esment a endemismes i plantes específiques de la flora de les valls i roquisars de muntanya.

La darrera vegada que el vaig visitar va esser el gener d'enguany. No es trobava massa bé, patia de l'estómac i tenia dolor, però va davallar de la seva cambra, i devora la foganya del menjador xerràrem una estona.

El vaig trobar desanimat, em digué que fins i tot havia pensat en legar els seus documents i les seves fitxes a alguns investigadors, a fi que la seva obra pogués tenir continuïtat, per a bé de la

història de les terres que tant estimava.

El pare Rafel em va parlar, en especial, de les seves recerques publicades a les "Hojas de Lluc": uns fulls mecano-grafiats que sols es poden trobar a algunes biblioteques i arxius, i a on va escriure sobre les possessions d'Escorca en el segle XV, sobre llegendes, i sobre molts de temes relacionats amb Lluc.

El Pare Rafel Juan era un pou de coneixements, era d'aquesta casta de persones que tenen una coneixença exhaustiva d'un tema. No fou persona que publicàs molt, lamentablement no ens ha deixat els treballs acabats que potser haguessin estat possibles. Però el seu coneixement de la història medieval, la toponímia, les tradicions, i la geografia que ell havia potejat pam a pam, era enorme, sense enclotxes.

● Els articles i les aprotacions del P. Rafel Juan han quedat a diverses publicacions, disperses, sense arribar a congregar-se l'obra de conjunt, històrica i etnogràfica, que hagués pogut produir

Vaig quedar amb ell que un altre dia hi tornaria i em mostraria la seva documentació. Però, malgrat tot, parlàrem una bona estona de moltes coses. Repassàrem plegats la història d'Escorca i de les seves gents. Comenàrem la feta de s'Alzina de ses Tres Creus, on hi moriren tres missatges tocats per un llamp, quan venien de missa, i que l'amo se salvà perquè va romandre enrera fent tertúlia amb els altres amos. Em contà com quan ell era petit i arribaven a s'Entreforc els treien de dins una coveta una creueta de fusta, testimoni de la mort d'un carboner que s'hi havia estimbat. I em parlà d'altres fetes, com la mort del saig d'Escorca, glaçat devers Es Colls, entre Cals Reis i Bini. Testimonis d'una vida aspra i aïllada.

Estam en evolució constant

D'encà que ara fa 107 anys inauguràrem la primera oficina fins avui, que som la primera institució financera de les Balears, la nostra evolució ha estat constant. Tot i així, el nostre principal objectiu és encara el mateix: servir les Balears, tota la seva gent, amb tots els recursos a l'abast. Per tant, ahir i avui: "Sa Nostra" és la Caixa de Balears.

1882

1 oficina
3 empleats
46.783 pts. en
recursos externs

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

Més d'un segle 100% balear.

Parlàrem de l'endogàmia que afectava els habitants d'aquelles muntanyes, amb els problemes de consanguineïtat subseqüents; dels camins, gairebé sempre en mal estat; de l'existència de determinats camins molt poc coneguts; de la toponímia, aturant-nos a alguns casos concrets com el Puig Agudell (avui cartografiat Muntibudell o Multibudell), de Sa Talaia Grossa (cartografiat erròniament Puig Galileu, a partir d'unes cases de neu que foren d'en Garireu), d'Aubarca, de Son Colomí, de La Mola (possessió de la qual

encara en resten les ruïnes), i hauríem seguit conversant més estona si no haguessin estat per la salut del Pare Rafel.

La nostra cultura la fan també els homes com el Pare Rafel Juan, és per això que es mereix la recordança. De tota manera, la millor contribució que hom podria fer a la seva memòria seria la plena recuperació i publicació de la seva obra dispersa i inèdita, i alhora fer que les notes i fitxes històriques i toponímiques poguessin servir d'estaló per a futurs treballs de conjunt sobre les terres d'Escorca. ■

1989

135 oficines
60 caixers
automàtics
1.000 empleats
185.000 milions
en recursos externs

QUAN PERESTROIKAREM?

Pep Mesa

No sé si EL MIRALL voldrà publicar-me aquesta columna. Però és que ningú no diu tot allò que caldria després de veure com la mare Rússia revisa el domini tirànic i despòtic que els seus governants han exercit fins ara mateix damunt les minories ètniques que componen la Unió Soviètica. ¿On són els

oracles de la nostra premsa mallorquina que s'han omplert la boca menystenint i menyspreant qualsevol concepte de nacionalisme a l'estat espanyol? ¿Per què no comencen a revisar tanta malvolença? Encara no he llegit res que permeti entreveure el dubte, una possibilitat distinta, un potser... Solament els

articles de Roman Piña, després d'aquell tan desgraciat aconsellant prudència i sentit comú a Bartomeu Colom, en tornar d'El Escorial ha dit coses raonades. ¿No hi haurà ningú que faci un article, en castellà, naturalment, demanant que el govern de l'estat es disculpi per com altres governs del mateix estat han gairebé anorreat els trets diferencials dels pobles d'Espanya? Tots els drets i els preceptes legals que el Sr. Barrionuevo vulgui exhibir per explicar l'eliminació de TV3 al País Valencià; però la voluntat política de tancar la llengua catalana en els ghettos de les Autonomies engrunades per les sentències del Tribunal Constitucional, jo, que som un ciutadà que llegeix els diaris, la veig per damunt de qualsevol altre discurs.

Si no fos aquest el propòsit, per què el Ministeri de Cultura té el pressupost més gran de la seva història? No havíem quedat que les Autonomies havien de gestionar aquesta competència d'acord amb la pròpia especificitat? Doncs es tracta de molts doblers per a una cultura per lapidar les altres.

I ja que parlem de pressupostos, contra què i contra qui es pressuposten les forces de seguretat? Prova de repetir l'actitud de Llorenç Massutí!..., en fi, cony, crema el repetidor de TV3 que ja et faran desaparèixer l'expedient! ■

FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

dona
corseteria

J. Masdeu

Colón, 20 - Tel. (971) 71 65 58
07001 Palma de Mallorca

CAPOCORB: RAONS PER A LA PROTECCIÓ

Macià Blàzquez, Antoni Llopart i Joan Matamalas

La projectada urbanització de Capocorb Nou afectaria una àrea de 4.450.000 m², entre Cap Blanc i Cala Pi, i comportaria un muntant de 12.361 habitants a un dels darrers redutes verges de Sa Marina de Lluçmajor. Però ara l'Ajuntament de Lluçmajor i el govern Autònom tenen l'oportunitat d'aturar-la, pel bé de l'equilibri ecològic, paisatgístic i territorial de la nostra illa.

Rossinyol comú (*Luscinia megarhynchos*).

Els valors naturalístics de Capocorb Nou (Marina de Lluçmajor)

El medi de Sa Marina de Lluçmajor es caracteritza per l'aridesa i la pobresa dels seus sòls. La forta insolació i la manca de pluges exigeixen l'adaptació de les espècies que l'habiten; configurant una biocenosis molt valuosa per la seva singularitat.

Dins d'aquest hàbitat advers, també podem trobar enclaus excepcionals, de gran riquesa i diversitat.

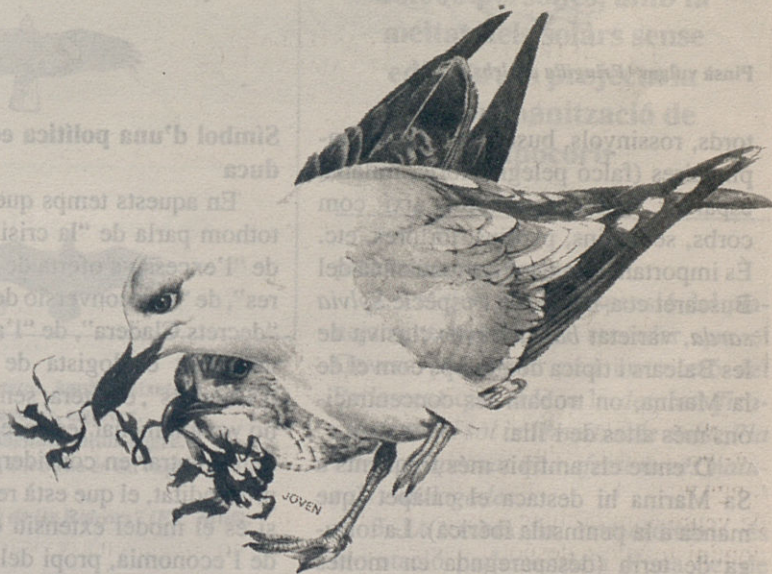
La naturalesa càlcica del substrat genera, amb la seva dissolució (juntament amb l'aportació de sorres de les pluges de pols), argiles, que impermeabilitzen el sòl i possibiliten la formació de basses (petits dipòsits d'aigua dol-

ça). Així es conforma un hàbitat extraordinari, dins la sequedat de Sa Marina. De fet, possibilita el desenvolupament d'espècies d'algues, macròfits, crustacis, insectes, etc. dels quals, sovint,

● O bé es fan les coses amb una actitud desconnectada de la realitat anacrònica que vivim, o bé es fan mirant cap el futur

manca fins i tot la classificació.

Un altre àmbit d'excepcional interès

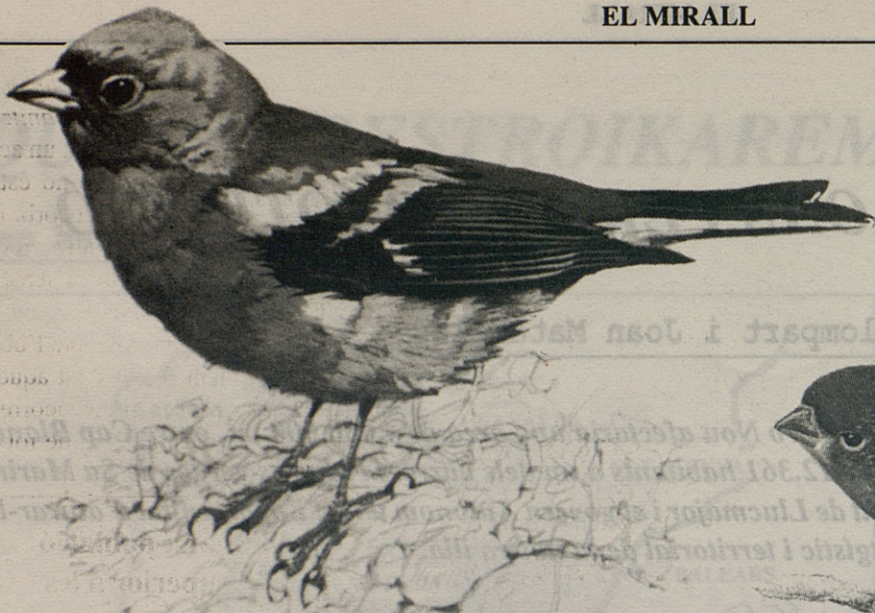
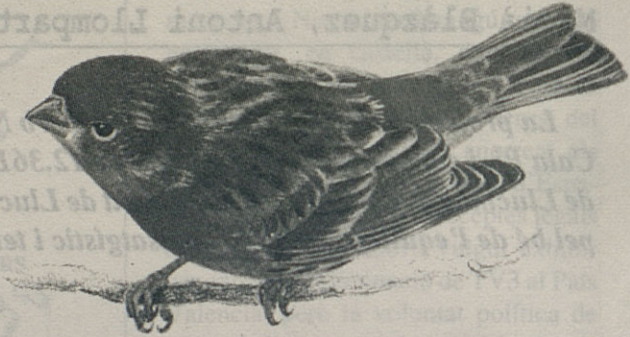

Gavina argentea (*Larus argentatus*).

faunístic a aquesta zona és el dels penya-segats, declarats "Element Paisatgístic Singular". Als espadats i escarps hi podem trobar les majors colònies mediterrànies de corbmarí; a més s'hi estableixen d'altres espècies d'ocells marins, tals com les nonetes, la gavina roja, etc.

El paisatge vegetal de Sa Marina és el de les espècies més ben adaptades a la manca d'aigua i la forta insolació. Es tracta de comunitats vegetals escleròfil·les i xeròfites. Hi trobam l'ullastre, la mata, les estepes, el llampudol, la rapa, les esparregueres, el romaní, etc.

L'avifauna més freqüent a les garrigues i penyals de Sa Marina és la de passeriformes (pinsans, estornells,

Pinson vulgar (*Fringilla coelebs*)Verderol (*Serinus serinus*).

tords, rossinyols, buscarets, ropits), rapinyaires (falcó pelegrí, xoric, milana, esparver, mussols, òlibes) així com corbs, sebellins, perdius, tórtors, etc. És important remarcar l'abundància del Buscariet coa-llarga, de l'espècie *Sylvia sarda*, varietat *balearica*, exclusiva de les Balears i típica de biòtops com el de la Marina, on trobam les concentracions més altes de l'illa.

D'entre els amfibis més freqüents a Sa Marina hi destaca el calàpet (que manca a la península ibèrica). La tortuga de terra (desapareguda en moltes localitats europees on va viure) i la serp de garriga es mantenen acantonades en aquest reduït de la naturalesa verge de Sa Marina.

Les minses aptituds d'aquest medi han reduït, fins a l'actualitat, l'ocupació i explotació d'aquestes àrees per part de l'home. Això ha mantingut Sa Marina aliena a l'artificialització del paisatge que ha sofert la resta de la nostra illa. Els valors paisatgístics, natural i culturals d'aquest reduït no pot acabar desapareixent pel caprici d'urbanitzadors i polítics.

La permeabilitat de la plataforma calcària que forma Sa Marina permet l'emmagatzemament d'aigua i la creació d'un aquífer. Però la seva sobreexplotació i la proximitat a la mar ocasiona la salinització per intrusió d'aigua marina.

Símbol d'una política econòmica caudera

En aquests temps que corren, quan tothom parla de "la crisi del turisme", de "l'excessiva oferta de places hoteleres", de "la reconversió del sector", dels "decrets Cladera", de "l'actitud sorprenentment ecologista de la Federació d'Hotelers", etcètera, sembla que ningú no vol anomenar les coses pel seu nom. Sense entrar en consideracions de més profunditat, el que està realment en crisi és el model extensiu de creixement de l'economia, propi del 3er món, que ha suposat una constant destrucció del

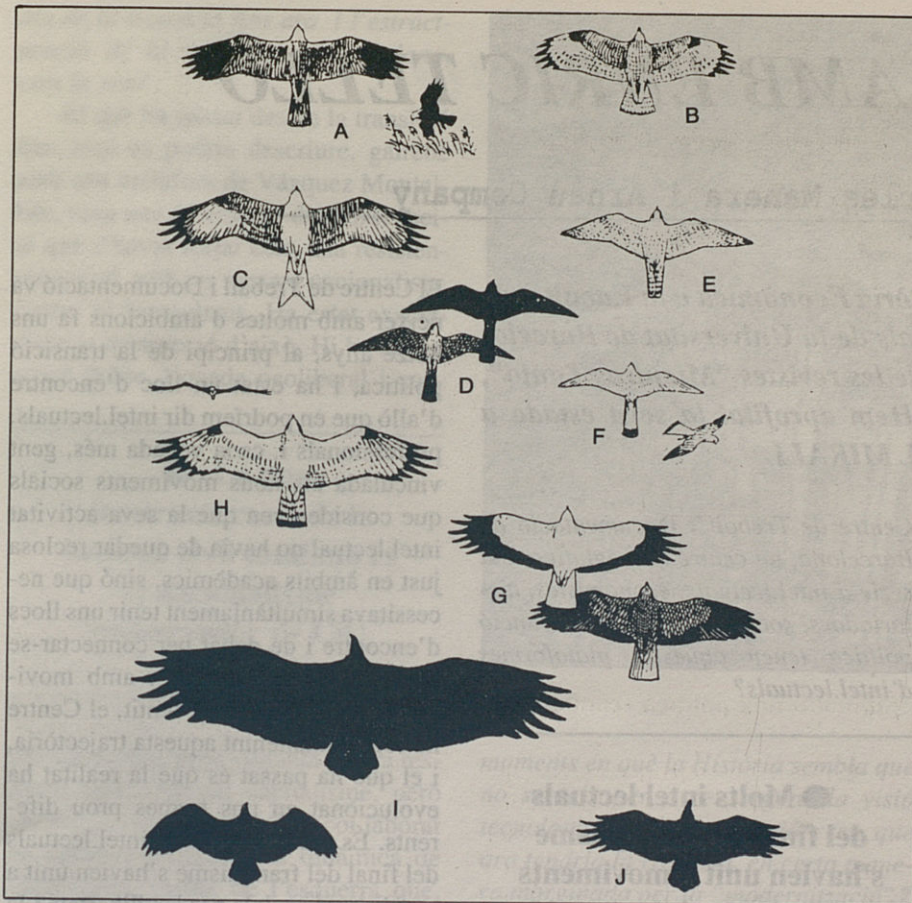
Aquesta crisi està provocant conseqüències constatables objectivament. Han estat especialment afectats els nostres recursos naturals, amb innumera- bles edificacions a la costa, amb el problema de l'aigua (la seva escassetat, la progressiva salinització...), amb la contaminació, en el sentit més ampli, per saturació turística, amb la destrucció de paisatges i ecosistemes, amb l'alteració del litoral... El sector hotelier també ha vist com es produïa un excés de places i la posterior caiguda dels preus, com es degradava l'oferta, i ha conegut la dependència dels TT.OO.

En l'aspecte urbanístic el model de creixement aplicat a les Balears ha provocat situacions aberrants. A Lluçmajor la paradoxa és fenomenal: amb una vintena d'urbanitzacions que ocupen extensivament la major part del litoral, amb una població potencial superior a les 60.000 persones, però amb la meitat dels solars sense edificar, es projecta la macrourbanització de Capocorb que reincideix en els defectes de les anteriors (macrodimensionament, monotonia en l'oferta, extensivitat...) amb la conseqüent agudització de les contradiccions existents.

La polèmica entorn a aquesta urbanització és en realitat la punta de l'iceberg del debat sobre el model de creixement que ens han fet seguir fins ara. Més concretament, sobre si s'ha

● La naturalesa calcària del substrat genera argiles que impermeabilitzen el sòl i possibiliten la formació de petits dipòsits d'aigua dolça. Així es conforma un hàbitat extraordinari, dins la sequedat de Sa Marina.

paisatge, però que ha donat beneficis ràpids a inversionistes estrangers i tour operators i ha consolidat una oligarquia local.

Els aucells de les Balears

- a. *Circus aeruginosus*, arpella.
- b. *Buteo buteo*, aligot.
- c. *Milvus milvus*, milana reial o pollera.
- d. *Falco eleonorae*, falcó mari.
- e. *Falco peregrinus*, falcó pelegrí.
- f. *Falco tinnunculus*, xoriguer.

- g. *Pnadiion haliaetus*, àguila peixetera.
- h. *Haliaetus pennatus*, espaver.
- i. *Aegypius monachus*, voltor negre.
- j. *Corvus corax*, corb (no és un rapinyaire).

De "Els aucells de les Balears" (Ed. Moll).

d'insistir amb el model desenvolupista d'utilització extensiva dels recursos que ha provocat l'actual situació o si s'ha de canviar a un model més intensiu, amb noves orientacions i criteris que introdueixin elements de racionalització a l'economia il·lenca.

La decisió que hauran de prendre l'Ajuntament de Lluçmajor i el Govern Balear respecte de la urbanització de Capocorb exemplificarà l'alternativa actual a les Illes en matèria de política econòmica: o bé es fan les coses com en el passat, amb una actitud desconnectada de la realitat anacrònica que vivim, o bé es fan mirant cap al futur, adquirint una nova mentalitat globalitzadora i econòmica, al marge d'interessos crematístics particulars. Això significa passar de la destrucció dels recursos naturals a la consideració d'aquests

com a valors intrínsecs de la futura oferta turística.

Així les coses, cap motiu no hi ha per continuar mantenint l'actual classificació urbanística de Capocorb. Quins són els interessos, les vertaderes causes que impedeixen donar la immenent passa cap al sentit comú?

L'alternativa per a la preservació

Quan la immensa majoria de les forces socials i polítiques llucmajoreres i mallorquines (PP, PSOE, PSM, PCB, PASOC, GOB, OCB, ARCA, patronal d'hostaleria...) s'han manifestat contra la destrucció de Capocorb convé conèixer els elements que poden realitzar aquesta voluntat política.

Tres són les grans possibilitats:

- 1.-L'Ajuntament, i subsidiàriament la Comunitat Autònoma, poden suspen-

dre el planejament urbanístic a la zona i reclassificar-la com a no-urbanitzable. En principi això constitueix un acte administratiu legítim que, en no estar aprovat el Pla Parcial de Capocorb, no hauria de comportar indemnitzacions. Qualsevol comparança amb la sentència del Trenc és fora de lloc. En qualsevol cas seria només urbanitzable l'obra efectuada legalment. I fins i tot aquest punt pot perillar per les grans incorreccions que han comès, al llarg de tot el

● **Amb una població potencial superior a les 60.000 persones, amb la meitat dels solars sense edificar, es projecta la macrourbanització de Capocorb**

procés, els promotors.

2.-Pel que fa a la suspensió del planejament haurem de recordar que el Govern pot seguir una instrucció del Parlament que ordena la *desclassificació de tot el sòl indemnitzable sense Pla Parcial aprovat que afecti àrees naturals catalogades*.

3.-La tercera via, extraordinària, és la votació parlamentària d'una llei de *declaració de Capocorb Area Natural d'Especial Interès*. Però en aquest cas sembla suficient i preferible el camí administratiu habitual.

En qualsevol cas, haurem de saludar la iniciativa de l'Ajuntament de Lluçmajor de comanar un informe jurídic que, certament, ajudarà a desfer el teixit d'afirmacions demagògiques que, sobre suposades indemnitzacions cinc voltes mil·lionàries, s'ha anat filant amb intencions poc clares. Esperem que el consistori actui amb coherència i no tramiti el nou Pla Parcial fins que no tenguí totes les seguretats legals sobre la taula. ■

M. Blàzquez, A. Llompert i J. Matamalas formen part de la Coordinadora de Defensa de Sa Marina.

ENTREVISTA AMB ENRIC TELLO

Maria Antònia Ferrer, Carles Manera i Arnau Company

(Barcelona, 1956). Professor d'Història Econòmica a la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresariales de la Universitat de Barcelona. Pertany al consell de redacció de les revistes "Mientras Tanto", "Recerques" i "En peu de pau". Hem aprofitat la seva estada a Mallorca per entrevistar-lo per a EL MIRALL.

- Vostè ha estat vinculat a la revista "Mientras Tanto". Ens podria parlar un poc del seu naixement, de l'evolució i del perquè surt una revista d'aquest caire?

- Aquesta revista, que aviat farà deu anys, va sortir en un intent de tractar conjuntament els problemes representats pels tres colors de la coberta: el moviment obrer i la qüestió social, la qüestió ecològica, i finalment els aspectes de les relacions entre gèneres que ha formulat el moviment feminista. I, en aquest sentit, va néixer amb la voluntat de combinar el que podríem dir vells moviments socials, bàsicament el moviment obrer, i els nous moviments socials que hi havia i que estaven emergint aleshores en els països desenvolupats, caracteritzats per l'ecologisme polític, el feminisme i, una mica més tard, el moviment per la pau, el pacifisme dels anys vuitanta.

- Com a membre del col·lectiu "Mientras Tanto", vostè fa feina al

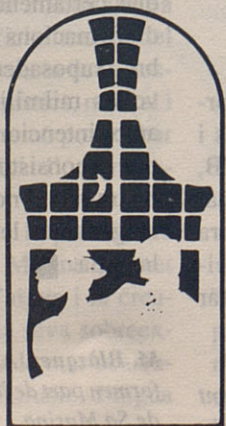
Centre de Treball i Documentació de Barcelona, un centre que aglutina una sèrie d'intel·lectuals, economistes, historiadors, sociòlegs, etc. Quina funció política tenen aquestes plataformes d'intel·lectuals?

● Molts intel·lectuals del final del franquisme s'havien unit a moviments socials per les llibertats i la democràcia

- Ja que citau el Centre de Treball i Documentació, no fa gaire, en una crònica de la premsa de Barcelona, se'l ficava dintre de moltes entitats cíviques i culturals de la ciutat com un centre caracteritzable, en el sentit que era com un lloc on es donava cabuda a totes les causes perdudes d'aquest final de segle.

El Centre de Treball i Documentació va néixer amb moltes d'ambicions fa uns dotze anys, al principi de la transició política, i ha estat un lloc d'encontre d'allò que en podríem dir intel·lectuals, professionals i, cada vegada més, gent vinculada als nous moviments socials que consideraven que la seva activitat intel·lectual no havia de quedar reclosa just en àmbits acadèmics, sinó que necessitava simultàniament tenir uns llocs d'encontre i de debat per connectar-se amb la realitat exterior i amb moviments reals. En aquest sentit, el Centre ha seguit mantenint aquesta trajectòria, i el que ha passat és que la realitat ha evolucionat en uns termes prou diferents. És a dir, que molts intel·lectuals del final del franquisme s'havien unit a moviments socials per les llibertats i la democràcia. Després s'han vinculat més amb l'administració o amb el partit del poder, o simplement, sense lligar-se tant directament amb la política establerta, s'han desentès dels moviments de protesta i, en conseqüència, si el Centre de Treball i Documentació ha quedat una mica com un drapaire de causes donades oficialment per perdudes, ha estat per aquestes raons.

- Ens ha parlat de l'evolució que han tengut molts intel·lectuals catalans

Mallorquidea

«Prêt a porter»

Velázquez, 6 tcl. 72 21 98
Avda. Comte de Sallent, 12 - Blanquerna, 3
tcl. 75 67 45 - PALMA

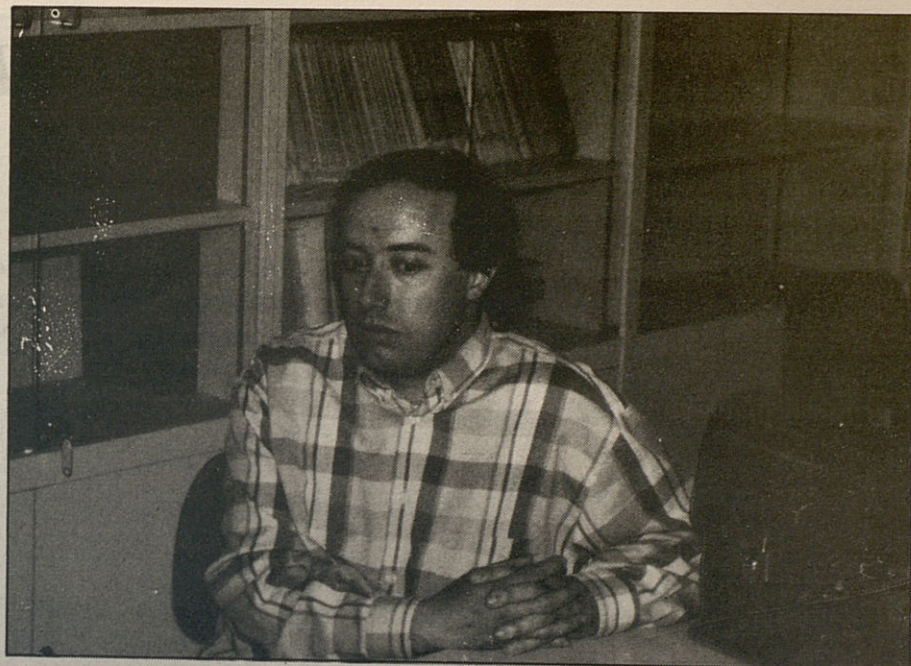
des de la transició fins ara. I l'estructuració de la societat civil catalana, com la veu?

-El que ha passat des de la transició fins avui es podria descriure, gairebé amb una metàfora de Vázquez Montalbán, com una destrucció del teixit social que s'havia forjat com una resistència social, amb un vessant nacionalista, contra el franquisme. Ha estat exactament la destrucció d'això. Hi ha hagut, sense dubte, l'onada neoliberal i con-

● **La nova reestructuració de la societat civil catalana és el nacionalisme conservador de CiU**

servadora dels anys vuitanta com a resposta a la crisi del capitalisme, però també en certa mesura han col·laborat en aquesta destrucció la dinàmica de determinats partits de l'esquerra que, amb els processos d'enfrontaments i divisions internes, han portat a aquella situació en la qual quan els elefants es barallen qui pateix és l'herba. El que ha passat és exactament això: han anat destruint l'herba mentre es barallaven i simultàniament s'anaven engreixant altres elefants. L'elefant que s'ha engreixat i que avui dia conforma la nova reestructuració de la societat civil catalana és el nacionalisme conservador de Convergència i Unió que representa Jordi Pujol. Aquesta és la societat civil realment estructurada en aquests moments, mentre que el que podríem dir el teixit social més vinculat al projecte transformador de l'esquerra ha acabat destruït i, en tot cas, tracta de sobreviure i rearticular-se a partir, sobretot, crec, d'aquests nous moviments socials i del moviment obrer que segueix, evidentment i per raons ben òbvies i materials, resistint aquesta reestructuració conservadora.

- Una pregunta més concreta respecte la seva tasca professional: l'historiador, com a subjecte compromès amb la realitat que l'envolta, en uns

Enric Tello.

moments en què la Història sembla que no serveix per a res segons la visió tecnològica, quina funció creu que ara tendria la Història, en certa manera marginada per la "modernització"?

-Sí, segurament també ha estat marginada. Dintre d'aquesta reculada de la presència pública dels intel·lectuals,

● **La gent sempre té una consciència del seu passat. El problema és que aquesta consciència sovint la té enormement distorsionada**

s'ha produït també una reculada de la presència dels historiadors i de la Història que, fins i tot, supòs, es podria constatar a nivell editorial. Per altra banda, hi ha hagut un ascens per part dels economistes.

D'entrada, pens que els historiadors, que crec que feim un producte de consum, no sempre el feim bé ni el tenim clar, però el feim en el sentit que produïm un producte intel·lectual destinat en darrer terme a la comunitat, a la societat en general, i això per una raó: per-

què qualsevol societat té un referent en el passat. No existeixen les societats amnèsiques, és a dir, un individu pot ser un amnèsic i serà un malalt, però tota una societat és impossible que ho sigui. En conseqüència, la gent sempre té una consciència del seu passat. El problema és que aquesta consciència del passat sovint la té enormement distorsionada per factors ideològics, per filtres, per mecanismes que donen una determinada visió del passat. Per això crec que la principal funció social i intel·lectual de la Història és una funció crítica. És la funció de desmuntar els mites que la gent té sobre el seu propi passat i, per tant, acostar-la a una comprensió molt més real, i trencar també el determinisme, és a dir, deixar de creure que les coses van de l'única manera que poden anar, que no hi ha elecció en el present ni en el futur. Pens que els historiadors estan aquí per recordar que sí que hi ha elecció, que n'hi ha hagut i, per utilitzar una metàfora molt romàntica de Marx, els cervells dels morts encadenen els cervells dels vius. I els historiadors hauríem de servir perquè els cervells dels morts, el passat que pesa com una llosa sobre el present, no tanqui les portes al futur, sinó més bé al contrari: alliberem la gent d'una visió del passat que els està tancant les portes del futur. ■

LA RURALIA, UN ESPAI VIOLAT

Francesca Florit Alomar

“Els materialistes no tenien en compte que quan les coses no duren prou perquè puguin ésser assimilades, els homes s’acostumen a no estimar-les i la seva inconstància acaba per estendre’s a les amistats, als amors i als sentiments: i vet aquí la gènesi d’un tipus d’imbecilitat moral dels nostres dies: el turisme”. (Llorenç Villalonga. “Andrea Victrix”. 1973. pàg. 218)

La ruralia “s’ha convertit en un reducte vital per salvaguardar i mantenir l’equilibri territorial i el patrimoni social de formes de vida no urbanes, tradicions, costums, art i arquitectura rural”. (foto M. Levick)

Nota prèvia

És una obvietat assenyalar que la comarca del PLA DE MALLORCA com a espai agrícola ha perdut el significat que antany tenia; en conseqüència, l’espai agrari i la ruralia han quedat vinculats a altres usos.

La que era una societat eminentment rural tant per les seves relacions socials com econòmiques, s’ha transformada, per motius endògens i exògens, fins al punt que en poc més de cent anys ha sofert una involució agrícola, perilla la seva idiosincràsia i és a punt d’ésser engolida per la sinistralitat del desenrotllament.

La morfologia actual d’aquesta comarca (585,60 Km2 ubicats exactament al centre de l’illa de Mallorca) és el resultat d’un llarg procés de trans-

formacions que arranquen de segles enrera, però, fonamentalment, de mitjan S. XIX i que culminen amb la polvorització d’una gran part de les propietats senyorials i eclesiàstiques que altre temps caracteritzaven aquest paisatge. Els coneguts efectes de l’impacte del turisme a partir de la dècada dels anys 50, agreujats en el moment actual per la fallàcia del turisme rural com a solució de la crisi turística que sofreix la nostra illa, conformen la situació actual.

Mallorca, espai urbanitzat

Malgrat les diferents propostes de comarcalització que per motius judicials (1870), acadèmics (Rosselló Verger (1) i Barceló Pons (2)), o funcionals (Mancomunitats) s’han esbrinat fins

hores d’ara, és inevitable contemplar el Pla de Mallorca dintre un conjunt de relacions geo-polítiques, econòmiques en definitiva, que caracteritzen el conjunt de l’illa.

Anys enrera, Albert Quintana (3) demostrà que Mallorca era un espai urbanitzat. Avui, hom es refereix al fet que la dicotomia que abans separava el món rural del món urbà és una entelèquia, i pareix que, efectivament, hi ha indicadors que així ho demostren:

- 1.- El comportament demogràfic, pel que fa a taxes de natalitat, mortalitat, nupcialitat, etc., és cada vegada més semblant.
- 2.- L’índex de delinqüència, desventuradament, és comú.
- 3.- Les tendències polítiques i religioses són semblants.

No és d'estranyar que el dèficit agrari de Mallorca creixi a un ritme real superior al 10%. (foto M. Levick)

Llavors, en bona lògica, si aquests comportaments socials són tan semblants, s'apropen tant, mereixen un tractament igual: és a dir, UN MODEL D'ORDENACIÓ/PLANIFICACIÓ TERRITORIAL pel conjunt de l'illa de Mallorca.

Vegem què ha succeït: El turisme, "vertebrador de l'economia mallorquina", "motor de treball", etc., ha engolit espai, població, béns i serveis. Aquest monocultiu plantat a la zona urbana de Palma en un principi, fou un turisme propiciat i emparat pels aparells dominants (Banca i poders polítics, ja que no existien empresaris), i que, poc a poc ha anat saturant la costa i contribuint a la macrocefàlia de Palma.

Quan el mal estava fet, les autoritats pertinents s'han vist obligades a revisar Plans d'Urbanisme, a redactar noves lleis, a "reconsiderar" les qualitats del sòl, etc.

Al temps que es produïa aquest desenvolupament turístic, la Mallorca rural sofria una profunda involució: el despoblament, el progressiu abandonament de l'agricultura en favor d'activitats relacionades directa o indirectament amb el turisme, l'agricultura a

temps parcial, la reconversió de les petites indústries locals, etc.

És a dir, dins un espai tan reduït com és Mallorca subsistien, i encara hi romanen, dues activitats bàsiques, però com si fossin dos móns diferents. De fet, "el desequilibri que hi ha entre l'evolució força positiva de la demanda interna de béns agraris i la contracció

● **Quan el mal estava fet, les autoritats pertinents s'han vist obligades a revisar Plans d'Urbanisme, a redactar noves lleis, a "reconsiderar" les qualitats del sòl, etc.**

reiterada de la seva producció interior és sorprenent i preocupant perquè posa de manifest l'existència d'una situació de fons complexa i greu" (4).

Llavors, la dicotomia abans esmentada era una realitat.

Però, aquesta diferència, poc a poc es desdibuixa i a la dècada dels anys 80

és quan, definitivament, desapareixerà, no de forma natural, sinó a costa de permanents agressions del món urbà sobre la ruralia:

"Un espai perifèric, segons ens mostra l'experiència, quasi sempre és més explotat que atès i és tengut en compte més per allò que pot donar que per allò que necessita i mereix" (5)

En definitiva, el camp sempre ha servit la Ciutat sense contrapartida; és més encara, el que avui és rural, és urbanitzable demà i, en canvi, mai a la inversa.

Front un espai urbà més o menys "dissenyat" urbanísticament (6), l'espai rural no coneix normativa: la desídia i la manca de control toleren i permeten la classificació inexacta del terreny, la requalificació constant del sòl, de la qualitat de la terra, etc.; els Cadastres de Rústica municipals no són actualitzats; les Normes subsidiàries, relativament recents, tot sovint es redacten amb dubtosa objectivitat i, en canvi, "casualment" beneficien alguns grups consistors; la Llei de Sòl Rústic en el moment que redactam aquestes línies és encara un esborrany, etc.

En aquestes condicions, no és

d'estranyar que, progressivament, es produeixi una desorganitzada ocupació territorial del camp per agents no vinculats directament amb l'agricultura. Aquest espai s'ha convertit en un espai en disputa, en un espai socialment conflictiu, codiciat per diferents grups socials que tracten d'assegurar-se'n el domini, emprant estratègies distintes.

En realitat, les segones residències, les antigues casetes de camp convertides en pseudo-xalets, les piscines furti-

ell: ens referim al turisme que, genèricament, s'anomena "alternatiu".

És vera que la ruralia, en general, no aporta gaire al PIB, sinó que "s'ha convertida en un reducte vital per salvarguardar i mantenir els aspectes ambientals, l'equilibri territorial i el patrimoni social de formes de vida no urbanes, tradicions, costums, art i arquitectura rural" (7), i en aquest sentit, el Pla de Mallorca fa temps que ha deixat d'interessar com a espai productiu i s'ha convertit en una espècie de reserva ecològica per a contribuir al manteniment de l'equilibri necessari a l'illa. És a dir, un espai rural no agrícola.

Però no oblidem que amb aquestes condicions i anomalies estructurals ens hem integrat a la CEE. Seria lloable que intentàssim aprendre del Mercat Comú a actuar de forma racional, a planificar

de l'interior, l'hipotecam definitivament.

Turisme ecològic

L'anomenat "turisme ecològic" o "ecoturisme" (terme encunyat pels finesos), l'agroturisme/agriturisme, el

**● L'anomenat
"turisme ecològic" o
"ecoturisme", el turisme
rural, el turisme
alternatiu, etc., compten
amb una clientela real i
potencial prou
suggeridora**

turisme rural, el turisme alternatiu, el turisme verd, el turisme artesanal, el desenvolupament rural integrat, etc, si bé no són sinònims, són teories i pràctiques usuals no sols a la CEE sinó també dins l'Estat espanyol, i compten amb una clientela real i potencial prou suggeridora.

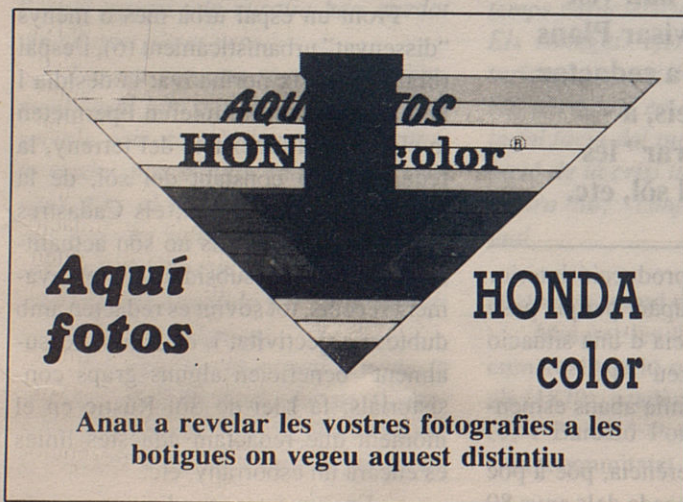
De la lectura de la bibliografia que recentment s'ha publicada sobre el tema, així com també de les aportacions dels diferents països de la CEE que han participat a la "Conférence sur la revitalisation du monde rural: action des collectivités territoriales", celebrada a Portugal (8), se'n treuen unes conclusions prou eloqüents sobre quin és l'objectiu que es persegueix amb el turisme alternatiu i, sobretot, quins són els

**● Progressivament,
es produeix una
desorganitzada
ocupació territorial del
camp per agents no
vinculats directament
amb l'agricultura**

**● El Pla de Mallorca fa
temps que s'ha convertit
en una espècie de reserva
ecològica per a contribuir
al manteniment de
l'equilibri necessari de
l'illa. És a dir, un espai
rural no agrícola**

globalment l'economia i no a distorsionar-la. En canvi, continuam potenciant el turisme litoral que, per cert, sofreix una profunda crisi, i, lluny de cercar alternatives vàlides per a l'agricultura

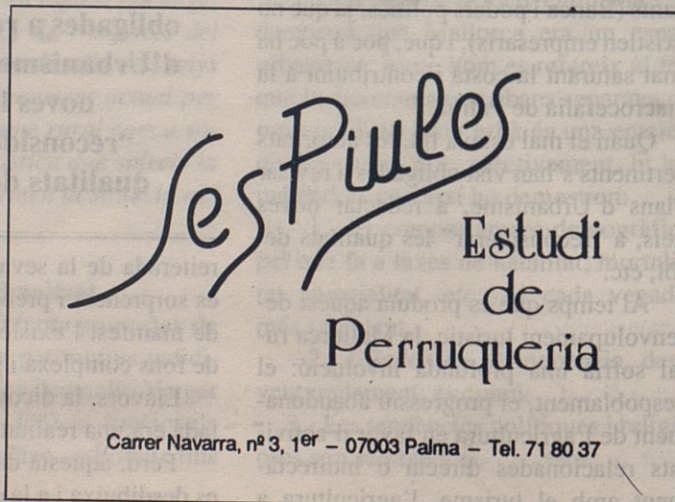
ves, són anècdotes de l'engranatge: les famílies pageses que a la dècada dels anys 50 emigraren a Ciutat, tot i conservant un petit tros de terra al poble i, ara, escapolint-se del marasme ciutadà, retornen i construeixen un "porxo" i una "pica", veritablement, no respecten la legalitat i contribueixen a la degradació de l'entorn rural, però, en realitat, el vertader perill no són ells, sinó que el vertader perill comença quan les autoritats pertinents, amb l'excusa de revitalitzar el camp, institucionalitzen la manera d'acabar, definitivament, amb

Aquí fotos

HONDA color

Anau a revelar les vostres fotografies a les botigues on vegeu aquest distintiu

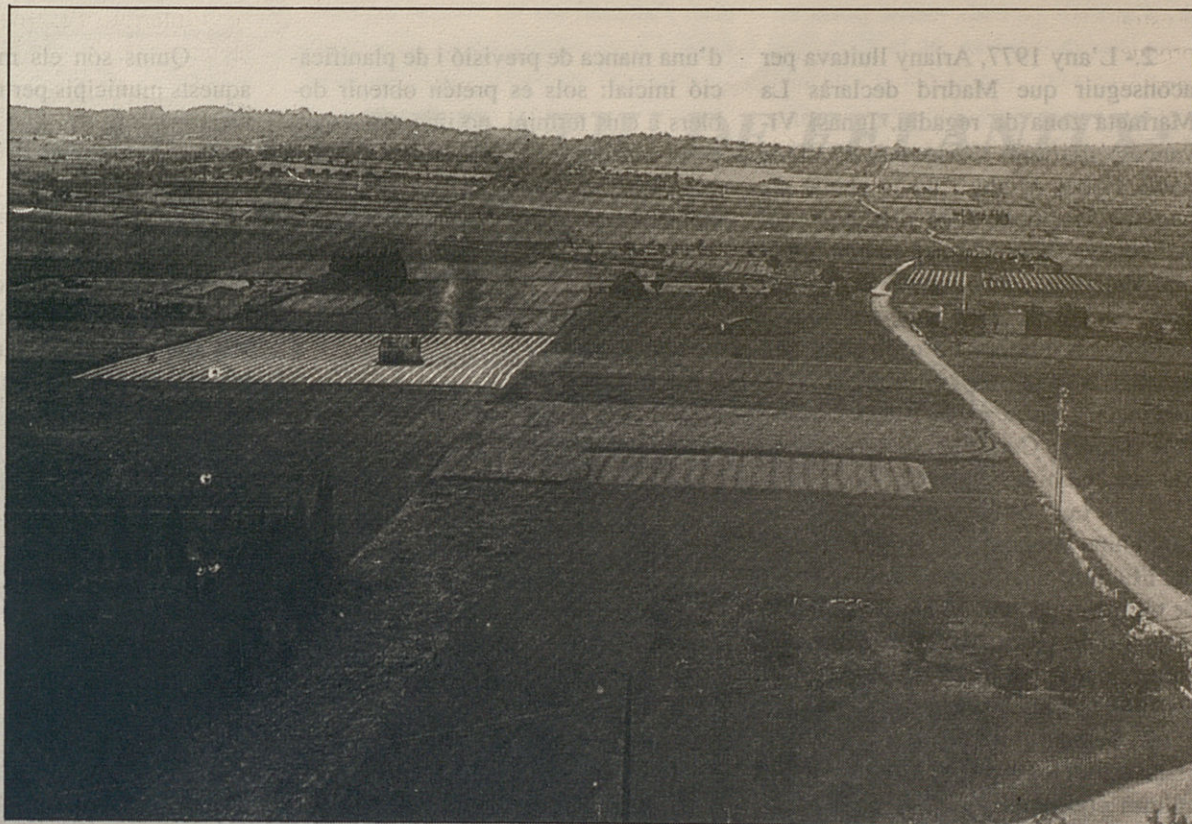

Ses Piles

Estudi de Perruqueria

Carrer Navarra, nº 3, 1er - 07003 Palma - Tel. 71 80 37

El camp sempre ha servit la Ciutat sense contrapartida; és més encara, el que avui és rural, és urbanitzable demà i, en canvi, mai a la inversa.

mecanismes que s'han d'utilitzar per dur-lo a la pràctica de forma correcta.

Tots els països participants (Països Baixos, Portugal, França, Suècia, etc.) accepten que aquest nou turisme pot ésser vàlid per revitalitzar espais agraris deprimits econòmicament i que es pot promocionar sempre que s'acompleixin les regles de joc establertes, condició "sine qua non", per dur a terme tals iniciatives.

Aquestes condicions són, bàsicament:

1.- Sempre s'ha de desenvolupar dins el marc d'una política general inspirada per les necessitats reals de la població. M. Georges Christophe, ponent i representant de Bèlgica, apuntava, a més, que qualsevol intervenció ha d'anar acompanyada necessàriament d'un estudi teòric previ a partir del qual s'elabora una base de dades que constitueix la font per avaluar accions futures i que possibilita el "feed back" sobre les tècniques d'intervenció.

2.- El turisme rural exigeix planificar una política turística global que contempli l'ordenació, la gestió, la promoció i el finançament (9) (10).

3.- És imprescindible la participació

de la població rural, procés que contempla, en primer lloc, l'acceptació per part de la mateixa població tal tipus d'activitat, cosa que, a la vegada, implica una tasca de conscienciació, de formació, de promoció i finalment d'intervenció directa.

4.- És impensable concebre el turisme rural al marge de Plans d'Ordenació Territorial complets.

● El turisme rural exigeix planificar una política turística global que contempli l'ordenació, la gestió, la promoció i el finançament

A partir d'aquestes premisses, llavors, cada país pot elegir la modalitat de turisme alternatiu que millor s'adapti a les seves característiques i a les necessitats que té d'implantar aquest turisme.

Turisme rural a Mallorca

Anem a analitzar quina és la situació de Mallorca per tal de valorar l'impacte del turisme rural.

D'entrada, pareix que no hi ha consens sobre la finalitat que es persegueix: la Conselleria de Turisme opina que "l'agroturisme compensarà el descens de turisme que es produeix a l'hivern", mentre que, segons la Federació d'Agricultors i Ramaders de Balears, "el turisme rural és la millor manera de pal·liar la crisi del sector agrícola" (11).

Evidentment, no és la nostra tasca jutjar les intencions dels uns ni dels altres; en tot cas, és evident que hi ha disparitat de criteris i que, sens dubte, la crisi afecta l'agricultura, però també el turisme.

Llavors, és obligat demanar-nos com s'ha arribat a aquesta situació i quines són les actuacions que duen a terme les Institucions Públiques per tal de pal·liar aquestes deficiències.

Pel que fa a l'agricultura, permeteu-me que faci referència puntual a algunes actuacions:

1.- Dubtosa política de subvencions per part de la Conselleria.

2.- L'any 1977, Ariany lluitava per aconseguir que Madrid declaràs La Marineta zona de regadiu. Ignasi Vivancos, aleshores director de IRYDA, havia visitat Ariany i havia contat als pagesos les meravelles d'Israel, com funcionava l'agricultura a Lleida, Múrcia, València... Avui, dotze anys després, el rovell es menja les instal·lacions, els motors i l'ordinador que haurien d'haver repartit l'aigua a la Marineta. I en resposta parlamentària, Pere Morey, Conseller d'Agricultura, diu que "no hi ha doblers".

3.- Les ajudes procedents de la Comunitat Econòmica Europea a través del FEOGA no arriben o bé són en fase de tramitació perpètua. Evidentment, la responsable és la Conselleria d'Agricultura que actua d'intermediària entre les empreses sol·licitants i la CEE.

4.- Segons el Pla Hidrològic de Balears, estudi realitzat pel MOPU, l'agricultura consumeix el 74% de l'aigua potable de Mallorca, la població estable, el 22% i el turisme, el 3,5%.

Tots els que reivindiquen una agricultura digna per a Mallorca, creim que aquest estudi està fet en visió futurista; del contrari, els percentatges són inexactes.

Sigui la que sigui la raó i els responsables d'aquesta situació, no és d'estranyar que, tal com assenyala Alenyar (4), el dèficit agrari de Mallorca creixi a un ritme real superior al 10%, almanco entre 1981 i 1986.

Pel que fa al turisme, la crítica situació actual és una conseqüència lògica

d'una manca de previsió i de planificació inicial: sols es pretén obtenir doblers a curt termini, no importa a quin preu; un turisme gestionat des de fora que, avui per avui, no pot resistir la competència d'altres zones del Medi-

● És impensable concebre el turisme rural al marge de Plans d'Ordenació Territorial complets

terrani, un turisme que és el responsable de la desculturació de les Illes... però, a aquestes altures, no es pot pensar en fórmules d'arrepentiment, hi ha massa interessos creats per part de tots, la màquina no es pot aturar, tothom vol guanyar doblers i la fórmula més senzilla és el turisme... quin turisme?. Som "europeus".

Municipis del Pla, com Maria de la Salut, Llubí o Vilafranca de Bonany, sense xarxa de clavagueram ni normes subsidiàries redactades (no volem entrar en detalls sobre ambdues circumstàncies per no ferir susceptibilitats personals), accepten ofertes estrangeres per implantar turisme rural al seu terme municipal.

Que se n'ha fet de la normativa europea?

On és la participació de la població?

On és el Pla d'Ordenació Territorial global?

Quins són els motius que tenen aquests municipis per reclamar turisme rural?

Qui el promou?

Qui el gestiona?

Qui es farà ric?

On volen arribar?

Sens dubte, els models de desenvolupament rural als països perifèrics no són aliens als plantejaments continuïstes del sistema dominant. ■

NOTES

1.-ROSSELLÓ VERGER, V.Ma. *Les comarques de Balears*. Rev. Lluc. núm. 679, maig-juny, 1978.

2.-BARCELÓ PONS, B. *Planejament Intermunicipal i Territorial*. Congrés de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori. Ciutat de Mallorca, juny, 1980.

3.-QUINTANA PEÑUELA, A. *El sistema urbano de Mallorca*. Ed. Moll. Palma, 1979. Pàg. 113.

4.-ALENYAR, M. El dèficit agrari balear, im-mens. *Diario de Mallorca*. 5 d'abril, 1988.

5.-OLIVER JAUME, J. *S'Arenal: Espai i Cultura*. Pregó de les Festes de Sant Cristòfol. S'Arenal. 8 de juliol, 1988.

6.-Avui, dia 8 de setembre, aquesta línia ja no té cap sentit; la meteorologia ha imposat la seva llei sobre un espai que l'home li havia robat.

7.-ETXEZARRETA ZUBIZARRETA, M. *Desarrollo rural integrado*. Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación. Serie Estudios. Diputación de Barcelona. 1988. Pàg. 23-24.

8.-Conseil de l'Europe. Conférence permanente des pouvoirs locaux et régionaux de l'Europe. Vila Real. Portugal. 17-18 Mai, 1989.

9.-Id. Comunicació presentada per Akke Brandenburg Vogelzang (Netherlands). Socio-economic problems in rural areas.

10.-BOTE GÓMEZ, V. *Turismo en espacio rural (Rehabilitación del patrimonio socio-cultural y de la economía local)*. Ed. Popular. S.A. Madrid, 1988. Pàg. 45

11.-HERNÁNDEZ, L. *El agroturismo podrá ser a medio plazo una alternativa al turismo de temporada*. Última Hora. 6 d'octubre, 1988.

hilarario

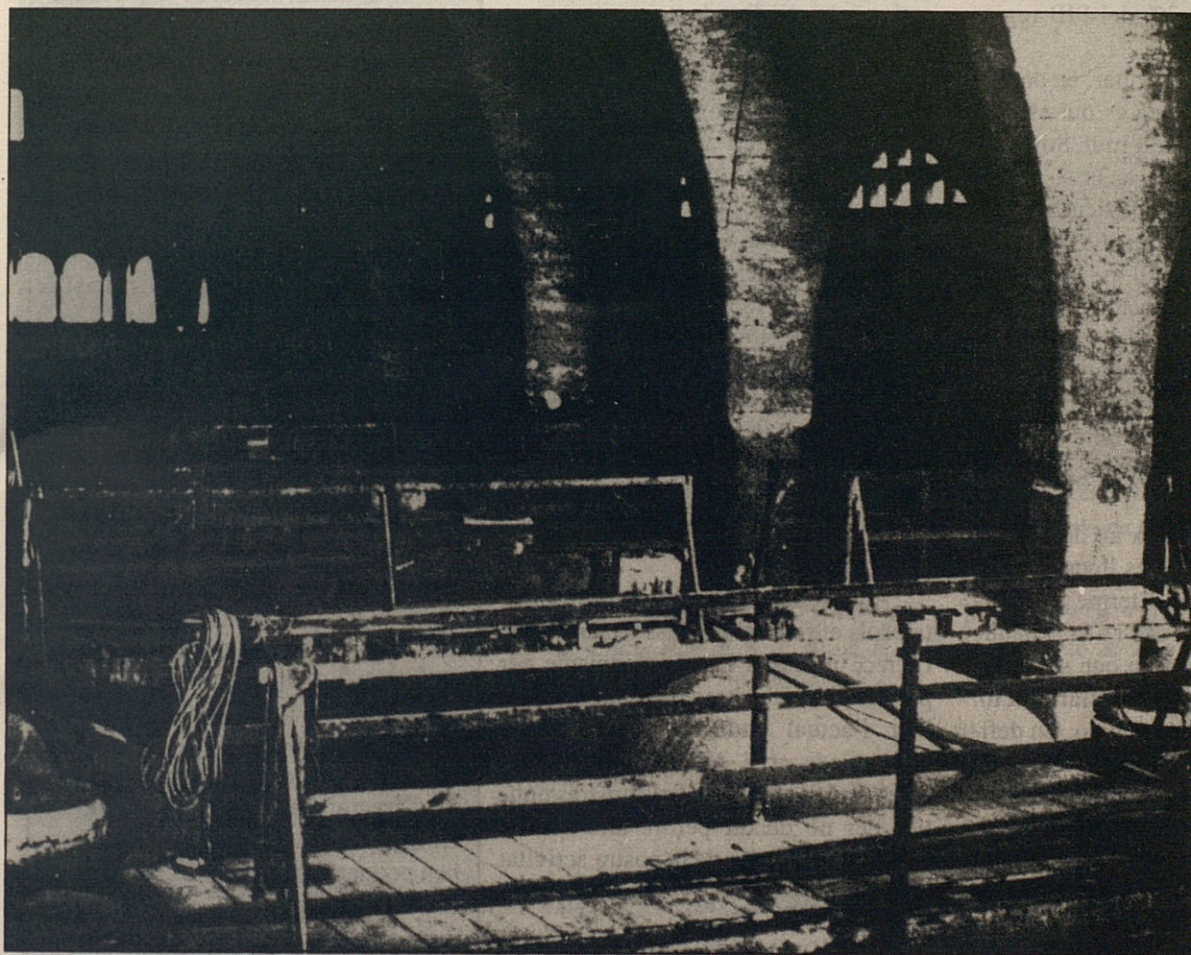
- * Material Tècnic de dibuix
- * Llibreria Tècnica de dibuix
- * Papeteria

C/. Aragó, n.º 10
Palma de Mallorca
C/. Quint, n.º 3

Tel. 46 45 72
Tel. 71 54 33

EL CELLER COOPERATIU DE FELANITX: ARA FA SETANTA ANYS

Jaume Binimelis Sebastian

El Celler Cooperatiu de Felanitx, bon exemple de la vitalitat del sindicalisme dels anys vint a Mallorca.

Els aniversaris se solen aprofitar per commemorar de manera elegíaca i/o nostàlgica uns fets, uns personatges i la seva obra, o per aprofundir en el que queda, que perviu d'allò que aconsegueix anys. Efectivament, ara fa setanta anys que la iniciativa de l'enginyer Arnest Mestre, el capellà Sard, Don Bartomeu Vaquer "Rabassa" i la voluntat d'un bon grapat de viticultors felanitxers, va fer possible la fundació del Celler Cooperatiu.

La fundació del Celler Cooperatiu de Felanitx és un bon exemple de la vitalitat del sindicalisme dels anys vint a Mallorca. Hem de tenir en compte que el sindicalisme catòlic havia agafat una gran empremta arreu de l'Estat espanyol a les primeres dècades del segle

XX, amb una impronta força important al camp i que les cooperatives i les caixes rurals eren els seus principals exponents.

Sense cap dubte el Celler i l'Estació Enològica van fer que Felanitx fos el municipi que protagonitzàs el resorgi-

ment del cultiu de la vinya als anys 20-30. Això no obstant, el sòtil en nombre d'ha. no sobrepassà mai les 9.000 ha.

Les circumstàncies actuals han canviat. Constantment veim aparèixer cròniques i notícies que parlen de la crisi del Celler. Es tracta, i això ho hem de

dir, d'anàlisis parcials -sense posar en dubte la seva validesa- on la mala gestió, de gerents, presidents o consells rectors, és la paraula clau que ho explica tot.

Sense cap dubte, les circumstàncies de 1919 no són les de 1989. Hem passat de la Mallorca pre-turística on la verema, la figa, l'ametller, el sementer i les matances ho eren tot -o com a mínim permetien reproduir la força del treball- a una Mallorca on el camp sols no arriba actualment ni al 3% del PIB regional.

El que volem argumentar, en definitiva, és que el Cellar no és qui està en crisi: és tot el camp mallorquí. Sovint la premsa es fa ressò de la crisi de les cooperatives. Una organització agrària, com és la FAGB, proposa que la Conselleria intervingui en l'assumpte de l'agroturisme (prostitució-folklorització del poc que ens queda) i, fins i tot, alguns grups polítics, prèvia anàlisi de la situació, pregonen que l'única sortida és protegir l'agricultura a temps parcial -solució pragmàtica no desencaminada-

La situació a Felanitx no difereix ni molt menys de la d'altres llocs. En una anàlisi que vam dur a terme sobre la població dispersa -al cap i a la fi la que viu al camp- observarem que sofria un procés accelerat de terciarització, d'envelliment i de disminució. En definitiva, a Felanitx, igual que a la resta de Mallorca, els pagesos són pocs i vells.

La pèrdua d'efectius al camp, si bé, a vegades, apareix com a signe de modernització, al nostre cas no ho creim

així: l'abandó no ha vingut acompanyat d'una transformació que l'hagi convertit en un sector industrialitzat i competitiu. L'efecte atollé és a Mallorca un perill real.

El sector vitícola no és una excepció de la característica general de regressió. La vinya, que per alguns fou el cultiu colonial, que permeté l'inici del capitalisme a Mallorca i l'accés a la propietat del jornalier -això al segle XIX- ha sofert un procés de déclenche accentuat en les darreres dècades.

Per una altra banda, amb l'entrada de l'Estat espanyol a la CEE, les vinyes arrabassades -i amb dret a subvenció- s'han multiplicat d'any en any. A Felanitx entre 1986 i 1988 s'han arrabassat moltes hectàrees.

Forçosament, el Cellar ha de patir les conseqüències d'aquests processos de transformació estructural dels darrers vint anys.

Ara bé, no tot és negatiu. El Cellar té un projecte aprovat pel FEOGA de replantació de 140 ha. de vinya, subvencionat amb unes sucoses quantitats, que a la vegada representa quasi el 50% de les parcel·les de Mallorca amb dret a replantació.

Aquest darrer fet ens demostra que tan sols el foment de l'associacionisme i, crec, un major intervencionisme per part de l'Administració poden fer canviar l'actual situació. Esperem que l'enunciada crisi del turisme serveixi com a mínim d'estímul als nostres polítics per no deixar perdre allò que és possible conservar de la nostra activitat agrícola. ■

L'ULL DE VELLUT

UNA DE TOROS

Miquel Serra

L'atzar, revestit en forma d'absència d'un company, em féu participar a una taula rodona sobre transferències en matèria d'ensenyament a la nostra Comunitat. Per la notícia que en donà l'Informatiu Balear, hi participarem tres banderillers -el nom de la quadrilla que representàvem no interessà a TVB- i dos primers espases: el Director Provincial i el Director General d'Educació, insignes representants de dues escoles amb llarga tradició en l'art de torejar: el Ministeri d'Educació i Ciència i el Govern Balear, respectivament.

Si el primer ens va oferir una actuació fonamentada en les més esperades habilitats del capot -no frisseu, que tot arribarà; no empengueu massa, que no provocàssiu la catàstrofe;...- el segon ens volgué deleitar amb una florida exhibició a base de veròniques, que fou rebuda amb fredor per l'expert públic.

El destí és realment cruel amb el Sr. Director General, i també amb el Govern que representava. Fins ara ben poques coses han fet en matèria educativa. A partir d'aquell xafogós matí d'un dissabte, sabem que els ha pegat la feineria rabiosa: volen fer tot allò que no poden. I per què no fan allò que sí poden? -aplicar la Llei de Normalització Lingüística, impulsar amb decisió l'ensenyament en català, ...- li recriminarem alguns. La resposta del Sr. Director General fou en forma de pedagògica metàfora: si ens agraden els caramels de menta, convé no menjar-ne cap, a fi de tenir el pot sempre ben ple.

S'ho ha pagat?, em demanaren a la tornada de la funció. Vosaltres mateixos.

ESPECIALISTES EN ARTICLES
DE MUNTANYA, CAMPING I ESQUÍ

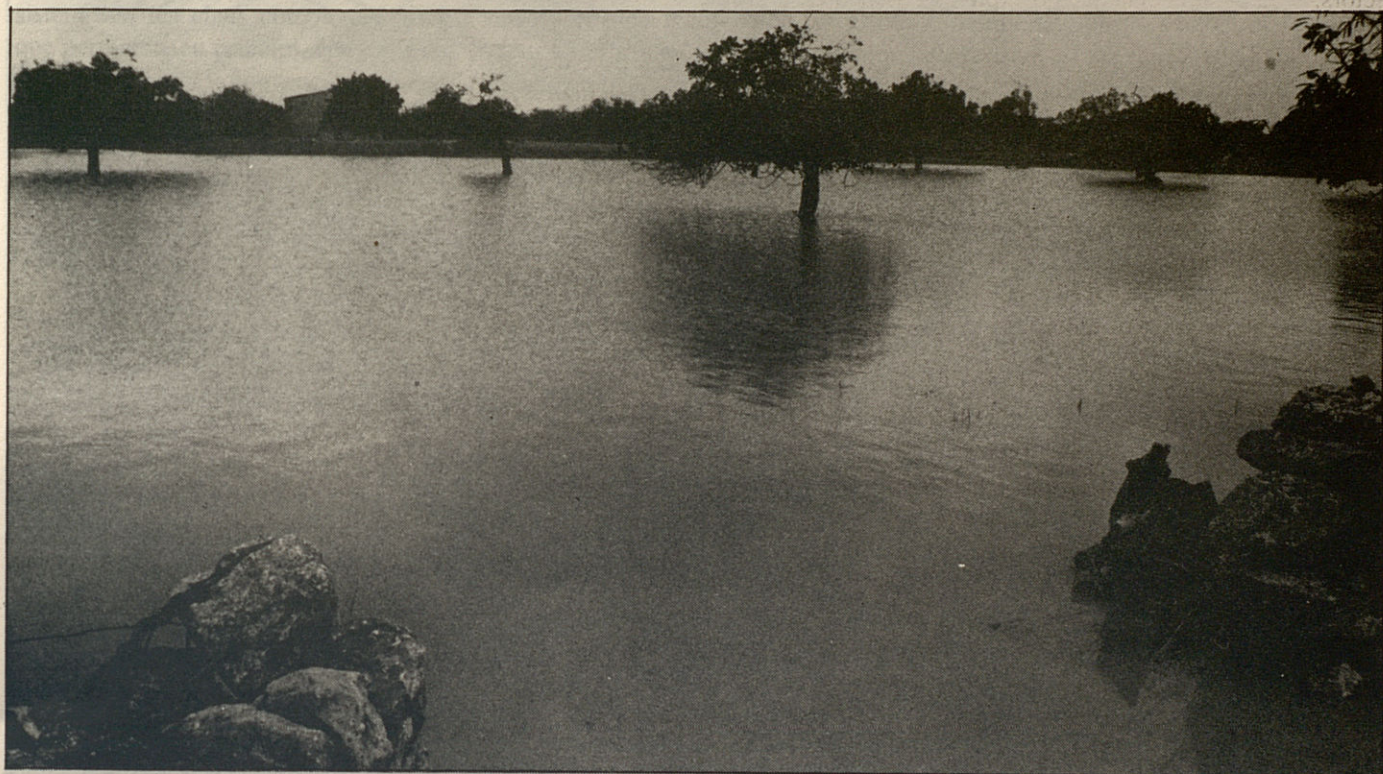
ES REFUGI

Pl. Palou i Coll, 10 (Banc de s'Oli)

Telèfon 71 67 31

07002 CIUTAT DE MALLORCA

LES INUNDACIONS DEL LLEVANT

Ningú no creia que el darrer nucli tempestuós important dels que s'anaven formant i que vigilàvem, arribàs a deixar caure tanta d'aigua en tant poc temps.

PREDICCIÓ I PREDICTIBILITAT DE LES INUNDACIONS

Agustí Jansà i Clar

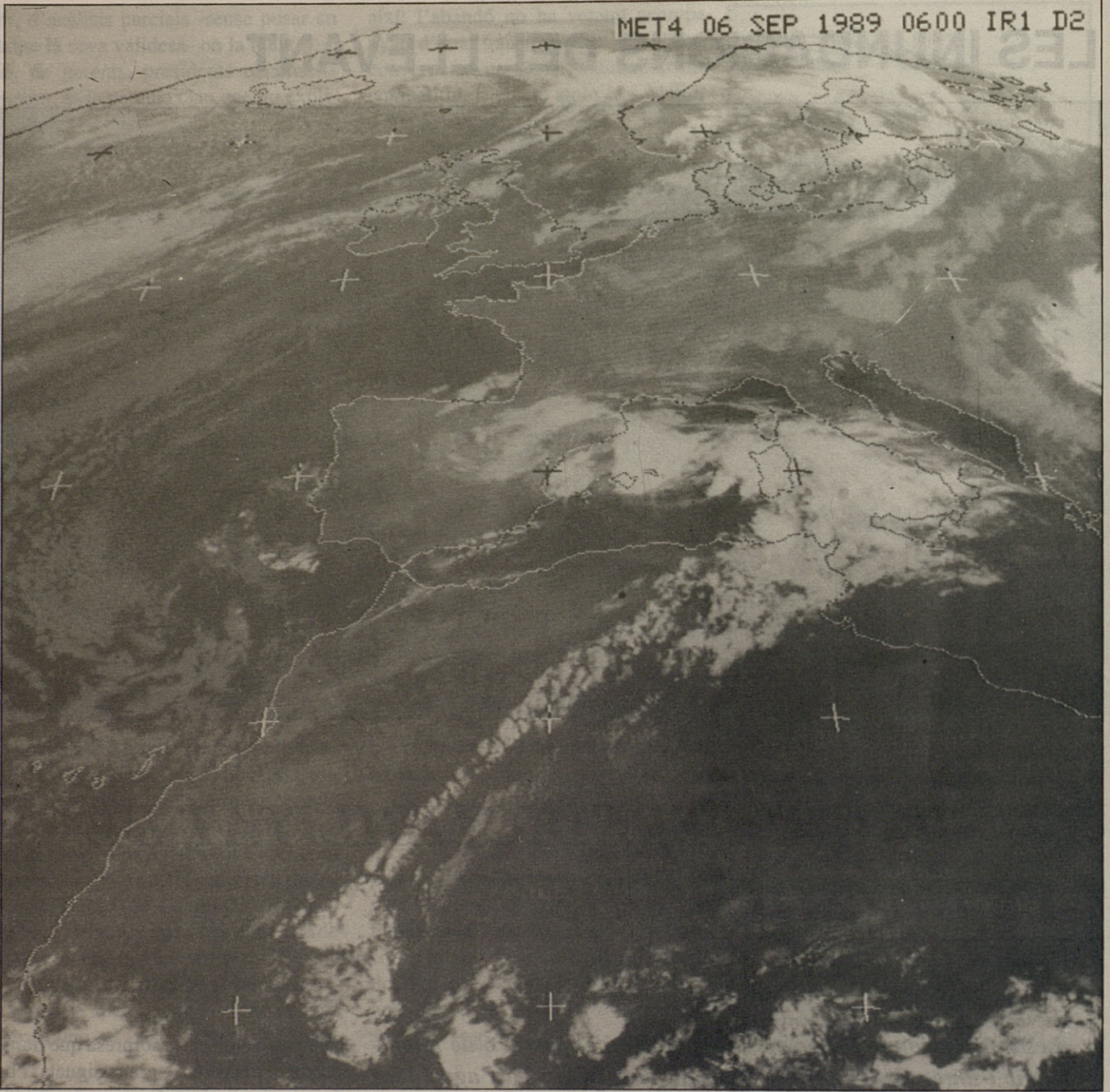
Les inundacions del Llevant de Mallorca del passat 6 de setembre, amb l'antecedent important dels aiguats de dia 31 d'agost i les significatives rèpliques de dia 8, qualificades, probablement amb raó, com les més importants de l'època històrica recent a les Balears, motiven crítiques a les institucions i fan reflexionar, generen auto-crítica en molts d'estaments. La Meteorologia institucional, naturalment, no és excepció.

Encara que del Centre Meteorològic Zonal de les Balears, des de dia 4 al migdia, van sortir previsions que feien referència a la possibilitat de pluges fortes en punts de les Illes per als dies immediats, com va reflectir alguna premsa, i que va motivar l'entrada en alerta del servei de Protecció Civil de la

Delegació del Govern, altra premsa, algun diari, ha acusat els serveis meteorològics de ser incapaços de preveure i advertir de la gravetat d'allò que ens va venir damunt. Malgrat que ho sembli, no són contradictòries les dues visions. És cert que es consideraven probables pluges intenses -els predic-

tors veien amb certa sorpresa que transcorria el dia 5 sense grans aiguats, i no és que no n'hi hagués algun de significatiu-, però també és cert que ningú no creia que el darrer nucli tempestuós important, dels que s'anaven formant i que vigilàvem -mentre va durar la fase principal de la situació-, arribàs a deixar caure tanta d'aigua, en tant poc temps, allà on ho va fer. Se'ns exigeix concreció i quantificació en la predicció d'un fenomen extrem, com aquest. És o no és possible aquest tipus de predicció que se'ns demana? Hi manquen mitjans per fer-la? Aquestes són les qüestions que es planteja i se li planteja a la Meteorologia institucional.

MET4 06 SEP 1989 0600 IR1 D2

Predicció de condicions favorables per a pluges fortes.

Les pluges més fortes que afecten latituds com la nostra obeeixen a una convecció profunda i eficient. Convecció va lligat a inestabilitat o inestabilització atmosfèrica vertical, pèrdua de l'equilibri de les capes d'aire, que es subverteixen, ascendint aire de les capes baixes i davallant aire de les capes altes, a gran velocitat, per acabar mesclant-se unes i altres. El desequilibri el produeix la presència d'aire massa fred, massa "pesat", a les capes altes, i/o

d'aire massa calent, massa "lleuger", a les capes baixes. El desequilibri pot afectar a un estrat poc gruixut d'atmosfera o, a vegades, a tot el gruix de la troposfera, 10-12 km en vertical. És el segon cas el que permet allò que hem anomenat convecció profunda.

El grau de desequilibri vertical condiciona la intensitat de la convecció. Al contrari del que succeeix amb els fenòmens anomenats "severs" (tronades fortes acompanyades de ratxes violentes de vent, calabruix o pedra i/o caps de fibló), no fa falta una convecció molt

intensa, és a dir, una inestabilitat exagerada, perquè es produixin precipitacions de gran copiositat capaces de generar inundacions. Un ruixat sever difícilment és eficient i un ruixat eficient difícilment és sever. Les condicions no són les mateixes. Un ambient molt inestable i sec, o amb la presència de capes seques, afavoreix la severitat, mentre un ambient molt humit i inestable, encara que no exageradament, afavoreix l'eficiència.

En condicions d'inestabilitat profunda, no exagerada, i elevada humitat,

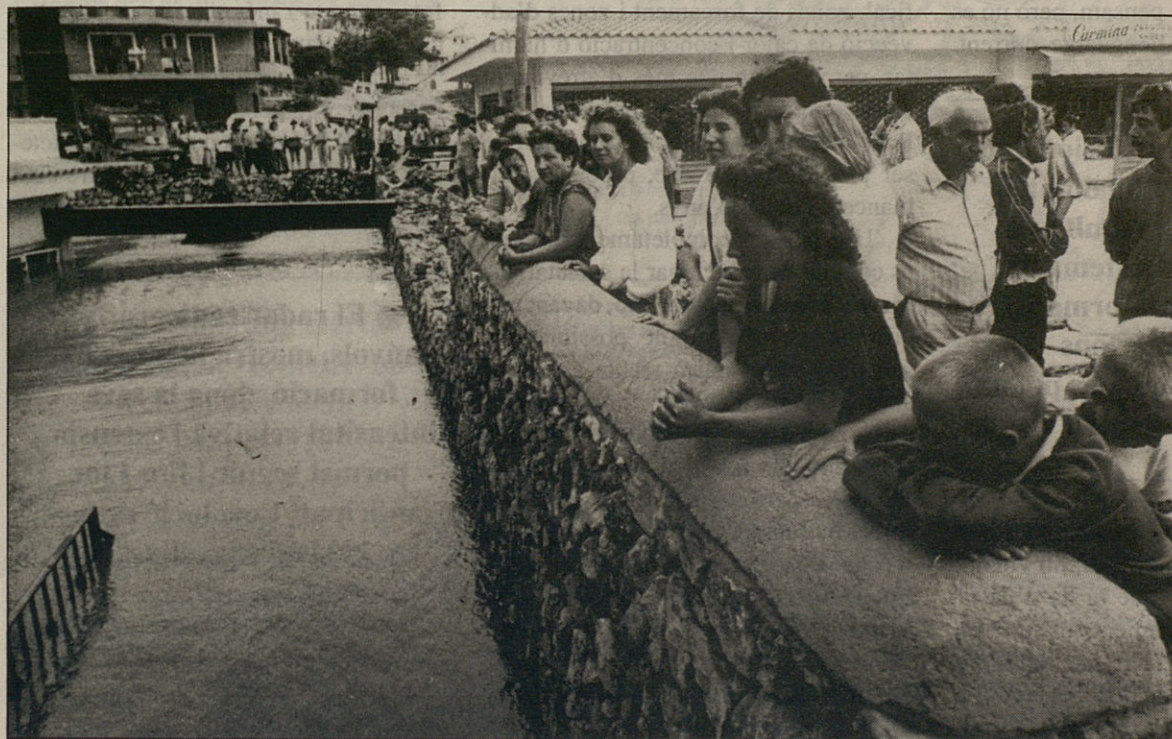
el que és més fàcil és que els ruixats i tronades siguin freqüents, nombrosos, però en general moderats. Concentració, focalització, forçament extern persistent són les claus complementàries que permeten, en principi, convertir en realment eficient la convecció profunda en ambient humit.

atmosfèrica mantengui la inestabilitat, es compensi l'estabilització que suposa la convecció en marxa, la mescla de les capes. Reunides totes aquestes condicions sobre una regió petita, probablement s'hi formarà un aglomerat de núvols tempestuosos eficients, un sistema convectiu, que, a diferència d'una tem-

b) la situació en nivells alts podrà afavorir el forçament a algun lloc,

c) el flux en nivells baixos hi podrà aportar humitat i calor i, al mateix temps, afavorirà, també, el forçament vertical.

Els models numèrics actuals de predicció, contrastats per les aportacions

Concentració, focalització, forçament extern persistent són les claus complementàries que permeten, en principi, convertir en realment eficient la convecció profunda en ambient humit.

En parlar de forçament extern, dinàmic, del que parlem és de mecanismes atmosfèrics capaços de crear una guia, un camí vertical privilegiat, pel qual la convecció sigui fàcil, gairebé inevitable i repetida. Aquest forçament pot estar generat a l'atmosfera alta, xuclant l'aire cap a dalt, o a l'atmosfera baixa, empenyent l'aire cap amunt. Naturalment, l'eficàcia màxima s'aconsegueix si ambdós mecanismes de forçament es combinen, entren en fase, es fan coherents. Si el forçament combinat té lloc a una zona reduïda, que, a més, coincideix amb una regió on les característiques del flux a baixos nivells permeten que s'hi transporti i concentri la humitat, l'"èxit", l'eficiència de la convecció profunda està gairebé assegurat. Només falta que l'aire que entra pels nivells baixos sigui calent i/o el que entra per nivells alts sigui fred -condició anomenada d'advecció tèrmica diferencial-, de manera que la columna

pesta ordinària, manté organització i vida pròpia durant un temps relativament llarg.

Preveure la possibilitat, el risc, de pluges localment fortes consisteix en preveure que a una regió relativament àmplia:

● **Del Centre Meteorològic Zonal de les Balears, des de dia 4 al migdia, van sortir previsions que feien referència a la possibilitat de pluges fortes en punts de les Illes per als dies immediats**

a) l'atmosfera ha d'esdevenir inestable o fàcilment inestabilitzable,

en continuu de l'observació i anàlisi convencional i satel·litària, permeten, actualment, anticipar que aquestes condicions es poden presentar i, fins a cert punt, amb quin grau d'intensitat, d'eficiència, amb una antelació de, possem per cas, 24 hores o un poc més. Amb l'anticipació esmentada, els mètodes citats no permeten assegurar si tots els factors combinaran positivament en algun lloc concret de la regió, ni quant de temps, ni de quina manera exacta, amb quin resultat final. Es pot fer, per tant, a 24 hrs, una predicció probabilística, no categòrica, de risc de pluges fortes i, en funció de la potència, intensitat, de la inestabilitat, del forçament vertical a nivells alts i baixos, del contingut i presumible concentració de vapor d'aigua, es pot matisar aquesta previsió com de risc, diguem, moderat, alt o molt alt, fent referència, no sols al nivell de probabilitat amb què es podria esperar una combinació adequada de

factors, sinó, també, al grau d'eficiència, a la potencialitat de cada un d'aquests factors.

A nivell intern, el Centre Meteorològic qualifica cada situació, cada tres hores, per a les 24 següents, mitjançant una escala d'alerta per colors. Internament, sabem el que pensam, però no es fàcil traduir-ho al llenguatge corrent,

● L'Institut Nacional de Meteorologia ha dotat el nostre Centre amb una terminal del sistema de tractament informàtic d'informacions meteorològiques més potent del món

per a fer-ho conèixer. Amb una alerta màxima nostra, la vermella, no volem, ni podem assegurar que hi ha d'haver un desastre. Els ingredients hi són i en alt grau, però no és fàcil que combinin explosivament en un lloc concret. La probabilitat d'un desastre real és molt més elevada que en altres circumstàncies, però no deixa de ser petita, menor que la del fenomen contrari, que hi hagi pluges importants, sí, però no monstruoses.

Per això, des de dia 4, les prediccions del Centre parlaven de possibilitat de pluges fortes, des de dia 5 al matí entràvem en alerta vermella, però els

textos de les prediccions no anunciaven la imminència d'una catàstrofe, que no hi havia perquè esperar.

El futur imaginable, models numèrics més perfeccionats, que permetin una mica més de precisió i seguretat per a anticipar condicions d'estabilitat vertical, zones de forçament i zones d'advecció de calor i concentració d'humiditat, permetrà un poc més d'atreviment en les prediccions de fenòmens violents, però, a 24 hores, no deixaran de ser prediccions de risc, probables, almanco en molts d'anys.

Una qüestió completament diferent és com ha de reaccionar la societat, els serveis adients de protecció, davant una previsió de risc, molt possiblement frustada, però l'única viable a termini curt, 24 hores. Tal vegada no es poden demanar mesures desorbitades, perquè, si no succeeix res, molesten a la gent i són cares però alguna precaució, tenir gent i mitjans preparats, probablement sí que s'ha de prendre. En tot cas, aquest és, a judici nostre, un tema obert de debat.

De la predicció a la vigilància. El paper del radar.

Tenir gent i mitjans de protecció civil en alerta i el poble avisat d'un possible, només possible, desastre, no serviria de molt si no hi hagués manera d'anar concretant la predicció meteorològica, d'avisar sobre la imminència, importància real i localització, ara ja sí, de la barrumbada, encara que fos tan sols a una, dues o tres hores vista. No tot

el mal que sabem que hi pot haver en aquests casos es podria evitar, però molt probablement es podrien salvar vides i no pocs béns. Fa falta un pla detallat d'actuació ràpida, però és clar que no ho val dissenyar un tal pla si Meteorologia no pot respondre, no pot fer, concreta i més segura, una predicció immediata.

Ara mateix, a les Balears, Meteorologia no pot generar aquest tipus de predicció. L'Institut Nacional de Meteorologia ha dotat el nostre Centre amb una terminal del sistema de tractament

● El radar radiografia els núvols, mostra la pluja en formació, dona la seva intensitat relativa i extensió, permet seguir i fins i tot anticipar, l'evolució de les cel·les convectives

informàtic d'informacions meteorològiques més potent del món, inventat a Amèrica i conegut allà com a McIDAS i batiat aquí com a SIVIM (Sistema Integral de Vigilància Meteorològica). Pot tractar i combinar tot tipus d'informació, observatoris, models numèrics, satèl·lits, detectors de llamps, radars meteorològics, però, naturalment, si aquests tipus d'informacions existeixen. La major part dels sistemes són operatius i es van millorant. Però de

ROLDAN

OFICINES I DESPATXOS S.A.

A la seva disposició en:

- Despatxos Direccionals
- Despatxos i Oficines Generals
- Mampares d'Oficina
- Separacions simples i dobles
- Estanteries Emmagatzematge

- Estanteries Gran Càrrega
- Biblioteques
- Cadires i Taules apilables per a col·lectivitats

Complements: Llums

Cendrers (de peu i sobretaula)
Caixes Fortes, etc.

Eusebi Estada, 68 (carrer del tren de Sóller)
Telèfon 20 98 13

CIUTAT

el propietari dels terrenys on s'ha de muntar i això va obligar a emprendre una expropiació forçosa. A més, en fer-se públic el projecte, es va presentar una contestació comprensible, però, al meu entendre, fora de lloc. El GOB primer, l'Ajuntament d'Artà després, es van oposar a la instal·lació i van amenaçar de fer-la impossible o molt difícil. El projecte romp, és cert, la virginitat d'una muntanya salvatge, intocada, sobretot perquè hi ha d'haver una via d'accés i una línia elèctrica. És el preu que cal pagar per tenir un instrument indispensable. Els fets d'enguany ens ho demostren, i les inundacions de Peguera i Andratx de l'any passat, i el que pot venir, qui ho sap? A part de la utilitat del radar com a element d'una xarxa, per a vigilància dels, tan freqüents!, desastres de Múrcia, País Valencià i Catalunya, o per a diagnòstic de l'aigua caiguda i estimació de recursos hídrics, o per vigilar, tal vegada, una entrada de Tramuntana -el radar és "doppler", de manera que pot calcular velocitats, canvis de vent-, o per a la seguretat dels vols en aproximació als nostres aeroports. I no és un preu tan alt. Indesitjable, som el primer que ho creu, però no tan alt. La instal·lació és petita, una esfera de sis metres de diàmetre. No és habitada, no pertorba l'ambient. L'accés no resulta molt visible i l'Ajuntament en pot restringir l'ús tan com vulgui. Una carretera tancada no ha de suposar l'humanització massiva de la muntanya.

No vull cap guerra, i menys amb aquells de qui em sent ideològicament molt a prop. Però que hi pensin una mica els opositors al projecte. Que no es perllongui més el procés d'instal·lació, calibració, estudi i entrenament. Sense entrebancs, la plena operativitat del radar mallorquí pot haver de menester tres o quatre anys encara. És molt. Pot succeir de tot. Que fins ara els aiguats torrencials del Llevant mallorquí no tinguin precedent històric no vol dir que no es puguin reproduir. Moltes coses han canviat a l'atmosfera terrestre, tan malmesa! ■

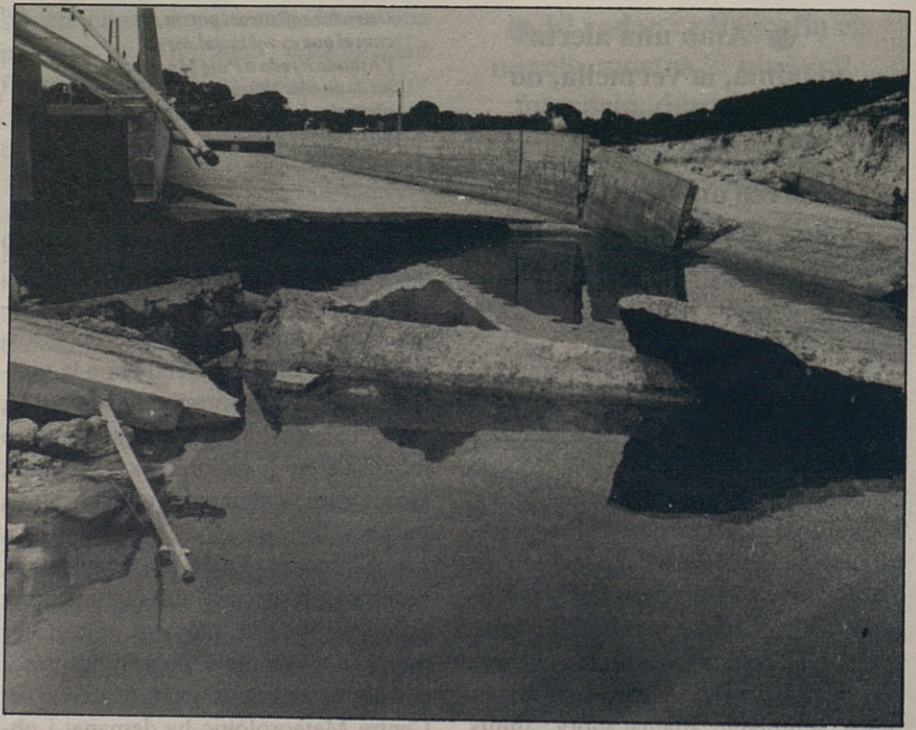
Agustí Jansà i Clar és Director del Centre Meteorològic de les Illes Balears

"S'ANY DE SA TORRENTADA"

Miquel Grimalt Gelabert

Cal dir que no plou massa sovint, per aquestes terres notres. Alguns cops a l'any, però, s'esdevé que plou massa. I llavors cau l'aigua, concentrada i espessa, hores i hores de seguit. O dies. Fa mal, de veure tanta part de la nostra ració total de pluja malgastada així, d'una manera tan bèstia. Perquè és una meteorologia ben poc planificada, la nostra: o no plou, o plou fora mesura.

Joan F. Mira "Els cucs de seda"

Les torrentades i inundacions generalitzades de dia 6 de setembre d'enguany han estat l'esdeveniment natural amb majors repercussions de les darreres dècades i han tengut un ample ressò social. Ara, encara amb el fet just acabat de succeir, podem intentar fer una primera valoració d'alguns trets significatius.

Els precedents.

No ens trobam, en absolut, davant un fenomen novedós. L'àrea de Mallorca que ha estat afectada per les torrentades ja n'havia patit de similars en èpoques no gaire llunyanes. L'enumeració de tots els casos es podria fer molt llarga, però sempre se'n poden esmentar els més significatius.

Sant Llorenç des Cardassar ha hagut de suportar revingudes l'octubre de 1973, el setembre de 1982 i l'octubre de 1985, provocades totes elles per algunes de les branques del torrent de n'Amer que passen dins la localitat. Aquest mateix torrent desemboca a s'Illot, indret que ha rebut, a més de totes les riades anteriors, d'altres no

Es Salobrar de Campos, que rera el diluvi va aparèixer perfectament configurat i en la seva màxima extensió.

menys importants el març de 1974, l'agost de 1983 i el maig d'enguany.

Els habitants de Manacor no han viscut la profusió de situacions d'aquest tipus que han suportat els seus veïnats llorencins, però també havien sofert una inundació de característiques quasi idèntiques a l'actual el dia de Sant Francesc de 1932 -que des d'aleshores quedà batiat com *s'any de sa torrentada*-. No tan llunyà en el temps queda l'aiguat del dia de Tots Sants de 1961.

El Port de Manacor ja havia tengut una revinguda a la dècada dels anys 30 -quan encara només era un llogaret quasi deshabitat-, i una segona, de nou amb trets similars a la proppassada, durant l'agost de 1983.

Tot l'extrem sudoriental de l'illa s'havia vist afectat per un veritable diluvi el 4 d'octubre de 1957, que afectà principalment Santanyí i el seu rodal, precisament a l'observatori urbà santanyiner i en aquesta data es parla de 400 mm. de pluja.

El nucli de Campos i la seva horta han estat arrasats almenys dues vegades als darrers 50 anys, una el novembre de 1946 i l'altra l'octubre de 1974.

Aquesta relació podria ampliar-se molt més si recercàssim dades anteriors

o si treballàssim amb major detall, i ens deixa ben palès que les torrentades no són -ni de molt- cap fet inèdit als llocs ara afectats.

El que no havia succeït cap vegada, almenys en el que duim de segle, és que les revingudes fossin simultànies i intenses a tots els cursos d'aigua que neixen

● **El que no havia succeït cap vegada, almenys en el que duim de segle, és que les revingudes fossin simultànies i intenses a tots els cursos d'aigua que neixen a les Serres de Llevant**

xen a les Serres de Llevant. Tal vegada el precedent més immediat d'un fenomen de tanta amplitud a l'àrea en qüestió sigui el setembre de 1850 en què els termes de Manacor i Felanitx quedaren malmesos per una enorme aiguada que, com la que ara acabam de viure, havia anat precedida d'una sequera molt pro-

nunciada.

Si prenim com referència tota Mallorca, el darrer esdeveniment d'una magnitud similar a l'actual són les torrentades que el 25 de setembre de 1962 afectaren els vessants de Palma i d'Andratx, i que ja varem comentar a El Mirall de novembre de 1987 -en complir-se'n els 25 anys-.

Un tema de molt més difícil tractament és la possible comparació de la virulència d'inundacions anteriors amb les actuals, sobretot quan ens manquen dades instrumentals i les imatges, i més encara quan les circumstàncies d'ocupació humana del territori són tan diferents. La percepció popular i la memòria viva sovint serveixen de poc, ja que bé magnifiquen els fets passats o bé només tenen present el record dels darrers casos. Ateses les circumstàncies, un bon recurs és accedir al que digué la premsa en el seu moment. Així, hem recercat els casos dels precedents a Manacor i a Campos, i sembla que en ambdues localitats la magnitud de la desfeta darrera ha estat similar a les del 1932 i 1946, respectivament. En canvi, s'han superat els efectes de les torrentades de 1961 a Manacor i de 1974 a la zona campanera.

PRECIPITACIONS EL DIA 5/6 DE SETEMBRE DE 1989.

Observatori	6/IX/89	màxim històric
S'Horta (Felanitx)	> 200	
Sant Salvador (Felanitx)	> 200	
Cala Rajada	198	102 (25-IX-85)
Felanitx	192	135,5 (26-III-82)
Sa Ràpita	183	
Sant Llorenç	171	
Cala Millor (Son Cervera)	139	
Portocolom	135,	420 (26-X-85)
Son Crespí Vell (Manacor)	135	110 (22-X-54)
Ca s'Hereu (Manacor)	132,5	128,4 (30-X-61)
Campos	130,4	190 (13-XI-46)
Cas Busso (Llucmajor)	112,5	76 (4-XII-77)
Artà	95	224,3 (20-XI-45)
Llucmajor	79	90 (11-X-62)
Manacor	79	106 (29-X-61)
Santanyí	76	400 (4-X-57)(*)
S'Avall (ses Salines)	75,7	121 (3-X-57)

(*) el pluviòmetre va vessar, és una quantitat indicativa, amb un indubtable marge d'error.

FONT: Centre Meteorològic de Balears.

Hem recercat als arxius les quantitats "rècord" recollides des que hi ha dades i les hem situat al quadre estadístic. Per exemple, Felanitx va superar àmpliament les quantitats extremes anteriors des de 1918

Dos grans aiguats combinats.

El fet clau que explica l'especial virulència de les presents inundacions són les importants quantitats d'aigua que es recolliren.

El dia 31 d'agost i cap a la matinada de l'1 de setembre, l'any agrícola 1988-89 -que havia estat extremadament eixut- es va despedir amb una plogudassa força insistent que va deixar caure prop o més de 100 mm a gairebé tots els termes orientals de l'illa, i puntualment s'assoliren els 180 mm. a Santa Margalida. A manera d'"assaig general" del que dies després passaria bona part dels torrents de la zona dugueren cabals considerables.

A Manacor va mancar ben poc perquè l'aigua del torrent de sa Cabana vessàs dins la zona urbana; a s'Estany d'En Mas el torrent Roig i el dels Morts arrossegaren l'arena i la guingueta de la platja, i el torrent de na Borges va baixar ben ple durant moltes hores. Algunes fonts, com la de sa Vall, rebentaren amb impetuositat i moltes terres quedaren embassades o, almenys, ben assaonades.

Rera aquest primer temporal de plu-

ja el terreny havia quedat totalment amarat i amb una capacitat d'infiltració baixa o nul·la.

No havien passat cinc dies quan un nou aiguat va afectar la mateixa contrada i, tal com havia succeït abans, la

● Les pluges foren molt fortes, especialment a la zona de Felanitx en què s'assoliren fins a 200 mm i més (els instruments de mesura vessaren)

precipitació fou de màxima intensitat a primeres hores del matí.

Com es pot veure a la taula que adjuntam les pluges foren molt fortes, especialment a la zona de Felanitx en què s'assoliren fins a 200 mm i més (els instruments de mesura vessaren). Malauradament encara no es tenen dades de tots els observatoris, però probablement la major part de les estacions situades a la zona muntanyosa que va des

del Puig Gros de Santanyí fins a les serres d'Artà, i especialment al seu vessant oriental recolliren més dels 100 mm. i arribaren a casos de 150 i més. A la façana meridional de l'illa es remarquen els totals de sa Ràpita i Campos. Possiblement l'indret on la ruixada va ésser més extremada és el llindar entre els termes de Manacor i de Felanitx, precisament en aquesta àrea i al lloc des Picot mesures indirectes fan creure que fins a uns 250 mm. Malauradament no es pot disposar de la dada precisa perquè el pluviòmetre fou arrossegat per l'aigua.

● No tan sols és remarcable el global de precipitació recollida, sinó que també s'ha de parlar especialment en les intensitats a què es va arribar

A segons quines estacions les quantitats constitueixen el màxim històric. Per a poder comprovar-ho hem recercat als arxius les quantitats "rècord" recollides des que hi ha dades i les hem situat al quadre estadístic. Es remarca, per exemple, com es van superar àmpliament les quantitats extremes anteriors que s'havien assolit a Felanitx (que té una llarguíssima sèrie de dades -des de 1918-), igualment va succeir a Sant Salvador, Cala Rajada o al Port de Felanitx. Aquest extrem també queda il·lustrat a la taula que hem adjuntat. A les estacions amb sèries molt curtes com s'Horta, o Sant Salvador no hem cercat els precedents, per manca de perspectiva.

No tan sols és remarcable el global de precipitació recollida, sinó que també s'ha de parlar especialment en les intensitats a què es va arribar: bona part dels aiguats es concentraren en unes poques hores. A Sant Llorenç des Cardassar el pluviògraf va marcar 156 mil·límetres entre les 7 i les 9 del matí del dia 6.. S'hauria dit que literalment "plovía a poalades", i a més ho va fer de manera

mantinguda durant 2 hores.

Amb la barrumbada tota la xarxa de drenatge superficial va envestir a córrer amb una violència fora mida, els vessants concentraren ràpidament aigua, que excavà saragalls als costers, els quals acabaven desembocant als torrents, que incrementaren el cabal d'una

● **El costum de conrear terrenys amb cert pendent sense fer marjades, feu que els vessants quedassin totalment solcats per saragalls escavats per l'aigua**

manera molt ràpida.

Unes precipitacions en 24 hores d'una magnitud tal i en la part de Llevant o Migjorn de l'illa són poc freqüents. Les pluges superiors als 100 mm. poden esperar-se només cada un parell de dècades. Per comprovar-ho podem aplicar l'estadística de valors extrems a les dades dels diversos observatoris -amb mètodes com el de Gumbel-. Mitjançant aquesta tècnica s'ha calculat el mapa que reproduïm i que mostra la distribució de les precipitacions màximes esperades en 100 anys a l'illa de Mallorca, i reflecteix el que ja acabam de dir. Igualment la segona taula mostra el període de retorn (temps en el qual es pot esperar que almenys s'assoleixi una vegada un màxim) una

quantitat de 100 en 24 hores a diferents estacions de la zona i que han estat calculades a partir de les dades del període 1961-1985.

Els torrents i les revingudes.

Els torrents, en aquesta avinentesa varen tornar amb una força inusitada i amb quantitats d'aigua que sovint superaren el que es pot imaginar. Per això consideram prou recomenable anar-ho a veure sobre el terreny i observar fins on arribaren el nivells de la inundació, perquè les descripcions escrites o orals, i fins i tot les imatges poden sovint semblar exagerades o no donar-ne la idea adequada.

Per la part de Llevant, els cursos que baixen de les muntanyes cap a la marina i que tenen recorreguts perpendiculars a la costa varen tornar plens d'aigua i càrrega sòlida en suspensió, i amb cabals que als col·lectors majors (T. de n'Amer, T. de na Llebrona, T. de Cala Murada) eren de l'ordre de varis centenars de metres cúbics per segon (per fer-se'n una idea l'Ebre, el riu més cabalós de la nostra zona, a la desembocadura du en temps normals uns 500 metres cúbics per segon.).

Al vessant occidental de les Serres de Llevant, els diversos torrents vessen cap a un curs de categoria superior, que és el llarg torrent de na Borges (que discorre des de Felanitx fins a Son Serra de Marina). El cabal que aquesta darrera rambla va arribar a dur fou màxim, el bram d'aigua s'estenia en alguns punts fins a varis centenars de metres d'ample tot anegant l'extensa plana.

PERÍODE DE RETORN (ANYS) PER A UNA PRECIPITACIÓ DE 100 mm EN 24 HORES.

Observatori	any
Cala Rajada	12,4
Felanitx	20,1
Portocolom	31,1
Son Crespí Vell (Manacor)	19,5
Ca s'Hereu (Manacor)	13,7
Campos	23,4
Cas Busso (Llucmajor)	86,4
Artà	14,8
Llucmajor	49,5
Manacor	37,7
Santanyí	96,9
S'Avall (ses Salines)	63,6

FONT: elaboració personal a partir de les dades 1961-1985.

La taula mostra el període de retorn (temps en el qual es pot esperar que almenys s'assoleixi una vegada un màxim) per una quantitat de 100 en 24 hores a diferents estacions de la zona i que han estat calculades a partir de les dades del període 1961-1985

A l'extrem meridional de la zona afectada el procés de les torrentades fou diferent: l'aigua que baixava en forma de saragalls i reguerons pels vessants occidentals i de migjorn dels puigs de Sant Salvador, des Carritxó ... es va dirigir cap a l'horta de Campos, i en arribar a la part plana va formar un autèntic allau d'aigua i llot que, a manera de làmina que cobria grans extensions, es va dirigir cap a la zona deprimida des Salobrar. Allà es formà una enorme embassada des dels Banys de sa Font Santa fins a prop de Son Catlar. La pressió de l'aigua va acabar per rompre

HOVER Assessors

Assessoria Laboral, Fiscal, Comptable, Financera i Jurídica.

IMMOBILIÀRIA OLIVER MAYRATA

Compra-Venda, Lloguers, Traspassos, Peritajes

TECNO-BROKER CORREDORIA D'ASSEGURANCES

Assessoria Tècnica d'Assegurances

PROMOCIONS ANFE S.A.

Construccions i Rehabilitacions, Promocions

Hover

Julià Alvarez, 7 i 7A.- 07004 Palma

Tels. 203411-203630-206120-207821

Precipitació Màxima en 24 hores.
Període de Retorn: 100 anys.

Font: Elaboració de l'autor.

Estadística de valors extrems dels diversos observatoris -amb mètodes com el de Gumbel-. El mapa que reproduïm mostra la distribució de les precipitacions màximes esperades en 100 anys a l'illa de Mallorca

la barra dunar des Trenc i fer-hi una oberta cap a la mar.

Tot i que tant al tram final del torrent de na Borges com a la zona de Campos els pendents són mínims, la magnitud del cabal era tal que duia força per a arrossegar objectes (bales de palla, cotxes, sacs ...) i una notable càrrega sòlida (des de macs fins a llims).

Sant Llorenç des Cardassar ha hagut de suportar revingudes l'octubre de 1973, el setembre de 1982 i l'octubre de 1085.

A d'altres indrets amb poc rost -com són els voltants de Santanyí-, l'avenament d'aigua acabava per desembocar a zones baixes on es formaren sorprenents llacs enmig de la marina. Un dels més destacables és l'estany que es va constituir cap al Camp d'en Torrella, depressió tancada que es va transformar en una petita mar interior quasi navegable, i amb imatges tan poc corrents com la dels ametlerars o figuerars en remull fins a mitja soca i amb el brancam reflectit en un mirall d'aigües rogenques.

Els efectes.

Les inundacions afectaren una àrea sensiblement propera als 1000 kilòmetres quadrats: la totalitat dels termes de Sant Llorenç, Manacor, Felanitx, Santanyí, ses Salines i Campos, així com parts significatives dels d'Artà, Son Cervera, Petra, Santa Margalida, Vilafraça i Lluçmajor.

Podem sistematitzar les conseqüències que sobre els terrenys varen provocar les pluges:

- una primera seria l'erosió de nombroses terres. Aquest procés va afectar

particularment les parts muntanyoses i de peu de mont de Manacor, Felanitx i Sant Llorenç. El costum -prou estès a la comarca- de conrear terrenys amb cert pendent sense fer obres de defensa com les marjades, feu que els vessants quedassin totalment solcats per saragalls excavats per l'aigua, que empenyien terra i còdols cap a les parts baixes. En

alguns indrets com s'Horta de Felanitx hi hagué parcel·les on la coberta de sòl fou totalment arrossegada i quedà la roca mare al descobert.

Aquests corrents d'aigua al seu pas varen esbucar moltes parets, especialment quan eren de marès -que eren excavades per la base i queien com si fossin pecetes d'un joc-; en canvi, els marges fets de pedra seca varen resistir millor perquè l'aigua podia passar pels buits entre les pedres.

- Una segona conseqüència serien les revingudes, que són el desbordament d'un torrent que sobreix el seu jaç normal. En aquesta avinentesa fa mal de determinar la seva presència en el cas de cursos no permanents, com són els nostres, més encara en aquesta part de l'illa on sovint no hi ha un llit fix remarcat.

Els torrents tenen tendència a córrer seguint la part més baixa de les valls, i amb un jaç d'amplària variable en funció del major o menor cabal. A molts de casos l'home ha intentat fixar aquest pas d'aigua entre dos murs, i tot sovint desviant-lo per així poder tenir el límit

de les propietats més regulars, o senzillament per conrear amb més comoditat, per a construir ben a la seva vorera, i -per què no?-, per passar per damunt el llit.

Amb els aiguats els torrents recupren el terreny que és seu, i quan ho fan arrosseguen tot el que hi ha a la seva vora, tant si s'hi ha posat espontàniament (vegetació, dipòsits al·luvials, platges a la desembocadura ...) com si ho ha posat l'home.

- Un altre efecte a remarcar són els embassaments de terres a les parts bai-

● **La vertadera
avaluació dels danys és
un pretext per a obtenir
beneficis polítics i
difícilment es podrà fer
una idea global de les
conseqüències**

xes i sobretot quan el drenatge és deficient. Es tracta d'un procés no excessivament perillós per a l'home perquè el gruix d'aigua no sol ésser molt i en aquesta època de l'any l'evaporació és forta, i en no massa temps desapareixen.

Els danys

Els danys que varen provocar els aiguats foren especialment singificats.

Un dels principals fou la destrucció de les vies de comunicació. Nombrosos trams de carretera varen ésser literalment escombrats per la força de l'aigua. Aquest procés moltes vegades fou provocat per saragalls. L'asfalt, incapaç de resistir la pressió de l'escorrentia, s'ondulava; i si l'aigua havia excavat la base de la carretera, la coberta asfàltica s'escorterava i les parts -lleugeres com són- eren arrossegades.

La major part dels ponts han resultat insuficients per a suportar el pas dels grans cabals. Fins i tot en casos d'obres de dimensions considerables, com són el pont des Caparó -sobre el torrent de na Borges a la carretera Palma-Manacor- o el pont de n'Amer (vora s'Illot) foren superats.

DUES INUNDACIONS URBANES

Manacor

El torrent de sa Cabana travessa el nucli urbà manacorí, on fa de llinar entre la part central de la vila i l'arreal de Fartàritx. Amb el temps la pressió constructora ha fet que s'edificàs ben a la seva riba (ja des del segle XIX). A les primeres dècades de la nostra centúria s'arribà més lluny i es va cobrir el jaç al llarg de l'Avinguda des Torrent; l'obra de posar una tapadora sobre el pas d'aigua s'havia acabat de refer enguany amb la renovació de la configuració d'aquest eix viari.

El dia 6 de setembre i devers les 9 del matí la revinguda (provinent de les petites elevacions al sud de la vila) va entrar dins la zona urbana i, sense que el pas subterrani bastàs -ni prop fer-s'hi-, l'aigua fora de mare va començar a córrer per places i carrers. En arribar a la plaça des Mercat (antic Pla des Pou) la glopada de fang i aigua començà a arrossegar cotxes, contenidors d'obres i qualsevol altre obstacle que trobava. Les cases, comerços i indústries de l'Avinguda, així com de la part més baixa de Fartàritx i de Manacor varen quedar anegats -en alguns casos fins quasi el nivell del primer pis.

En arribar al carrer Nou i al de la Pau, la rierada afectà nombrosos habitatges del barri de s'Antigor, dels quals s'endugué el parament o bé l'inutilitzà.

Des d'aquí la glopada va recórrer les eixamples manacorines de ponent, on varen rebre el seu efecte un bon nombre de magatzems i tallers. En sortir del poble l'allau es dirigí cap a sa Vall, anegant camps i hortes i després de rebre les aportacions del torrent de Conies -que també venia desbordat- es va unir al torrent de na Borges a la zona des Pont de Ferro.

En molts de llocs la torrentada només va botar per damunt, sense destrosses de consideració en l'estructura. Però en altres punts el pont va quedar embussat pel material que arrossegava la rierada. Aleshores no va poder passar aigua per l'ull, i la carretera es va convertir en una represa que l'aigua va anar rebassant i erosionant. En aquests casos rera la torrentada quedava la imatge -gairebé surrealista- de l'estructura del pont intacta (són de formigó i dissenyats per a resistir l'aigua) en tant que als trams anterior i/o posterior havia desaparegut la carretera i el terraplè. Així va succeir a dos punts sobre el torrent de Cala Murada, tant a la carretera que va del Port de Manacor a Portocolom, com al que comunicava les dues fases de la urbanització de la cala.

En altres circumstàncies hi va haver obres d'enginyeria que no pogueren resistir l'empenta de l'aigua i es rompe-

ren, com va passar al pont que comunica Sant Llorenç amb Son Carrió, l'ull del qual va quedar literalment reventat.

On s'havia optat per un gual dins el jaç, la carretera literalment va desaparèixer, com es va poder constatar a Portopetro.

Els mateixos efectes es varen observar a parts del viari urbà.

Amb tota aquesta destrucció, la meitat oriental de Mallorca va romandre aïllada quasi tot el dia 6, en què a la destrucció de les vies de comunicació es va afegir -en alguns punts- la manca de reacció de les institucions competents en matèria de circulació.

- Un altre dany a considerar fou la destrucció d'instal·lacions portuàries que quedaren malmeses, l'exemple més clar és el del Port de Manacor. Aquí es va construir el Club Nàutic dins l'estret entrant que la mar fa a la desembocadura del torrent de na Llebrona (coneguda

Sant Llorenç

El poble llorençí el travessen tres 3 cursos d'aigua. El primer és el torrent de sa Blanquera, que creua la carretera de Manacor just a l'entrada a la vila, i que passa tangencialment al nucli urbà. El segon és el torrent de Ses Planes, que arriba després d'un relativament llarg recorregut des del peu del Puig d'Alpare i les estribacions meridionals d'Artà; aquest talla més de ple per la zona edificada. En darrer terme hi ha el "Xaragall" (genèric esdevingut topònim), que sense jaç marcat corre per certs carrers de la part baixa i la plaça des Pou Vell.

Hi hagué una torrentada simultània dels tres rierols i amb una intensitat mai vista. Els nivells d'aigua foren tan elevats que bona part de les cases situades a les parts més baixes rebren l'investida i quedaren anegades, especialment al llarg de les voreres de la travessera cap a Son Cervera, així com els carrers que hi desemboquen. Algunes construccions que eren immediates al torrent de ses Planes desaparegueren totalment, així com diversos vehicles. Els ponts foren tots botats i el que comunicava el poble amb l'estació i Son Carrió ve veure com la revinguda reventava el seu ull central.

La torrentada va seguir el seu camí cap a la mar, va botar els diversos ponts, inclòs el quasi-viaducte de la carretera del Port de Manacor a Son Cervera, i desembocà a s'Illot. En aquesta darrera localitat turística fa dues dècades es va reblir l'albufereta que hi havia, s'hi construí damunt i deixaren solament un pas estret i cobert per al torrent. La rierada va recuperar el seu antic pas i arrasà les construccions auxiliars dels hotels de la zona. Segons comentaren pel lloc, alguns dels establiments hotelers barraren el pas de l'aigua, que es va escampar i anegà habitatges i comerços.

La imatge de la platja illotera sense arena i la vorera de mar plena de cotxes que engronsaven les ones, resultaria una de les fites visuals més repetida als mitjans de comunicació.

com "es Rivet"). La torrentada va arrossegar força barques -algunes de les quals s'han perdut per sempre- i els "pantalans" d'amarrament foren arrabassats, amb la qual cosa els vaixells i molls surants varen acabar fent un cos, topant uns amb altres.

Encara que amb circumstàncies concretes diferents també restaren enfonsades nombroses barques al Port de Felanitx i igualment va patir malifetes el Club Nàutic de sa Ràpita.

- La força de les revingudes també va afectar nombroses edificacions. En general no va aconseguir enfonsar-les, tret del cas de construccions auxiliars com cotxeries, casetones, piscines o guinguetes de platja. Fins i tot hi hagué el cas especialment macabre del cementeri de Felanitx, que fou saragallat i part de les tombes quedaren destruïdes i el bàuls i restes humanes escampades.

La inundació de les parts baixes dels

Els possibles beneficis

Tot i les destrosses que provocaren, els aiguats del dia 6 de setembre potser hauran suposat qualche benefici, sense dubtes guanys força relatius i que mai no podran compensar les pèrdues:

- el més evident dels efectes beneficiosos ha estat el de suposar un cert alivi a la sequera que es venia arrossegant des d'octubre de l'any passat (per no dir que des de la primavera de 1987). El guany en aquest sentit ha estat especialment notable als indrets que han quedat a la perifèria de l'àrea de màxima precipitació. En aquests llocs part de l'aigua ha pogut infiltrar-se en forma de saó al sòl, o fins i tot ha començat el camí cap als aqüífers subterranis.

- un profit, també prou important, ha estat la restauració de paratges naturals que han duit a terme les rierades. Per exemple, la força de l'aigua ha fet renéixer les "cullasses" o "rivets" -petites albuferes que hi ha a les desembocadures de certs torrents i que estan separades de la mar per la barra arenosa de la platja, tal com s'han mantingut a Canyamel, ses Fonts de n'Alís o s'Amarador-.

A s'Illot, s'Estany d'en Mas o a Cala Murada les torrentades tornaren formar les zones humides, que havien estat reblides i dessecades per mor de la pressió urbanística dels anys 60 i 70.

Un procés similar, tot i que amb diferències significatives, va succeir a es Salobrar de Campos, que rera el diluvi va aparèixer perfectament configurat i en la seva màxima extensió.

Paradoxalment les revingudes suposen, a un cert termini de temps, una millora de les platges. Encara que les rierades han arrossegat l'arena cap a la mar, també han aportat una enorme quantitat d'al·luvions que possiblement la dinàmica litoral retornarà en part cap a les platges

- El darrer i principal guany davant del desastre és haver aconseguit una sensibilització, que potser suposarà un major interès tant de les institucions com de la societat cap a la problemàtica del risc natural. Que ben aprofitat podria servir per adoptar les úniques solucions que al nostre entendre es poden prendre: les solucions globals i a partir de l'ordenació del territori.

edificis fou el fenomen que provocà majors danys materials i que va suposar un major risc de vides.

Per aquesta causa (concretament l'anegament d'un semi-subterrani d'un hotel -presumptament il·legal- construït dins un torrent al Port de Felanitx) hi hagué les tres úniques víctimes mortals, però a d'altres indrets també hi hagués pogut haver desgràcies d'aquesta mena, especialment a Manacor i al Club de Vacances situat a s'Estany d'en Mas (cala rebatiada amb el topònim turístic de "Playa Romántica"). En aquests darrers exemples es tractava de construccions que acomplien totes les normes legals, però que eren dins el torrent o ben arran del jaç.

Els anegaments a zones urbanes abastaren nombroses localitats; unes per mor del desbordament de torrents (Manacor, Sant Llorenç, s'Illot, Port de Manacor, es Domingos Petits o Portocolom) i d'altres per saragalls o aigües de vessant que corren sense llit fix (com succeí a Felanitx, Campos o sa

Ràpita).

Una relació de les circumstàncies de cada un d'aquests llocs afectats faria que ens estenguéssim massa, per aixó

● La major part dels ponts han resultat insuficients per a suportar el pas dels grans cabals. Fins i tot en casos d'obres de dimensions considerables

hem optat només per comentar breument dos esdeveniments, el de Manacor i el de Sant Llorenç.

La vivència

Rera el fenomen, les conseqüències socials han estat enormes -aquí només les esmentarem- i podrien donar lloc a força treballs, munts de comentaris i a més d'un llibre:

- un important sector de la població ha quedat enrunat. I vists els precedents d'altres indrets de l'Estat poden confiar poc en l'ajuda oficial.

- ha quedat en entredit la seguretat que mai no ha existit- davant els fets naturals. La gent no se sent segura ni a la carretera, ni a la pròpia casa. També s'ha constatat la difícil -sinó impossible- predicció d'esdeveniments d'aquesta mena a curt termini (com molt bé explica A. Jansà en el seu escrit).

- s'ha perdut una sensació -present a les darreres dècades- que considerava que "aquí mai no passa res". Aquesta idea havia estat refermada pel sucursalisme de la premsa local (que parava esment a les catàstrofes foranes i no parlava de les pròpies) i pels tòpics turístics (la bonança del clima balear), que nosaltres mateixos a vegades ens arribam a creure.

- ha començat una surrealista dansa de xifres entre el Govern Autònom, la Delegació del Govern Central, els Ajuntaments i les Associacions Empresarials, en què la vertadera avaluació dels danys és un pretext per a obtenir beneficis polítics. Amb això el que s'ha aconseguit és que difícilment es podrà fer una idea global de les conseqüències.

- entre la població s'ha produït una lògica hipersensibilització, que si és manejada políticament podria donar lloc a l'adopció de solucions enginyerils faraòniques (respreses, encimentament del jaç dels torrents ...), tan costoses com inútils.

Aquesta enumeració de conseqüències fa creure en un impacte social que molt pocs esdeveniments -tant naturals com deguts a actuacions humanes- han aconseguit tenir dins les darreres dècades.

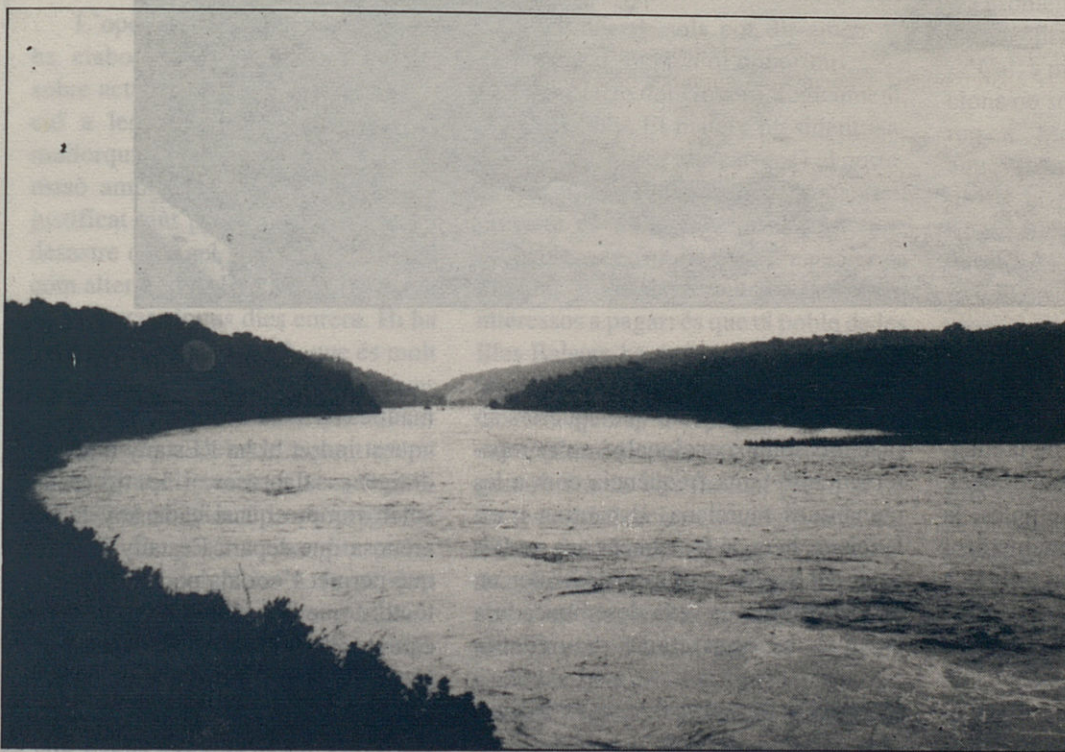
Per finalitzar aquest article hauria d'esmentar la causa del seu títol: el 1989 haurà passat a ésser "*s'any de sa torrentada*" dins el vocabulari d'una bona partida de pobles del llevant illenc, i amb un significat homogeni. ■

Miquel Grimalt Gelabert és Geògraf, professor del Departament de Ciències de la Terra de la UIB.

LES INUNDACIONS DEL LLEVANT

LES TORRENTADES TAMBÉ PREOCUPEN COM A SEGURETAT CIVIL

Miquel Company i Florit

El torrent de na Borges prop de la desembocadura. El vell llit, a certs llocs, ocupava 80 m. d'amplada (Foto: M. Company).

Si no mal record, Montaigne deia que la barbàrie és ignorar la natura. Quan dimecres, dia 6, mitja Mallorca s'anegava per un o dos dies i sis persones morien en el conjunt de les illes, molts pensàrem que l'afirmació de Montaigne era qualche cosa més que una simple frase: es tractava d'un avís.

Històricament, han estat poques les inundacions ocorregudes a les illes i, a més, són comptades les ocasions en què han calat en la consciència col·lectiva: la de 1403 de sa Riera a Palma, la de 1932 a Manacor, la de 1962 a Esporles i alguna altra més. És evident que totes aquestes tingueren conseqüències dra-

màtiques per a la població: morts humanes, agricultura malparada, milers d'animals ofegats, problemes d'infraestructura a l'interior de les àrees urbanes, etc.

De fet, però, únicament la torrentada de sa Riera de l'any 1403 es pot considerar com a situació d'alt risc dins

el panorama insular. És evident que el drama de la pèrdua de vides humanes és el màxim factor de situacions catastròfiques.

D'acord amb aquesta anàlisi, les torrentades d'enguany -perquè, com veurem, les destrosses ocasionades han estat conseqüència dels seus efectes- poden ser catalogades com a d'alt risc catastròfic, encara que ho vulgui negar el governador Gerard Garcia quan afirma, en la vinguda del senyor Barriónuevo, que els reporters gràfics hagueren de cercar un lloc que donàs sensació de catastrofisme. D'una banda, molts són

Amb els aiguats els torrents recuperen el terreny que és seu, i quan ho fan arrosseguen tot el que hi ha a la seva vora.

els efectes que poden justificar el caràcter més o manco catastròfic de la magnitud de les inundacions i, evidentment, no cal fer un llistat dels exemples, ja que han estat ben definits i enumerats i d'això el senyor Gerard Garcia n'està ben informat. M'imagín!

Dels efectes de les aigües sobre el sector agrari, cal destacar que l'àrea de Manacor, Felanitx, Campos va ser la línia més afectada, molt més que la resta, deixant al descobert un sòl pobre i sense matèria orgànica. Les vinyes que no varen ser arrabassades, foren inundades pel fang; infinitat d'animals ofegats, tant d'aviram com porquí, oví, etc. Tot i la curiositat que això evidentment despertava, els qui coneguérem en viu els efectes el mateix dia 6 i 7 no haguérem de cercar cap lloc espectacular per poder fer les fotografies del moment.

Els sectors terciari i de serveis, encara que no ho sembli, patiren greus conseqüències equiparables al sector primari i en efectes estètics i d'imatge. Els vídeos enregistrats, tant a l'àrea de Felanitx com a la de Manacor, així ens ho mostren i justifiquen.

D'entrada i encara que aquestes situacions són excepcionals i no es repeteixen amb tanta freqüència com a les comarques murciana, alacantina i valenciana, hem de fer esment que moltes cales del llevant mallorquí presenten un llit de torrent a la seva desembocadura en què la constatada recurrència

● **L'àrea de Manacor, Felanitx, Campos va ser la més afectada, molt més que la resta, deixant al descobert un sòl pobre i sense matèria orgànica**

d'aquests fenòmens ens demostra que la dinàmica litoral contempla l'excepcionalitat d'aquests successos. De fet, com a conseqüència de la nostra curiositat, a vegades científica, a vegades ociosa, hem anat quasi anualment, i sempre per aquestes dates, a Cala Ro-

mànica del terme de Manacor. En aquest indret hi ha l'Estany d'En Mas, d'aigües salabroses, i les torrentades solen rompre quasi cada any la barra arenosa que separa l'estany i el mar i que permet l'oci als pocs turistes i autòctons que hi estiuegen. Enguany, encara que li sàpiga greu al senyor Garcia, el xiringuito que hi ha a la platja va ser arrasat, aproximadament el dia 1, a causa de l'aigua caiguda aquell dia. El dia del gran aiguat, el dia 6, el xiringuito no estava reïnstal·lat del tot i va ser definitivament destrossat en la situació de catàstrofe que s'havia produït a la zona.

A més, resulta estrany que el mateix dia de les declaracions que el senyor Garcia va fer a RN4 (14-09-89), el consell de govern del gabinet Cañellas estimi els danys a conseqüència de les inundacions en més de 10.000 milions i que l'endemà surti a la premsa ("El Día 16", 15-09-89) que dues cales, en concret S'Illot i Cala Romànica, no seran recuperables durant la temporada de 1989, cales en les quals els touroperadors exclouen la permanència dels seus

clients. Evidentment que jo no sé parlar de milers de milions, però de segur que els problemes d'infraestructura no són tan "poquitos" com afirmà el governador civil.

Tot i així, m'he de remetre al propassat mes de juny en què llegia al Departament de Ciències de la Terra la tesi La Geografia del risc dins la climatologia, de Miquel Grimalt, que confir-

mava la recurrència de fenòmens torrencials en aquests indrets. La seva afirmació així mateix fou corroborada pel meteoròleg Agustí Jansà i d'altres especialistes vinguts de la zona catalana i valenciana. Aquests successos han entrat en el camp de la investigació universitària i justifiquen la seva importància dins el mode de vida de l'home de la societat moderna. Exemples com el de

l'hotel "El Corso" no es poden repetir, si bé aquesta qüestió correspon al govern que és qui ha de dictaminar les ordenances urbanístiques del litoral mallorquí. La desgràcia és que casos com aquest n'hi ha moltíssims a tota la superfície mallorquina i és una sort que no es repeteixin amb tanta intensitat.

INUNDACIONS I RESPONSABILITAT

Joan Mayol

L'oposició del Parlament Balear ha elaborat una proposició de llei sobre actuacions del Govern en relació a les inundacions del Llevant mallorquí. La notícia ha tengut un ressò ampli a la premsa, totalment justificat tant per la importància del desastre com pel fet que es presenta com alternativa al text que el Govern va preparar alguns dies enrera. Hi ha un aspecte concret, però, que és molt important comentar: des de posicions interessades, s'ha criticat que el Parlament vulgui debatre aquest afer i no acceptar directament, sense esmenes ni negociacions, la proposta del Govern. Es posen, s'ha dit, entrebancs a les solucions a favor dels afectats, es parla d'irresponsabilitat i d'interessos partidistes... Aquestes notes no pretenen justificar postures, sinó traslladar al lector els elements necessaris per a fer-se'n la pròpia opinió.

Val a dir, en primer lloc, que l'oposició no ha presentat cap llei al Parlament, sinó que ofereix a tots als partits (és a dir, als del Govern) la possibilitat de consensuar un text de tots, que es podria aprovar per lectura única. I tots i cada un dels articles de la proposta de l'oposició són negociables i modificables. El Govern no feu això, sinó que reuní els portaveus dels partits per presentar-los una iniciativa ja aprovada, sense cap possible modificació. És a dir, que la oposició, (recordem-ho: els partits que representen a la majoria dels electors

de les Balears), sols pot dir amèn als dictàmens d'un govern minoritari.

El projecte del Govern, lògicament, és perfectible. El mateix president Cañellas -com altres alts càrrecs i el portaveu del PP- reconeix que la quantitat prevista és molt elevada, i seria poc probable que fos invertida en la seva totalitat. Sigui deute o crèdit, hi haurà interessos a pagar: és que el poble de les Illes Balears ha de pagar interessos per un capital parcialment innecessari? El Govern, que és incapaç d'invertir deu mil milions de pessetes en un any, els gastará ara en tres mesos? Per què no fer les modificacions de crèdit necessàries en els pressuposts vigents per aprofitar partides que no s'arriben a gastar, abans de pagar interessos? Crec que tothom està d'acord amb el president Cañellas que deu mil milions són excessius: és, pràcticament, el muntant de les pèrdues, i malauradament, no totes les pèrdues són recuperables amb inversió (com la terra erosionada cap al mar), i a més, una bona part queden fora de l'àmbit d'actuació del Govern de la CAIB: altres administracions, i en primer lloc, l'Estat, tenen l'obligació moral i legal d'invertir, també. De manera que si deu mil milions són excessius, és més responsable, manco partidista i, finalment, més lògic endeutar menys al poble de les Illes, que és, al cap i a la fi, el que d'una manera o altra acabarà pagant les malifetes meteorològiques. El projecte del Govern no defineix tampoc el seu àmbit geogràfic d'actuació, ni les prioritats, ni els mecanismes adi-

ents de control parlamentari (que han de tenir una agilitat excepcional per un problema excepcional). Amb una paraula, parlar-ne unes hores pot evitar problemes molt més llargs i mals de resoldre en el futur.

Cal, a més, pensar que les inundacions no són les darreres que es patiran a Mallorca. Afortunadament, aquest fenomen és poc freqüent, però no és la primera vegada, i resulta finalment inevitable. Cal exigir, per tant, que les precaucions es mantinguin, que els torrents es gestionin com pertoca (nets de brutor i d'edificacions), i en primer lloc, que es resolguin els problemes de competències, entre els governs de Madrid i de la CAIB per mantenir els llits nets. D'aquest roí desacord sols se'n poden derivar perjudicis pels habitants d'aquestes illes.

Hi ha una darrera reflexió a fer: les inundacions s'han produït per la coincidència d'una sèrie de factors meteorològics poc probables, però que és possible que tornin a coincidir. Esperem que el pròxim pic no sigui, com ara, en època d'eleccions: alguns dels gestos dels governs central i autonòmic, que no tenen cap utilitat per als damnificats, no s'haurien produït. En concret, l'intent de donar a l'oposició el paper d'escolans ("amèn, amèn") o de dolents de la pel·lícula, no ajuda a ningú perjudicat per l'aigua i pot tenir, en canvi, un rendiment electoral. Oblidar les responsabilitats del Parlament, fins i tot en període electoral, sí que seria imprudent i partidista i, a més, imperdonable.

Joan Mayol és Diputat del PSM-EEM

LES INUNDACIONS DEL LLEVANT

SORT QUE ESTAM PROTEGITS!

G.G.

El passat dia 8 de setembre, a la matinada, va caure un ruixat intensíssim a la zona de ponent de l'illa, tal vegada causat per una misteriosa llei de compensació dels diluvis que havien caigut els dies anteriors a l'altre cap de sa Roqueta.

Des de Ciutat fins a Esporles una tempesta amb formidable aparell elèctric va deixar de 30 a 50 mm. en uns 20 minuts. A la rodalia del Secar de la Real i d'Establiments la barrumbada degué ésser més forta, i les terres -amarades per pluges anteriors- es veren solcades de saragalls i fils d'aigua que acabaven per convergir al torrent de na Bàrbara (que per aquests llocs que referim també es diu de Sarrià), i que és el mateix que després d'un recorregut clarament suburbà acaba per vessar al caló des Portitxol.

La torrentada fou poc intensa, però la força de l'aigua va ser prou per arrossegar branques, herbes i brutor diversa del jaç, que en arribar a la carretera de Valldemossa embussaren l'ull del pontarró. Sense trobar altre camí millor, la glopada d'aigua va botar el pont, va passar per damunt la carretera, la va omplir de fang, i crec que durant prop d'una hora els cotxes que hi transitaven hagueren de córrer cert risc d'ésser arrossegats o de quedar-hi amb el delco remullat. Tot això degué succeir dejorn, cap a les 7 del matí.

Devers les nou (hora més prudential), vaig passar pel lloc i s'hi veia el munt de branques i brutícia que tapaven l'ull del pont i també el llot que havia deixat el corrent per damunt el camí. Pràcticament ja no corria aigua.

Fins el moment res no resulta sorprenent, però vet aquí que cap a les 12 del migdia (feia 4 hores que pràcticament no passava brou) qualcú qui tam-

bé anava per la mateixa carretera va sentir un rebumbori de sirenes, va veure llums intermitents i cotxes de colors vius i institucions diverses que prenien cap al punt en qüestió. Posaren barreres i un control similar als de les grans operacions policials advertia els conductors del perill que suposava la torrentada. Els operaris i tècnics observaren que l'aigua no se n'havia duit el pont, desembussaren el pas del torrent i "restabliren la normalitat". Evidentment, havien arribat misses dites i trobaren l'església tancada.

Amb tot, el meu informador va tenir temps d'espigar el que alguns dels nostres "salvadors" comentaven, i va poder comprovar que la seva lentitud corria paral·lela al seu desconeixement del tema. Per mostra podem transcriure el curt diàleg que va poder sentir:

"- ... i cap on deu prendre, aquesta aigua?

- fosca, on vols que vagi, a sa Riera".

Tot i que sembli impossible, la demostració d'inoperància encara ha estat més arrodonida. Fa uns pocs dies la carretera estava de nou mig interrompuda: un bulldozer va eixamplar el jaç del torrent aigües avall del pont que la torrentada havia botat, però en canvi va deixar igual d'estret el llot aigües amunt. Suposam que amb aquesta mesura evitaran que el pont s'embussi si qualche dia la mar puja sobtadament de nivell i entra terra endins uns quants quidèmtres. ■

LA "REGENERACIÓ" DE PLATGES: UNA POLÍTICA ERRÒNIA

Macià Blàzquez i Salom

Un dels efectes manco catastròfics de les torrentades del dia sis d'aquest mes ha estat que moltes platges del Llevant i el Migjorn de l'illa han perdut la seva arena.

La constatada recurrència d'aquests fenòmens ens demostra que la dinàmica litoral ja contempla l'excepcionalitat d'aquests successos. Tots els materials llimosos i arenosos que els torrents han arrossegat a la mar, tornaran a la línia de platja, després dels temporals de tardor.

Emperò, malhauradament el propòsit de les autoritats illenques i foranes -empreses per l'empresariat hotel·ler- és el de restituir l'arena fuita, mitjançant l'aportació de nova.

Tant al lloc d'extracció, com al litoral al que es trasllada l'arena, estan demostrats els greus impactes negatius que l'acció provocarà: arrabassament de flora i fauna dels fons arenosos, desaparició d'hàbitats d'al·lervinatge i caladers, soterrament de praderies de posidònia...

No podem sustentar el nostre modus de vida i de producció en contínues agressions al medi natural. La mar i la vida submarina es ressenten de les activitats que l'home desenvolupa al litoral. La construcció de ports esportius, la cimentació d'arenals, la urbanització de les platges i l'anomenada "regeneració" de platges suposen el trencament de la dinàmica litoral i la destrucció i degradació dels ecosistemes marins.

El litoral és el principal atractiu turístic de la nostra illa. Així, doncs, hem d'entendre que la seva degradació, incrementada per la "regeneració" de les platges, suposarà la minva de qualitat de l'oferta turística.

PAÍS VALENCIÀ

TVV CONTRA TV3?

Ramon Turmeda

Els telespectadors valencians que dia 5 de setembre intentaren connectar el seu televisor amb TV3, es trobaren que en el seu lloc apareixien les imatges borroses de la carta d'ajust de TVV-CANAL 9. Quan el Ministeri de Comunicacions concedí a la TVV les mateixes freqüències que utilitzaven fins aleshores els repetidors que ACPV té instal·lats per tot el País Valencià, s'encetà una dura polèmica que algú ha batejat amb el nom de "guerra de freqüències".

És clar que la legalitat està de part de TVV, però molts confiaven que es podria arribar a una solució satisfactòria, que permetés als telespectadors valencians veure els dos canals. Tot fa creure que hi algú interessat en el fet que les ones de TV3 no arribin més al sud del riu de la Sènia, sospita que agafa més força quan ACPV insisteix que les freqüències que en un principi tenia assignades TVV no coincidien amb les que utilitzava TV3.

Resulta mal d'entendre que a l'entrevista que tingueren, fa un parell de mesos, els presidents Lerma i Pujol a Castelló, tot fos cordialitat en el tema de la reciprocitat en la recepció de les

respectives televisions, i que ara tant els responsables de TVV-CANAL 9, com de la mateixa Generalitat Valenciana, demostrin una hostilitat manifesta en aquesta "guerra de freqüències" que ha esclatat.

Potser el començament de la campanya electoral no n'és del tot aliè a aquesta qüestió i estam davant d'un d'aquests enfrontaments artificials, entre nord i sud, entre "catalans" i "valencians", que tan útils són per crear imatge, i als quals tan acostumats estan ja els valencians, però també és ben probable que les motivacions vagin una mica més enllà. S'ha parlat que el "pas-tís publicitari" podria ser un dels motius

per posar tants d'entrebancs a la recepció de TV3, per tal de captar la part corresponent de la cartera de possibles anunciants i evitar, alhora, la competència. Tal volta, però, els motius econòmics no són els únics. A cap observador no se li escapa que és ben probable que la nova TVV-CANAL 9 tenguí autèntica por a les comparacions que puguin establir-se entre ella i TV3, tant per la programació, com per la qüestió lingüística, un tema, aquest darrer, que encara no ha estat suficientment aclarit pels responsables de TVV.

Diuem que pot haver-hi solucions tècniques al problema, però, de voluntat, se'n veu ben poca. Les declaracions

Barrionuevo: "no es que TVV haya cogido una frecuencia que antes otros tenían, sino que ha sucedido exactamente al revés"

FEINA DE QUALITAT

Xisco
ARTS GRÀFIQUES

C. del Baix Riera, 1-B
Telèfon 24 03 86
07008 Palma

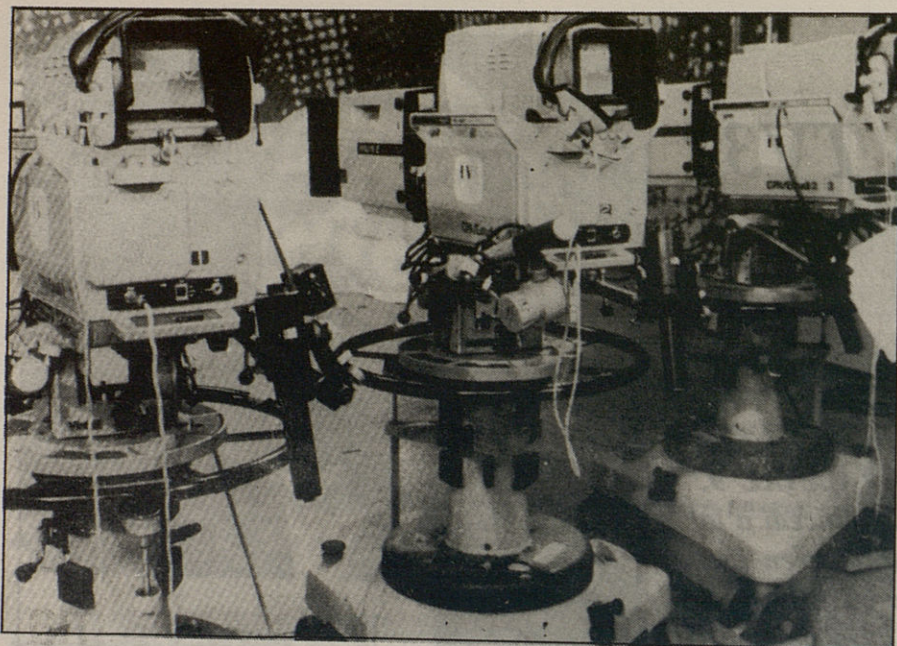
Plànols topogràfics Fotografies aèries

ESTOP

TOPOGRAFIA-FOTOGRAFIA-PROJECTES

Plaça del Rosselló, 4-A, 3r.
Telèfon 72 33 56 07002 Palma de Mallorca

Convé recordar que els repetidors de TV3 pogueren ésser instal·lats gràcies al suport de més de 100.000 valencians i de més de 100 ajuntaments

i els fets així ho demostren. Un tècnic explicà per una emissora de ràdio, que l'única banda lliure a la qual podien accedir els repetidors de TV3, estava ocupada per un senyal permanent. La utilització del satèl·lit tallaria finalment la polèmica, però de moment aqueixa sortida no es contempla per motius econòmics.

El panorama general és desolador i mentre ACPV insisteix que les freqüències que tenia assignades fa uns mesos TVV eren diferents a les que usaven els repetidors de TV3, el ministre Barrio-nuevo deia que "no es que TVV haya cogido una frecuencia que antes otros tenían, sino que ha sucedido exactamente al revés".

Per la seva part, el president de la Generalitat Valenciana, Joan Lerma, afirmava a un mitjà de comunicació que "la televisión catalana no tiene frecuencia para emitir en esta comunidad", afegint que "TV3 solo tiene frecuencia para emitir en Cataluña".

ACPV ha intentat arribar a un pacte amb TVV, si més no per repartir provisionalment el temps d'emissió, però el director de CANAL 9, Amadeo Fabregat, no vol ni sentir parlar d'aquesta qüestió, afirmant que "no pactaré con personas que estan al margen de la legalidad; eso lo hacen otro tipo de personas".

Una campanya encetada per ACPV, dirigida a defensar el dret a la llibertat de rebre informació, compta amb l'adhesió d'entitats culturals, esportives i sindicals d'arreu el país, així com la dels rectors de les universitats de València, Balears i Barcelona, els Premis d'Honor de les Lletres Catalanes, personalitats, intel·lectuals i més de mil periodistes del País Valencià, Catalunya i les Illes Balears i Pitiüses. Sobre la popularitat de la Televisió de Catalunya al País Valencià, que moltes vegades es posa en dubte, convé recordar que els repetidors pogueren ésser instal·lats gràcies al suport de més de 100.000 valencians i de més de 100 ajuntaments, i que l'audiència acumulada que se li calcula és de 2.000.000 de telespectadors.

La polèmica està servida en els prolegòmens d'una campanya electoral que es presenta una mica difícil per a alguns partits. Mentre s'espera una solució o una sortida, al País Valencià ja no es pot veure TV3 i els diaris valencians han retirat, amb una rapidesa sorprenent, la programació setmanal de la Televisió de Catalunya de les seves planes. Potser TV3 feia més nosa del que ens pensam. ■

LA MOGUDA PLANETÀRIA

EL VOLCÀ COLOMBIÀ

Antoni Ginard

En moltes ocasions s'han donat proves evidents de la relació directa entre el comerç de la droga i els moviments de lluita armada a Sudamèrica, per exemple al Perú. Ara, la guerra oberta declarada pels narcotraficants al govern de Colòmbia serà més catastròfica que les erupcions del volcà Nevado del Ruiz.

El narcos, amb l'argument d'impedir les extradicions dels detinguts, estan disposats a mantenir l'estat de guerra durant anys. Estan preparats, organitzats i entrenats, fins i tot amb la participació de mercenaris d'exèrcits regulars com a instructors militars.

La influència i les connexions del món de la droga impliquen i afecten tota l'estructura de l'estat. De moment, el dèbil govern colombià confia amb el suport i els milions de dòlars dels Estats Units. Per als nord-americans això no suposa cap novetat, perquè ja han duit a terme intervencions semblants a Bolívia.

El més curiós és que podria haver-hi una solució política pactada, amb repercussions econòmiques importantíssimes. Els caps del negoci de la droga, més forts que el mateix estat, han ofert pagar el deute exterior de Colòmbia a canvi d'amnistia.

Fredament, a nivell pràctic, donada la situació de l'economia colombiana, aquesta seria una oferta molt interessant, que potser no s'apliqui perquè es vulgui fer una demostració de força i a causa de pressions exteriors.

En d'altres circumstàncies, hi ha noves intencions clares d'amnistiar els militars argentins i, de fet, sembla que no hagi de passar res de l'altre món si això es produeix.

LA SEGONA MORT D'IGNASI FERRETJANS

Ramon Molina

El passat 17 d'Agost morí a Mèxic Ignasi Ferretjans, lluny de Mallorca i oblidat dels moderns socialistes que tant festejaren la seva tornada a l'illa fa tres anys. Però el Ferretjans polític, el que fou president de la Federació de Societats Obreres de Ciutat, el que dirigia "El Comunista Balear" quan encara era possible publicar a les seves pàgines articles de comunistes com Zinoviev o Trotsky, fins i tot l'home que retornà a la socialdemocràcia el 1926, just començada la degeneració dels Partits comunistes, feia ja molts d'anys que no bategava.

Ferretjans era un vell socialista d'un socialisme vell; un socialisme que no va sobreviure a la següent generació política escindida en dues faccions igualment reaccionàries: per una banda els socialistes governamentals, lacais de la burgesia i administradors de la seva plusvàlua i de la seva policia; d'altra, els comunistes més o menys estalinians, més o menys lligats a Moscou, però sempre el recanvi sinistre per a mantenir la continuïtat del capital, encara que sigui sota la desfressa de la propietat nacionalitzada a imatge dels seus mentors russos. Ambdós han aconseguit corrompre fins a la medulla la mateixa noció de socialisme.

Ferretjans va tornar a Mallorca el març de 1986. Els "socialistes" locals li feren una festa de benvinguda, el convidaren a un sopar a "Ses tres germanes", el passejaren per Cort i després li daren per viure un piset, incòmode i petit com els que tenen els obrers del temps de joventut de Don Ignasi i com els continuen tenint ara. Cinc mesos més tard, Ferretjans va reprendre el camí de

8

LOCAL

Balears

El último alcalde socialista antes de la Dictadura había regresado en 1986 a su ciudad

Ignasi Ferretjans murió en México, a los 93 años, recordando a Palma

Mónica Ruiz
de la Cuesta

El pasado 17 de agosto falleció en México el antiguo alcalde de Palma y republicano de prestigio, Ignasi Ferretjans, a los 93 años de edad, de un paro cardíaco.

Después de casi 50 años de exilio en México, este republicano regresó a España en marzo de 1986, ocasión en la que fue recibido por **Balears** en el aeropuerto de Madrid, para, al cabo de un corto espacio de tiempo, regresar de nuevo a tierras aztecas, ya que parece que no terminaba de habituarse a la vida de su Palma natal.

Un obrero

Ferretjans fue uno de los mayores activistas socialistas hasta el año 1936, cuando en el mes de diciembre se vio obligado a huir hacia Menorca, desde el Junquet, disfrazado de carabinero. Una vez en México fue muy bien recibido por sus amigos, quienes le dieron un trabajo como representante de una perfumera y después estuvo empleado en la empresa de Gas y Electricidad, aunque a su llegada en 1986 explicó que «allí siempre

Ignasi Ferretjans, que falleció el pasado día 17, a los 93 años de edad, fue un importante republicano mallorquín que se refugió en México durante casi 50 años.

luchábamos por la causa que defendíamos».

En aquella ocasión, también aseguró que «yo soy un abañil y nunca he dejado de luchar por una causa que he defendido desde que tenía 17 años. Lo que ocurre es que, a veces, uno pierde un poco la esperanza y por eso he tardado tantos años en regresar».

Socialismo, comunismo, socialismo

Este palmesano de renombre fue el secretario de la Federación de Sociedades Obreras de la Casa del Pueblo entre 1918 a 1921, año en el que abandonó el partido socialista, para regresar de nuevo al PSOE cinco años después.

En este interregno y hasta su reincorporación a las filas socialistas, Ferretjans se afilió a los comunistas, obteniendo un importante cargo en la Federación Catalano-Balear Comunista.

Al ser elegido concejal socialista del Ayuntamiento de Palma, en las elecciones de 1931, desaparecieron las desavenencias que anteriormente había mantenido con Llorenç Bisbal y Montserrat Parets. Mes y medio antes de que comenzara la contienda civil, Ignasi Ferretjans ocupó accidentalmente la Alcaldía de Palma, ya que el entonces jefe del Consistorio, Emili Darder, había enfermado.

Tras el alzamiento, la calle Goethe de Palma sirvió de residencia a este republicano. En dicha calle construyó un refugio del que poco tiempo después se vio obligado a huir. Pasó a Mahón y de allí a Barcelona, donde dirigió el periódico «El Obrero Balear».

Con la caída de los republicanos, tuvo que exiliarse en Francia, país donde sería apresado en un campo de concentración del que escaparía, encaminándose a México, donde residió hasta el día de su muerte.

Morí un dels representants d'una època molt més lluminosa del moviment obrer. De les seves mancances polítiques hem d'aprendre per a no repetir-les, però davant l'home ens inclinem amb respecte.

Agost 1989.

Ramon Molina és llicenciat en Història.

LES CIRERES MAI NO ACABEN DE MADURAR

Antoni Serra

No m'agrada aquesta Mallorca que m'ha tocat de viure. I no em referesc tan sols a la burrícia de què molts de mallorquins bravegen -l'encimentada general n'és una de les expressions supremes-, sinó als milers de raons humanes que físicament la fan encara possible.

I puc dir més: sent per la meva terra (per cert, no en tenc un pam en propietat estricta) una relació d'amor/odi molt semblant a la que podia sentir Kafka per Praga, Bernhard per Àustria, Gombrowicz per Polònia...

Les causes són diverses i, fins i tot, contradictòries. La més definidora és que, desitjant viure en una societat normal, des que tenc ús de raó visc dins l'anormalitat imposada. El conflicte, doncs, és clar, però no per això deixa de ser feixuc, sobretot si et toca de mirar com les coses més anormals del món s'accepten com a norma entre nosaltres, com a principi fonamental. I a més de tot, la força dels anys ens ha ensenyat que el costum de sobreviure amb un

passat a l'esquena (ignorant col·lectivament i convertit sovint pels qui ens dedicam al treball cultural en fet històric reivindicatiu i revulsiu) no passa de ser un vici solemne, però vici al capdavant.

Certament, el desinterès (sé que hauria d'haver escrit la "ignorància alfabetitzada", però ser benevolent no fa mal a ningú) és compartit per quasi tots a tort i a dret, per la dreta i per l'esquerra, per conservadors i progressistes.

Els nostres il·lustres conservadors contemporanis no han sabut o no han volgut trobar la línia conductora que els apropi, per tradició, als Miquel dels Sants Oliver, Joan Estelrich, Guillem Forteza... Tampoc l'excelsa esquerra actual no ha tingut prou maduresa o capacitat per intuir les afinitats amb Francesc Thomàs, Lluís Martí, Gabriel Alomar... L'artifici continua, doncs. La recerca científica i històrica a l'entorn dels vells noms tampoc no es produeix

Joan Estelrich i Artigues (dibuix de Ferran Callicó, 1927).

QUARS
llibres tècnics

C/ REINA ESCLARAMUNDA, 13
07003 PALMA - TEL. 72 64 96

Embat
llibres

Passatge Joan XXIII, 5-E
Geranis Centre
07002 Palma de Mallorca Tel. 71 33 50

des de la vessant crítica, intel·lectual, perquè ningú no sembla especialment interessat a explicar i interpretar el passat, cosa que tal volta ens facilitaria "comprendre" el present, si no és des de la perspectiva reivindicativa, per bé que aquesta actitud acabi per produir frustracions i crispacions innecessàries.

Així les coses, quan em demanaren d'escriure una (la meua) impressió sobre els germans Ferretjans (Sebastià i Ignasi), ho vaig dubtar i, encara que vaig acceptar la proposta, no n'estava gaire convençut. Estic un poc fart de ser-hi, a la parada de les cebes. De parlar de personatges i que això quedi com a una reivindicació, atès que, per circumstàncies d'analfabetisme il·lustrat polític-cultural, l'avantguarda de la nostra societat ha decidit històricament d'exercir el fet existencial com si fos el primer ésser bíblic, com l'Home acabat de crear per Iavè. La situació frega la vorera del ridícul, això és clar. I el paper de desenterrador de morts, per molt il·lustres que sien, no m'escau. M'interessa més la imaginació...

Total, que he decidit no parlar dels Ferretjans, malgrat que vaig conèixer Sebastià a l'època en què havia abandonat el socialisme i s'havia passat al comunisme de Carrillo. Això va ser pocs anys abans de morir, i ell deia que ho havia fet perquè estava decebut de González i de la línia social-demòcrata (o "demòcrata-cristiana-socialista", per citar-lo textualment) dels seus seguidors. Va ser el segon -i definitiu- punt de conflicte de Sebastià, perquè durant la segona República ja n'havia tinguda

una altra de topada amb el socialisme imperant. Però aleshores, ell no en volia parlar gaire d'aquestes coses. Durant l'entrevista, només semblava interessat a parlar d'Aurora Picornell, que era cunyada seva, i del seu aberrant i inqualificable ajusticiament al cementiri de Porreres durant la guerra civil. Quant a Ignasi, el vaig conèixer fugaçment quan el convidaren a tornar de l'exili fa uns anys. Va ser un retorn molt efímer, com tothom sap, una "operació de prestigi" absurda, que va servir per a posar en evidència allò que ja havíem sospitat: que el passat quan es vol convertir en present pot resultar dolorosament esbarrat.

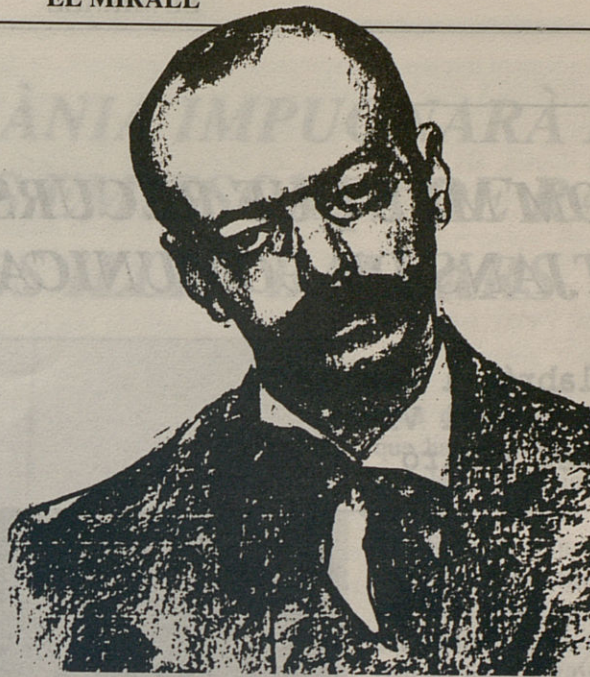
I ho he decidit així, perquè hi ha tant d'enrenou ambiental, que el "fet" de

"no fer", em sembla la més rigorosa forma d'evidenciar la meua simpatia pels germans Ferretjans. Que els nostres polítics contemporanis segueixin movent l'esquelet a Indigo, omplint-se la panxa a Ses Olleries i nodrint-se espiritualment de fascicles setmanals, manà indiscutible de la *intelligentsia* en el poder i a l'oposició.

Mentrestant, nosaltres -els germans Ferretjans inclosos- ens imaginarem que les cireres són a punt, per bé que sapiguem que no les veurem madurar mai. Tot ha canviat perquè no res canviï. ■

Puigunyent, 1989.

Antoni Serra és escriptor

Gabriel Alomar
(Dibuix de Ramon Casas).

YBLOS

llibreria universitària
galeria d'art

avda. argentina, 16
tel. 23 80 82
07011 palma de mallorca

**Llibreria
Jaume de Montsó**

Passatge Joan XXIII, 1-B

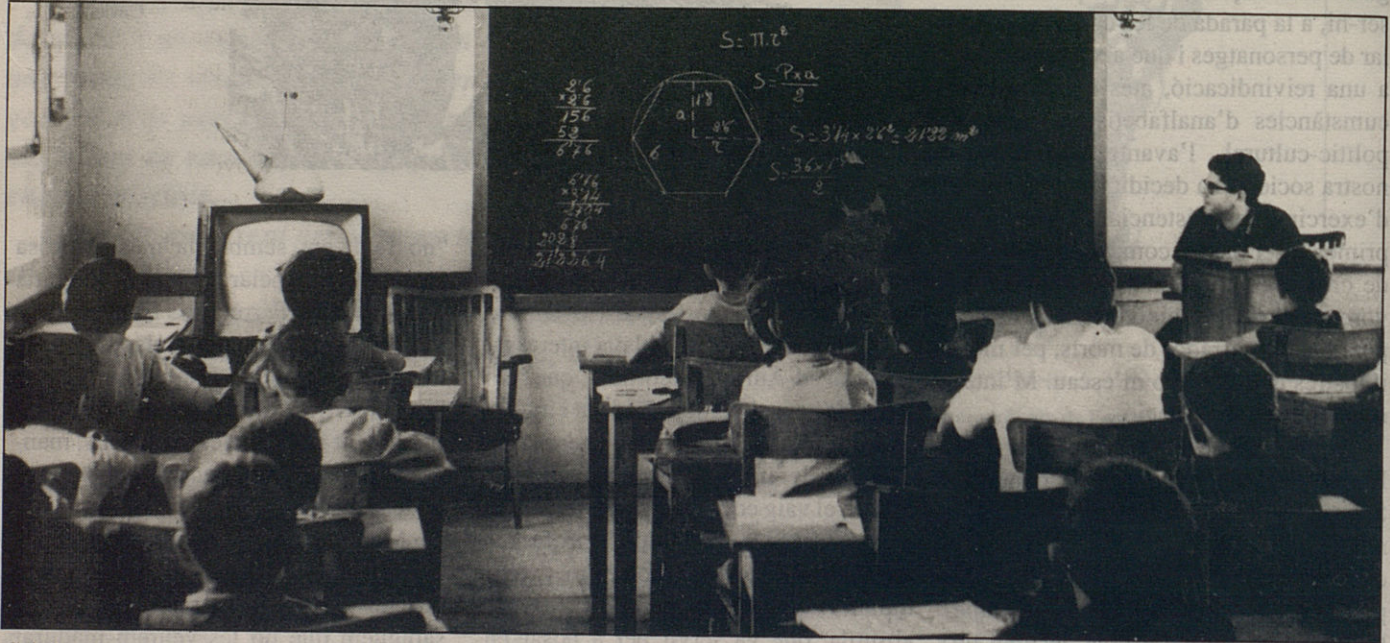
Geranis Centre Telèfon 72 19 31

07002 Palma (Mallorca)

EDUCACIÓ

QUELCOM MÉS QUE RECURSOS AUXILIARS: ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ SOCIAL

Francisca Llabrés i Carbonell
Margalida Garcías i Vidal
Tomàs Martínez i Miró

Gràcies al valor didàctic de la metodologia audiovisual, podem oferir serveis educatius que van més enllà de l'educació tradicional.

Els mitjans de comunicació social són agents educatius inqüestionables, però malgrat tot, podrien arribar a convertir-se en "contraeducadors". Són, efectivament, molt més que recursos auxiliars a disposició del professorat que hagi fet l'opció d'ampliar quantitativament el nombre d'alumnes a qui va dirigida la seva activitat docent, o optat per millorar qualitativament els resultats de la seva tasca dins l'aula. Gràcies a la ràdio, a la televisió i a la premsa, la cultura arriba avui, fins i tot, al qui no està escolaritzat o té problemes per rebre una ensenyança presencial.

Els mitjans de comunicació signifiquen una possibilitat de replantejament qualitatiu dels nostres mètodes. Gràcies al valor didàctic de la metodologia audiovisual, a la persuasió dels seus llenguatges, a la revolució espai-temps, a la

capacitat il·limitada per repetir processos naturals o històrics..., gràcies a tot això podem oferir serveis educatius que van més enllà de l'educació tradicional.

● L'eficàcia es multiplica quan el professor rep els mateixos estímuls que els alumnes

No es tracta tan sols que la nostra tasca educativa es pugui veure beneficiada per la incorporació dels mass media, com un ventall més de recursos didàctics. És que, a més, la nostra eficàcia es multiplica quan el professor rep

els mateixos estímuls que els alumnes, i els adults participen amb els infants, com si es produís un sol procés integrador davant fets culturals i educatius.

L'Escola no pot permetre que uns elements oferts per les noves tecnologies, que poden optimitzar la funció dels docents, es transformin o restin, en el cas pitjor, com a distorsionadors o contraeducatius, convertint en inoperant qualsevol programa d'educació. Lluitar contra aquesta possibilitat significa que els ensenyants coneixin, usin, gaudeixin i critiquin el llenguatge i l'acció dels mass media.

Els educadors no només han d'exercitar la seva autonomia sinó que n'hauran de respondre, perquè existeix una responsabilitat compartida a nivell social: Assumir la importància dels mass media en l'educació. ■

RADIO MEDITERRÀNIA IMPUGNARÀ LA TOTALITAT DE LES EMISSORES DE RÀDIO CONCEDIDES A LES ILLES BALEARS

PROMOTORA MALLORQUINA DE MITJANS DE COMUNICACIÓ, S.A., va esser fundada l'any 1979 per trenta-quatre persones representatives d'un ampli ventall de sectors socials i ideològics. El principal objectiu de la societat era crear una emissora de ràdio en català -RÀDIO MEDITERRÀNIA-, que estigués al servei de la cultura i dels interessos comunicatius de les Balears. D'immediat el projecte va aconseguir un ampli suport: es captaren aportacions econòmiques de 680 accionistes i es recolliren unes quinze mil signatures d'adhesió. Tot semblava anunciar que RÀDIO MEDITERRÀNIA esdevindria una realitat en el moment que l'administració de l'estat fes noves concessions de freqüències radiofòniques. L'any 1981, però, l'expectativa va quedar frustrada d'una manera difícilment justificable.

Malgrat la contrarietat, els promotors de RÀDIO MEDITERRÀNIA no abandonaren el projecte. Durant prop de set anys, PROMOTORA MALLOR-

QUINA DE MITJANS DE COMUNICACIÓ va anar enfortint-se, tant en recursos econòmics com amb l'adquisició d'una certa experiència com a empresa comunicativa.

Fa uns mesos, quan altra volta es varen obrir els terminis per a la sol·licitud de les noves freqüències que havia de concedir l'administració central, PROMOTORA va creure que a la fi RÀDIO MEDITERRÀNIA aconseguiria el vist i plau de l'administració. Teníem la confiança que la nostra petició seria satisfeta en base a tot un conjunt de característiques que avalaven positivament el nostre projecte. Assenyelem-les:

1.-Era un projecte que oferia unes absolutes garanties de pluralitat ja que entre els seus 680 accionistes s'hi trobaven persones de totes les capes socials, ideologies i creences.

2.-Podia contribuir, encara que fos parcialment, a satisfer una demanda social de mitjans de comunicació en català, la reivindicació dels quals ha

estat objecte de diverses campanyes que han aconseguit un notable suport popular i institucional.

3.-La creació de RÀDIO MEDITERRÀNIA s'ajustava totalment a la voluntat expressada pel Parlament Balear en la Moció aprovada el 6 de maig del 1988: "El Parlament de les Illes Balears insta al Govern de l'Estat que, en el moment de concedir noves freqüències de ràdio d'acord amb la Llei 31/1987, de 18 de desembre, d'Ordenació de Telecomunicacions, es doni prioritat als projectes que preveuen emetre en llengua catalana, que tenguin el centre de la seva direcció radicat a la Comunitat Autònoma, i amb un espai comunicacional propi per a les Illes Balears".

4.-PROMOTORA era una societat amb una llarga trajectòria, que havia demostrat sobradament, superant tota casta d'obstacles, la seva voluntat de tirar endavant un projecte comunicatiu que comptava amb una base econòmica suficient i amb unes característiques i uns objectius que el feien totalment singular.

5.-Pel fet d'esser concebuda com una emissora en llengua catalana, RÀDIO MEDITERRÀNIA introduiria en l'oferta de la radiodifusió privada de les Balears -tota en castellà- un element de complementarietat, d'enriquiment i de pluralisme. Així mateix, amb la seva opció lingüística, contribuiria a garantir el dret dels illencs a ser informats en llengua catalana, un dret que els reconeix la Llei de Normalització Lingüística. Igualment, col·laboraria a la normalització social de l'ús del català, la qual, segons l'article 14 de l'Estatut, ha d'esser un objectiu de compliment obligat per part del poders públics de la Comunitat Autònoma.

6.-Pel fet d'esser una emissora abso-

lutament autònoma, únicament implantada a les Balears, tendria com a principal objectiu comunicatiu donar protagonisme a la societat illenca, als seus aspectes culturals, socials, econòmics i polítics.

En base a totes aquestes característiques, PROMOTORA MALLORQUINA DE MITJANS DE COMUNICACIÓ, S.A., creia esser sobradament nexeixedora de la concessió d'una missora de ràdio capaç de cobrir tot l'espai comunicacional de les Balears.

Però, el BOE de dia 1 d'agost va frustrar una altra vegada l'esperança de veure realitat el projecte de RÀDIO MEDITERRÀNIA. El Consell de Ministres, de dia 28 de juliol, fent una interpretació absolutament discrecional de les normatives que el mateix Govern havia establert, va concedir les quinze missores de FM que corresponien a les Balears en base a uns criteris que segons el nostre parer són totalment imrepresentables. La decisió de l'administració central mereix el nostre rebuig més absolut per les següents raons:

1.-Ha contradit totalment la voluntat

expressada pel Parlament de les Illes Balears en la Moció aprovada el 6 de maig de l'any passat.

2.-El Ministeri de Turisme, Transports i Comunicacions ha incomplert el criteri que ell mateix havia declarat que seria considerat el preferent: "la garantia de pluralidad de la oferta de Radiodifusión y el contenido real en las emisiones de los aspectos socioculturales y educativos de carácter regional o local correspondientes al ámbito de su influencia y cobertura".

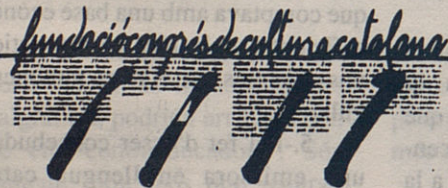
3.-Amb la concessió d'aquestes quinze noves freqüències, el panorama de radiodifusió privada illenca ha experimentat un increment considerable de l'oferta, però es tracta d'una oferta que no aporta novetats enriquidores en la mesura que és bàsicament semblant a la que ja existia. Per tant, s'ha desaprofitat estúpidament l'oportunitat d'enriquir el panorama amb la incorporació de nous tipus de productes radiofònics. En definitiva, hi ha més oferta radiofònica però és de la mateixa classe de la que ja hi havia abans.

4.-Les quinze freqüències han estat

concedides o bé a empreses comunicatives que ja tenien un nombre important d'emissores -amb la qual cosa l'administració ha incrementat encara més la concentració oligopolística- o bé a d'altres que han estat creades a correuita, sense que oferissin pel seu currículum la més mínima credibilitat com a projectes comunicatius. En aquest darrer cas, les freqüències no han anat a parar a projectes que responguessin a noves demandes comunicatives, sinó a uns projectes d'objectius obscurs que si han obtingut la freqüència ha estat en base a unes estranyes relacions d'amiguisme profusament denunciades per la premsa local i estatal entre els peticionaris i l'administració. A més a més, en la majoria dels casos els titulars majoritaris d'aquestes empreses afavorides per l'administració són uns personatges totalment estranys a la societat de les Balears.

5.-Amb la seva decisió, l'administració central ha contribuït a marginalar encara més la llengua catalana de la radiodifusió illenca. El percentatge del seu ús -en l'actualitat del tot

**AMB EL
SUPORT DE**

FES-TE CONÈIXER

Anuncia't en

EL MIRALL

Podeu adquirir EL MIRALL a les següents llibreries:

Barcelona	Ona	Palma	Byblos
Barcelona	Signe	Palma	Embat
Campes	Colom	Palma	Fondevila
Ciutadella	Roser Seguí	Palma	Jaume de Montsó
Eivissa	Vara de Rei	Palma	Llibres Mallorca
Inca	Casa Pedrós	Palma	Manera
Inca	Espirafocs	Palma	México
Inca	Vilanova	Palma	Papereria Mallorca
Felanitx	Ramon Llull	Palma	Quart Creixent
Felanitx	Còndor	Palma	Selecta
Manacor	Xaloc	Palma	Totem
Maó	Catalana	Sant Joan	Ca na Blanch
Maó	Catòlica	Sóller	Calabruix
Palma	Alcaide	Son Cladera	Arbós
Palma	Balmes	Son Ferriol	Verd en Blau
Palma	Baron	València	Tres i Quatre

I als principals quioscos de Palma.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. _____
 Adreça _____
 C/ _____ Núm. _____ Pis _____
 Codi Postal _____ Població _____
 Telèfon _____

Em subscribo a la revista EL MIRALL, al preu de 2.800 ptes. de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària / d'estalvi que indic a continuació a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____
 Agència/Oficina _____
 Cte/Lta. núm _____

Signatura _____

insignificant- encara minvarà més quan pròximament entrin en funcionament les quinze noves emissores. L'administració central ha ignorat el deure de respectar i protegir les llengües no-castellanes que l'article 3 de la Constitució encomana a l'Estat. Així mateix, ha fet befa de la Llei de Normalització Lingüística, especialment dels articles del Títol III que parla Dels Mitjans de Comunicació social. Abans el govern de la UCD i ara el del PSOE, amb la seva negativa, han fet qualque cosa enormement més greu que el no concedir el dret a emetre a RÀDIO MEDITERRÀNIA: han negat als ciutadans illencs el dret a ser informats pels mitjans de comunicació social en llengua catalana, un dret que els és reconegut a l'article 29 de la Llei de Normalització Lingüística. La raó profunda de la negativa a RÀDIO MEDITERRÀNIA pot

trobar-se en la política comunicativa aplicada en qualsevol període per l'Estat: foment de xarxes d'emissores d'abast estatal que garanteixin la centralització de funcionament i l'ús del castellà com a llengua vehicular. D'acord amb aquesta òptica, a les emissores de les Balears tan sols els és permès funcionar com a terminals, amb el dret a tenir una programació pròpia tan sols en uns temps molt parcials i subalterns. Aquest sistema radiofònic, que interessa a l'Estat i a les ràdios que responen primordialment a plantejaments comercials, estableix una estructura radial del sistema comunicatiu: la informació és sobretot unidireccional -del centre a la perifèria- i respon a una concepció centralitzada de l'espai comunicacional. Es evident que una concepció de la comunicació d'aquestes característiques és totalment injustificable en

un Estat anomenat autònom i que, a més a més, presenta una profunda pluralitat interna, tant lingüística com cultural.

PROMOTORA MALLORQUINA DE MITJANS DE COMUNICACIÓ, S.A., creu del tot inacceptable la decisió de l'administració central. Per això, ha decidit emprendre totes les accions legals necessàries per a fer valer el dret de RÀDIO MEDITERRÀNIA a emetre. La primera mesura que posarem en marxa serà la immediata presentació d'un recurs a la totalitat de les concessions fetes a les Balears.

Creim que la voluntat de satisfer el dret dels ciutadans illencs a ésser informats en català dóna una total legitimitat a les accions legals que d'immediat emprendre. ■

Mallorca, 28 d'agost de 1989.

MÉS DE SIS MIL ALUMNES JA HAN APRÈS CATALÀ

EN ELS CURSOS DE L'AJUNTAMENT DE PALMA I L'OCB (1982-1989)

Fins al dia 6 d'octubre és oberta la matrícula dels cursos de català que organitza l'Ajuntament de Palma juntament amb l'Obra Cultural Balear. Per vuitè any consecutiu, s'ofereix a la població adulta l'oportunitat d'aprendre la llengua pròpia d'aquesta Comunitat amb tota casta de facilitats. Així, des de l'any 1982 ençà l'oferta de cursos ha passat de dos nivells a set: en l'àmbit dels cursos per als alumnes no-catalanoparlants (normalment d'origen peninsular però també amb una forta assistència d'alumnes estrangers, sobretot d'altres països europeus), actualment, hi ha tres nivells o cursos diferents. Als dos cursos habituals, s'ha d'afegir, a partir dels bons resultats de l'experiència de l'any passat (curs 1988/89), l'oferta de Grups de Conversa que tenen l'objectiu de desenvolupar la fluïdesa de l'expressió oral; és a dir, de facilitar la conversa diària amb la població mallorquina. En l'àmbit dels cursos per a catalanoparlants, als tres nivells tradicionals s'hi afegeix enguany el Curs de Cultura, com a conseqüència de la petició expressa de bona part dels alumnes. Aquest curs es

farà enguany experimentalment i, en el cas que tenguí bona acollida, s'incorporarà definitivament a l'oferta general d'aquests cursos de català per a adults.

En pocs dies, la gran afluència de persones interessades a aprendre la llengua catalana fa preveure que la inscripció definitiva (es parla només del Servei de Cursos de l'Ajuntament de Palma) pot superar els 1.000 alumnes, xifra aproximada dels inscrits els darrers anys. Afavoreix aquest resultat l'extensió dels cursos a noves barriades, on és ja històrica la col·laboració de les Associacions de Veïns. També destaca en el pla presentat pel regidor de Cultura, Nicolau Llaneres, i Antoni Mir i Carme Sánchez, directores dels cursos de l'OCB, la quantitat de cursos que s'impartiran en el centre de la ciutat: uns vint-i-cinc.

Els organitzadors coincideixen a resaltar que la finalitat principal d'aquest Servei municipal és "fer molt fàcil l'aprenentatge del català, donar el màxim de facilitats als ciutadans i afavorir, d'aquesta manera, l'ús quotidià i normal de la nostra llengua, sense que ningú pugui adduir desconeixement o impossibilitat d'assistir a cursos pràcticament gratuïts, a tot Palma i a qualsevol hora

del dia". L'èxit en l'empresa sembla acompanyar les dues institucions, i en l'anecdòtic que neix a partir d'aquesta pràctica educativa hi ha casos tan significatius com el d'una persona que als vuitanta anys! es va decidir a fer el que no va fer encara molta gent bastant més jove: assistir, amb esperit ben juvenil, als cursos de català. O estrangers que, fins i tot sense parlar el castellà, han seguit tots els cursos (no només els de comprensió i expressió oral, sinó també els que es dediquen a la llengua escrita). Carme Sánchez contava que "l'any passat vaig tenir una alumna mexicana que vingué a passar tres mesos a Mallorca i, per aprofitar el temps, aquells tres mesos va venir a classes de català: era una persona molt llesta, estic segura que ara podria seguir la nostra conversa perfectament".

ARTISTES DE LA PART FORANA

LA REALITAT PICTÒRICA DE BERNAT SANSÓ

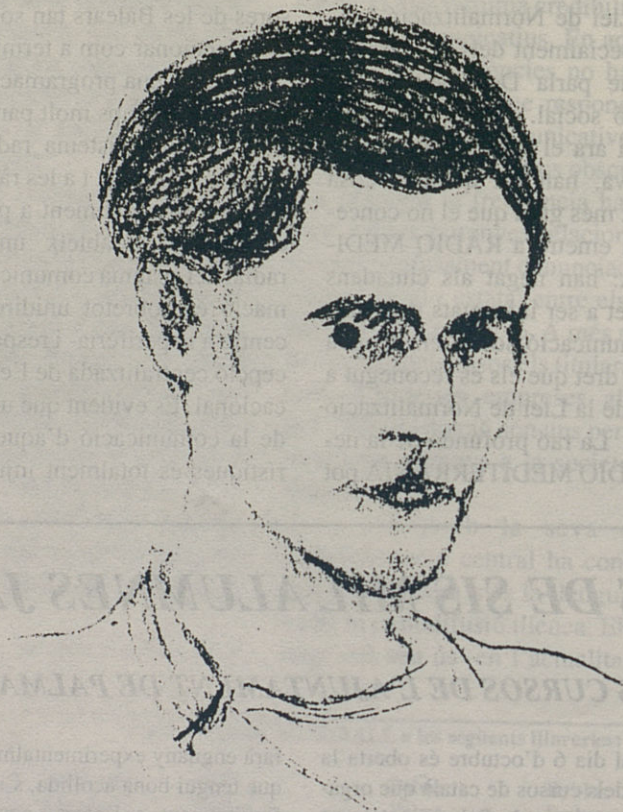
Miquel V. Sebastian

Dins el grup avantguardista de Felanitx, poble amb forta i coneguda tradició pictòrica, hi destaca especialment Bernat Sansó, que pertany a una jove-níssima generació que ha tras-passat la frontera dels aspirants a artista per convertir-se en go-josa realitat.

Gran treballador, lluitador infatiga-ble i ecologista conseqüent, ha partici-pat a les fires internacionals d'art d'Interarte a València, ARCO a Madrid i ART a Basilea (Suïssa), exposant assí-duament a les galeries més punteres de Girona i Palma. El seu estudi és una grandiosa casa de foravila; a la penom-bra del primer aiguavés, les portes de Nord mig obertes mostren un bellíssim paisatge de garrovers i tanques de paret seca, sobtadament tenyit d'obscuras veladures per un núvol negrós que pas-sa ben aviat, com si es tractàs d'un quad-re d'En Sansó, perquè, a les seves composicions, hi trobam sempre la for-ça física continguda d'una natura sem-pre a punt de l'enfarfec.

En Bernat gesticula mentre parla i els blens dels cabells li cauen pel mig del front. Entre ell i nosaltres, una taula quadrada de menjador, el siulet del vent i l'olor del tabac, que fuma nerviosa-ment. L'aspecte d'enfant terrible, d'inaccessible, desapareix en encetar la conversa.

-Quan era petit era desastrós pin-tant! No he dibuixat mai gaire i ara sí que he descobert el dibuix i faig esbos-

Autorretrat de Bernat Sansó.

sos abans de pintar un quadre, perquè sempre pintava directament damunt la tela. El 83, vaig penjar la meva segona exposició, a Deia; n'havia fet una, però era molt poca cosa.

-On la vares fer, la primera?

-A un bar molt petit, que està just davant l'Ajuntament de Felanitx. Vaig presentar una composició de 12 x 5 m., amb la intenció que no hi cabés; la hi vàrem haver d'entrar doblegada. Tam-bé hi vaig dur quatre quadrets horro-rosos, que varen esser exposats durant una setmana.

-I com era, l'exposició de Deia?

-Sense unitat, molt dispersa i en el mes d'agost!

-Ets autodidacta?

-Totalment. Cada pintor té el seu

estil... i no t'has de posar a mirar com pinta un altre. Vaig anar dos mesos a l'Escola d'Arts i Oficis, de Ciutat, i allà no em deia res ningú i per això me'n vaig anar; no hi havia cap tipus d'ensenyança i vaig pensar: això que faig aquí, ho puc fer a ca meua.

-Com feia tothom, començares pin-tant a l'oli?

-No, sempre he pintat amb pig-ments. En Miquel Rosselló, de Fela-nitx, ja pintava amb pigments i era el pintor que jo coneixia més; entrava dins el seu taller i veia com ho feia.

-Pintes en terra o amb la tela verti-cal, fixada a la paret?

-Generalment, amb la tela dreta; aleshores, si s'ha de fer una transparèn-cia d'aigua, la pos en terra. Quan empr el gran format, quasi sempre començ

A les composicions de Bernat Sansó hi trobam sempre la força física continguda d'una natura a punt de l'enfarfec.

dibuixant amb carbó damunt la tela horitzontal i després de les primeres taques de color, ja la penj.

No m'agrada haver d'improvisar, perquè la improvisació du més feina; és més ràpid pintar abans a un paper el que vull fer o deixar la idea esbossada. Al principi, quan passava del paper al quadre, ho canviava tot i el resultat era un altre quadre. Ara he après la tècnica i no em passa això tan sovint.

-És difícil trobar una idea?

-Depèn. Quan trobes una idea interessant, la desenrotlles i intentes treure'n el màxim de profit; si és bona, no tan sols pots fer un quadre, sinó tots els que vulguis, ja sia canviant la composició o fent un viratge.

-Tens un ritme regular de feina?

-És necessari du un cert ritme, perquè no en trauria aguller. Quan fa un mes que no pintes, tens necessitat de pintar i cerques el refugi de l'estudi. Aquí, a foravila, no s'acosta ningú!

-Et molesten les visites?

-Home, ara que és l'estiu, les fas

servir un poc de model. Que ho és, de difícil, trobar un model... per a les figures amb paisatge que em plau fer!

-El tema, ¿és molt important per a tu?

-Importantíssim. El quadre, acompanyat d'una elaboració molt meditada, ha de tenir un significat, almanco per a mi. Crec en la transcendència del llenguatge pictòric; has de dir coses, encara que surtin confuses.

-Fins i tot dins un paisatge banal, hi cerques una petita història?

-També. Cada obra ha d'esser diferent i ha d'interessar per si mateixa.

-Quins són els teus colors?

-Tenc una paleta molt pobra. Abans, només usava el negre, l'ocre i el blau, i ara ja el groc i el vermell.

-I sembla que la vas aclarint, no?

-Efectivament; ja no som tant tenebrista i romàntic, però l'exterior influeix bastant sobre els meus colors. Assaig d'agafar el que m'agrada de la societat i no faig cas de les seves menti-

des. Tot em condiciona: la normalització lingüística, el catalanisme, la política, el deteriorament de l'agricultura, la manca d'aigua, el turisme... Estic envoltat d'estrangers a foravila; ¿veus aquella casa tan garrida d'allà lluny? L'han comprada uns alemanys i n'estan fent un restaurant.

En Sansó també viu a Portocolom, a prop de la mar i es lamenta de la vertiginosa destrucció d'aquells paratges, quasi irreversible. Li agrada representar la mar en els seus paisatges, una mar que és pretext per poder comunicar estats d'ànim mitjançant forçívols contrastos de color, bel·licosos penya-segats, dramàtiques ones que vessen d'escuma i cels ennuvolats. Aquestes marines inflonen a l'espectador fortes sensacions, com les que es poden sentir llegint autors com Faulkner o Blai Bonet.

-La mar, la necessit; sempre hi seria... Potser m'hauria agradat ésser mariner, o viure dins la mar, que és un país sense fronteres, ple de llibertat i espai. Els mariners recorden els llocs per on han passat pel mig de l'oceà, pels

colors, maneres de posar-se l'aigua, les ones, i pensen: per aquí ja hi hem passat!

-És un plaer, per a tu, pintar?

-És un plaer quan les coses et surten i no ho és quan no tens les idees clares o a les èpoques de transició.

-El verb imitar s'empra pejorativa-ment i és una manera molt ortodoxa de començar a mesclar colors i aprendre les tècniques. Has imitat mai qualcú?

poc els teus quadres són els que estan com tu, sense cap cèntim.

-Quina opinió tens de les crítiques o dels crítics?

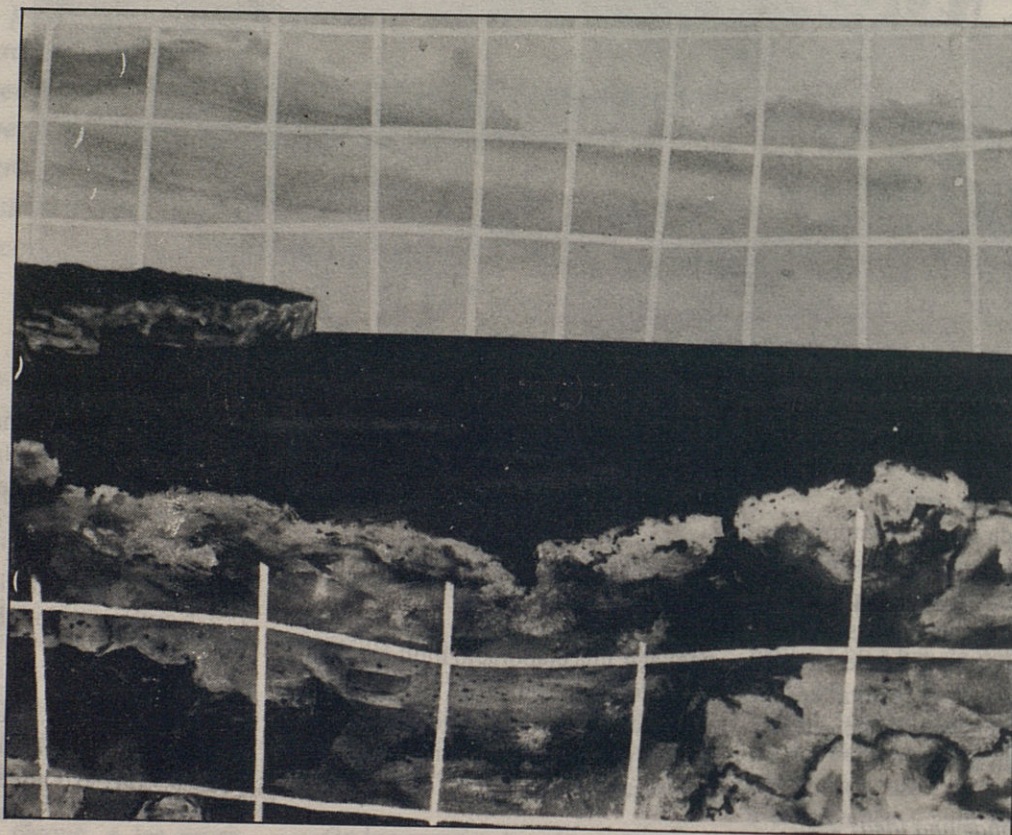
-No som gens crític en la pintura; quan una cosa no m'agrada, no m'interessa i ja està. El crític, en principi, és una figura necessària per determinar la qualitat de la pintura que es fa en el moment, però s'ha envilit tant, que és una tereseta més. Els quatre galeristes que dominen el mercat tenen la pella

difícil pintar i fer una altra cosa, però la majoria de pintors de Mallorca ho fan. Dins l'Illa hi ha un mercadet que funciona i pintors que no necessiten les galeries; a defora passa el mateix i tenen iguals mercadets. Mentre pugui triar, seguiré igual; has d'estar molt penjat per oferir quadres a la gent.

-Tens reunions o tertúlies amb pintors mallorquins?

-Quasi tots el pintors de Mallorca ens coneixem i solem veure'ns o dinar

Les marines
infonen fortes
sensacions,
com les que es
poden sentir
llengit
Faulkner o
Blai Bonet.

-Fa temps, em comanaren unes "Meninas" precioses que no varen venir a cercar i també, per divertir-me, de vegades dic: ara provaré de pintar com En Miquel Barceló. No s'ha d'anar darrera els altres, perquè faràs una còpia i no tindràs qualitat. Hi ha molta de gent que xucla una de l'altra i tan sols canvia la firma. Molts van sempre amb la tendència de moda.

-Creus que es compren obres d'art per invertir?

-La majoria compra per invertir o desgravar. Els que poden entendre un

pel mànec i un munt de teresetes que cobren per promocionar alguns artistes; el món de l'art ha esdevingut un negoci brut! Aquesta façana cultural mou un caramull de diners i és una farsa. La culpa, la tenim tots, però si vols vendre necessites un galeriste, que per altra banda fa una feina difícil; jo no serviria per vendre quadres. S'ha de tenir molta de barra.

-Això només passa a Mallorca, per la insularitat?

-La insularitat es nota molt i els de la part forana encara ho notam més. És

plegats. M'agrada parlar amb artistes i gent amb sensibilitat, que tinguin una obra propera a la meua, però quan hi ha molts de pintors acaramullats parlen de problemes econòmics o de dones!

-Què li diries, a un pintor que comença?

-Que cercàs una altra feina, perquè l'angoixa i penúries dels artistes són espantoses. El material és caríssim, sempre ens deuen i no queda més remei que fer vida d'ermità. ■

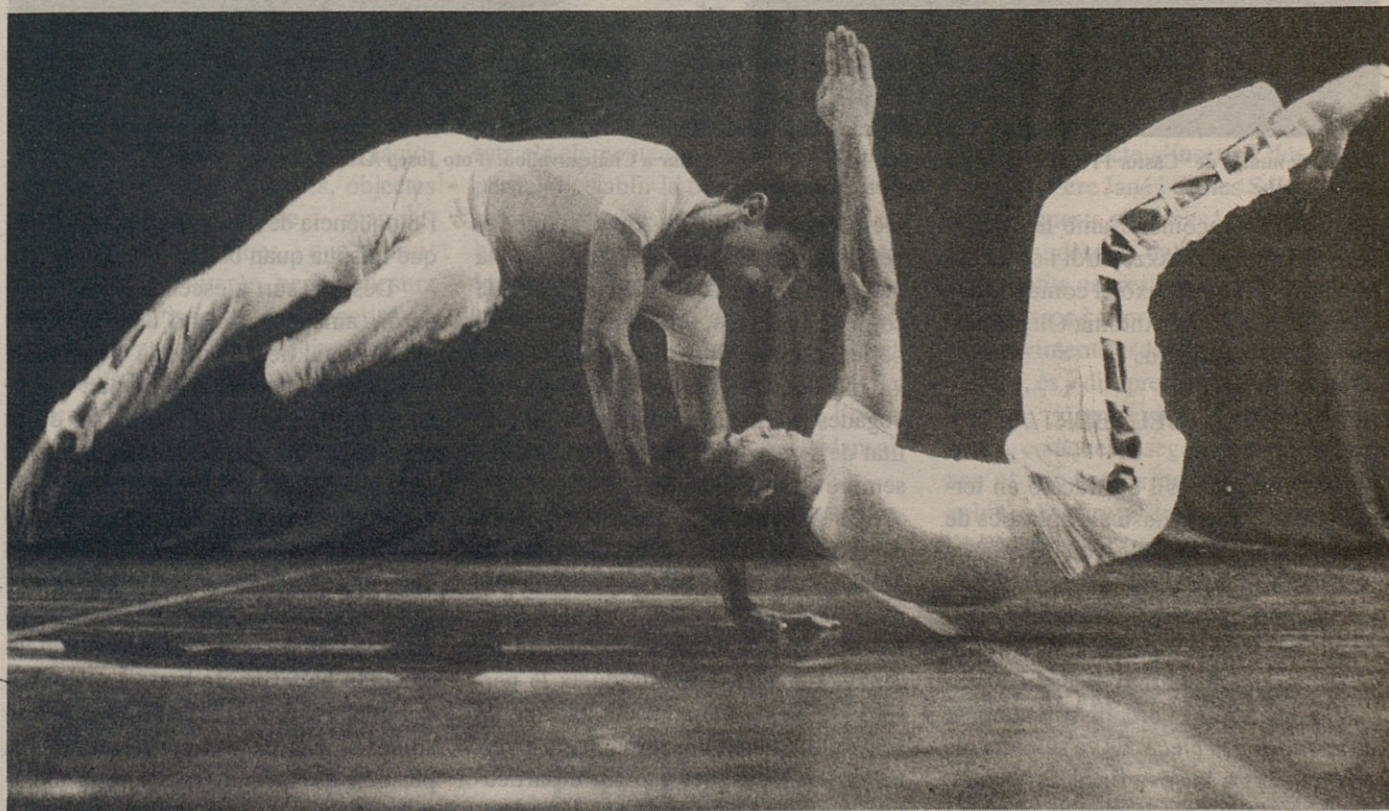
FESTIVAL DE DANSA 89

CHATEAUVALLON / TOULON

THÉÂTRE NATIONAL DE LA DANSE ET DE L'IMAGE

Arnau Pons

Aquest any el festival de dansa de Châteauvallon ha inserit dins del seu programa d'actuacions tres companyies de dansa contemporània del nostre país: Gelabert/Azzopardi amb "Belmonte", Lanònima Imperial amb "Càstor i Pòl.lux" i Maria Antònia Oliver amb "Ocho". Una trinitat disjunta que reflecteix prou bé les noves tendències que, ara per ara, tenen lloc al panorama de la dansa contemporània de casa nostra. El festival, que es fa del 3 al 29 de juliol, compta també amb la presència de prestigioses companyies franceses, com la Béjart Ballet Lausanne, Ris et Danceries, Compagnie Preljocaj, Odile Duboc i, inclús, l'Alvin Ailey American Dance Theater dels EEUU.

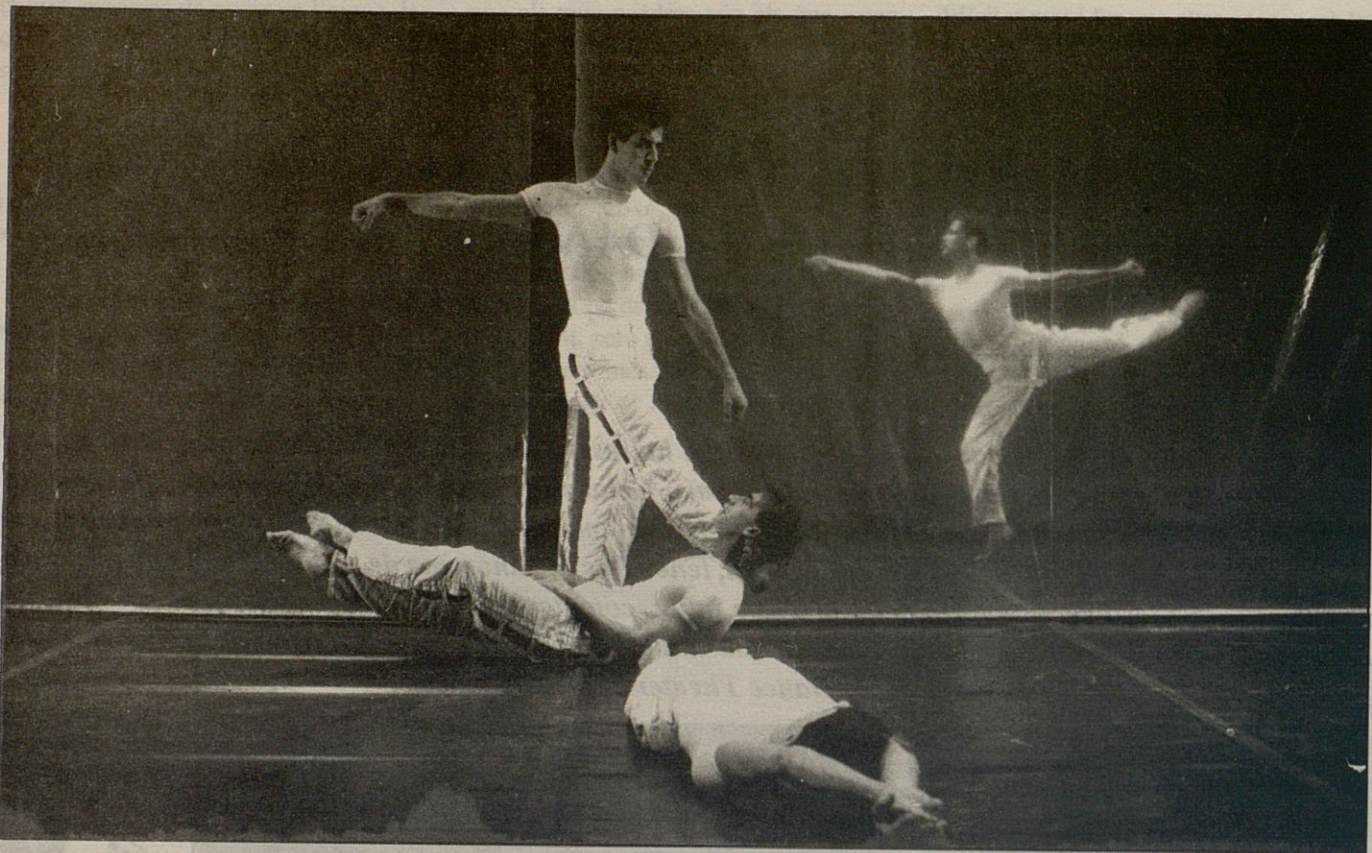

Espectacle "Càstor i Pòl.lux", del grup "Lanònima Imperial". (Foto Josep Aznar).

Aquest festival, encara que, pel que fa a les dates, coincideixi més o menys amb el d'Avinyó, any per any, deixa sentir el seu ressò a molts més àmbits i agafa una esperonada embranzida. Châteauvallon està situat a l'obaga d'una muntanya atapeïda de pins, i es troba a uns vint quilòmetres de Toulon,

gairebé al llindar de la Côte d'Azur. Les torres d'un petit castell es barregen amb una concepció més aviat mestissa del teatre. Al costat del residu que queda del castell, s'hi disposa, juxtaposat, un modern i espaiós teatre grec a l'aire lliure, on el rerafons és el blauenc horitzó del port de Toulon i la verdor bellu-

gadissa de les copes dels pins. Pujant el vessant de la muntanya, a través d'unes escales de pedra, hom troba el gran teatre cobert. Algunes escultures en metall, fusta i pedra, un tant gratuïtes, pel que fa a la qualitat de l'obra, s'espargeixen a l'esplanada que hi ha tot just quan s'hi arriba. La meua estança a

Una altra imatge de "Càstor i Pol·lux" que "Lanònima Imperial" va presentar a Châteauevallon. (Foto Josep Aznar).

Châteauevallon coincidí amb les actuacions de Gelabert/Azzopardi i de Lanònima Imperial, per això el comentari de l'"Ocho" de Maria Antònia Oliver serà merament informatiu.

BELMONTE (GELABERT/AZZOPARDI)

"Belmonte" és l'abstracció en termes coreogràfics, musicals i plàstics de l'art tauromàquic del gran torero de Sevilla. Juan Belmonte, que concebia la tauromàquia com un art d'exercici espiritual, lluny d'un mer joc amb la mort, sinó com una manera d'ésser i de traspassar la pròpia mort, dissortadament no va morir a la plaça. Es va suïcidar als setanta anys a la seva finca de Sevilla. Gelabert, seduït per la idea de la mort i absorbit per la fascinant espiritualitat del torero, ha exalçat la figura de Belmonte amb la panteixant revulsió del gest i amb la trencadissa d'una dansa arborada de sentors andalusos. Tot això alhora conjugat amb un transfons de contundent plasticitat i amb la música loquaç, a voltes abstractiva, a voltes castissa, de Carles Santos. L'espai escè-

nic és obra de Frederic Amat, i també el vestuari, inspirat en la fauna marina mediterrània, una autèntica metàfora de copinyes, peixos, crancs, meduses i perles. Cal dir, emperò, que tota aqueixa plàstica que embolcalla l'obra de vegades es menja voraçment la gestualitat dels dansaires, en un contrapès no sempre equilibrat.

Un gran matalàs, que ens evoca les cambres per a folls, es disposa verticalment al bell mig de l'escena. A la primera part, Gelabert, abillat amb camisa i pantalons blaus, descalç, talment un senzill ramader, ens introdueix la persona de Belmonte amb un solo ple de sensibilitat i amb uns moviments a voltes cadenciosos, però sovint desarticulats. Un home sensible i ple de contradiccions i dèries que l'empaiten. El cos i la llum n'entreteixeixen els moments més bells i evocadors, de diàfana poesia. Sobretot quan els braços juguen amb la blancor horitzontal dels focus. Tal vegada el solo, massa llarg, es faci, en conjunt, un xic tediós i l'espectador en vagi perdent el diàleg abstractiu. De totes maneres, Cesc conserva l'encís,

l'eloqüència del ball, la força guimbant que traspua quan balla.

Després surt a escena Lydia Azzopardi, amagada dins d'una mena de gàbia metàl·lica, com una poncella, i abrigallada d'estrelles de mar. Quel·com d'imatgeria espanyola es deixa entreveure en la disposició cupuliforme dels asteroïdes. Amb el tors curull de perles i amb una falda talment el manubri vagorós d'una medusa, el cos de la dona es debat amb estridència per defugir de la gàbia. Em va decebre una mica la intervenció de Lydia, al meu entendre gran ballarina de la dansa contemporània, emperò que, en aquest cas, resultà insípida davant un vestuari i una plàstica que ofegaven els seus moviments. Vaig notar a faltar el giravolt dels canells, com una retòrica inherent a tota dansa flamenca i feminal. "Las manos como palomas y los pechos como las astas de un toro", dues premises gairebé absents en la dialèctica d'Azzopardi.

A la segona part, per entendre'ns, Gelabert, de torero, i amb uns moviments intencionadament desvertebrats,

asincrònics, gesticula la part més feble de la seva interpretació. El gran matalàs s'aixeca i, en un contrallum barroquis-sim accentuat per l'expansió voluptuosa d'un vapor robust, surt el brau. Un brau tetràpode compost per quatre ballarins, Toni Jodar, Francesc Bravo, Jordi Cardoner i Jordi Alcázar. Des que el toro surt a escena, la figura de Belmonte es dilueix, car no arriba a produir-se el ver confrontament entre toro i torero. La conjuminació d'ambdues forces mai no arriba a ser del tot versemblant, es fa difícil entrar dins la lluita i sentir-ne l'emoció, o en tot cas captar l'emoció dels dansaires. El resultat és una cursa que, a cops, frega la paròdia, la ironia, el sarcasme, -el ridícul intencionat?-. El matalàs, una vegada mort el toro, cau a sobre d'ell i l'esclafa. El diàleg entre el brau i la muller també peca d'hieràtic, tot i que la interpretació de Toni Jodar i de Francesc Bravo foren de les coses més bones i plausibles.

Cap al final, sobre el matalàs es projecten tot un seguit d'imatges relacionades amb Belmonte -curses, objectes personals, el mateix torero...-, manipulades amb colors, formes, i que al principi desperten l'interès, però a mesura que es succeeixen es fan repetitives, inclusivament les intervencions plàstiques, amb la qual cosa arriben a desconcertar l'atenció de l'observador. En definitiva, un Belmonte que no va convèncer massa, no per la qualitat dels dansaires, ni de la plàstica, ni de la música (vertadera obra mestra de Carles Santos), sinó més aviat per mor

d'una conjugació d'elements i una mesa en escena no del tot lloables.

CASTOR I PÒL.LUX (LANÒNIMA IMPERIAL)

Amb "Càstor i Pòl.lux" Lanònima Imperial evoca l'eterna dualitat humana. Més que un referent mitològic, l'obra suposa una total abstracció, expressada mitjançant els moviments de la dansada, d'aquesta realitat maniquea, tostemps present, visible, que es manifesta en infinitud de casos: matèria/esperit, vida/mort, raó/follia... Utilitzant, per això, com encapçalament, la referència als dos germans grecs de destins força oposats. Un, diví, immortal, eteri; l'altre, humà, mortal, terrenal, i als quals Zeus concedí el do de viure sota terra amb els morts i a l'aire amb els déus. De totes formes, hom odora una vagorosa flaire de mitologia grega que, des del principi fins al final, embolcalla tots els esdeveniments.

Juan Carlos García, coreògraf de Lanònima, estableix ja des del principi tots els elements i ingredients adequats per tal d'establir la frontera que separarà dos conceptes contraposats, però alhora complementaris, i que són els pilars on es fonamenta tota l'obra. Per això, l'espectacle és dividit en dos actes, cadascun dels quals és tallat amb patrons marcadament diferents, tant pel que fa a la concepció gestual de l'obra, com pel que fa a la música, als dansaires, al vestuari i a l'escenificació.

Al primer acte apareixen quatre ballarins davant d'un fons negre, setinat, voluble, lleuger. Quatre cossos mascu-

lins en què la diversitat morfològica suposa llur disposició espacial i expressiva a l'escena. D'altra banda, el vestuari s'adiu amb exquisidesa a la idea de puresa, serenitat, volatilitat, constitutives d'aquesta primera peça: el tors cobert de blanc, com una segona pell finíssima, i uns pantalons també blancs que esbossen una mena de calçons d'atleta. Els dansaires, Juan Carlos García, Jordi Cortès, Joaquim Sabater i Alvaro de la Peña, sotmeten llur anatomia a un continu esforç de geometria, acrobàcia, ordre, rigor i equilibri; tot fent ús d'un llenguatge teixit amb l'abstracció més aglutinada, destil·lada, però al capdavant precisa i resolta. Hi ha uns moments en què la música minimalista d'aquesta primera part desapareix per a donar lloc als pantaixos i alens dels ballarins. Cos a cos amb el públic. Com una metàfora intrèpida, es van succeint unes accions rítmicament imprevisibles, agosarades, emperò que l'ull segueix amb el deler del moviment, de la dansa, de l'art.

Al segon acte s'inserten dos ballarins més, Pere Jané i Carles Salas. Aleshores, aquests sis joves, esquitxats pel roig incandescent del rerafons i abillats amb vestits negres, configuren el bessó més atzarós i expressiu de l'espectacle. Els moviments esdevenen gairebé accidentals, és a dir, premeditadament accidentals; l'imprevist calculat. Així, doncs, en aquesta segona meitat sorgeixen el combat, la passió, la ironia, el galop, la brutalitat; en definitiva, l'èpica del gest i la plàstica del cos. És per això que l'espectador pot embria-

Papers pintats

Marcas i Motlures

Pintures

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77. Tel. 72 14 83

07002 PALMA

gar-se amb la inserció d'elements més aviat simples i quotidians, com són el "cop de puny", l'"espasme", la "carre-ra", així com d'altres més allunyats de la previsió acostumada, i que ens aboquen a deus de regalimeig oriental.

Amb tot, "Càstor i Pòl.lux" demostra que no cal una retòrica immanent a la dansa. La dansa pot ésser i, en definitiva ho és, pur moviment; els traços del cos esdevinguts de forma successiva, fingidament casual, emperò pregonament calculada. És per això, si més no, que dins l'obra roman una profusa i constructiva percepció de l'interior, del propi cos, del gest, del moviment. La dansa que s'expressa a través de la dansa, sense necessitar cap mena de recolz descriptiu, narratiu, estètic. Dit en altres paraules, la dansa en els límits de la dansa. Tal vegada per això, el punt feble de l'espectacle rau en la composició de les peces musicals. Si en la primera part la música de Stapleton casa harmoniosament amb l'acció dansada, en la segona es produeix una escissió un tant

estrident entre la música i la dansa. El mestissatge musical -d'altra banda tan propi del nostre temps- que es fa servir al segon acte com una amalgama heteromorfa de Schumann, Schubert, Wagner, Brahms, Lamandier i el cant dels Acrítes, esmicola de forma abusiva la conjuminació que podria donar-se entre moviment i so, encara que s'adigui al caràcter de desconcert, dislocació, trencadissa, que dialectitzen aquesta segona meitat de l'obra. Malgrat tot, l'espectacle no s'enfonsa amb la disbauxa, sinó que de vegades s'intensifica encara més aquest vessant frenètic de què es nodreixen els dansaires.

Landònima, amb aquest segon treball, demostra una contundent coherència, l'encetament d'una nova línia d'investigació, la dansa per la dansa, sense recursos; el cos cercant la desconcertant bellesa.

OCHO (MARIA ANTÒNIA OLIVER)

"Ocho" és l'últim espectacle de la

companyia de Maria Antònia Oliver, composada per dues ballarines més, Aurora Górriz i Maria Muñoz. La mateixa coreògrafa defineix l'obra com quelcom de diferent, pel que fa a tot l'anterior. "Ocho -diu- és la meua imaginació, la meua follia i res més. És la persistència. Vaig crear Ocho a partir d'una situació molt vital, l'enduriment, la resistència humana, contra les bicicletes que estan suspeses a l'escena i que componen el decorat. Pel que fa a la resta, no em vaig complicar massa. Sempre parlo de coses simples. La repetició, com a resistència, com a sentit de continuïtat, no és més que una qüestió de supervivència".

De formació més aviat autodidacta, Oliver ha anat modulant la dansa de manera abrupta, intuïtiva, improvitada. Actualment, la seva expressió s'ha endolcit, encara que conserva un cert regust de cruesa i de redundància exagerada; al límit de l'absurd, sense regles; una dansa en constant estat de gestació. ■

1989 BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

Cort

Pça. Cort, 1
C.P. 07001

Horari

Matins: 9'30-13'30 h.
Horabaixa: 17-20 h.
Dissabtes: 9'30-13 h.

Arenal

Pça. G. Rul-lan Garcias, 5,
1ª pis. C.P. 07600

Coll d'en Rabassa

Bailèn, 38
C.P. 07007

Son Rapinya

Llac de Banyoles, s/n.
C.P. 07013

Son Ximelís

Cap Blanc, s/n.
C.P. 07011

Rafal Vell

Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008

Gènova

Barranc, 2
C.P. 07015

Establiments

Pça. Immaculada, 3
C.P. 07010

Sant Jordi

Bauçà, 31
C.P. 07199

Blanquerna

Sant Joaquim, 9
C.P. 07003

Son Gotleu

Regal, 105
C.P. 07008

Sa Indioteria

Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009

Polígon de Llevant

Ciudad de Querétaro, 3
C.P. 07007

Molinar

Xadó, 7
C.P. 07006

Horari

Dilluns a divendres: 15-21 h.
Dissabtes: 10-14 h.

AJUNTAMENT DE PALMA

GUAL PERMANENT

DÈBILS I FORTS

Pere Font

"Els dèbils i malaurats han de morir". "El major vici consisteix en tota compassió activa vers tots els malaurats i dèbils". S'ha d'afavorir la llei natural de selecció.

Una part del pensament de Nietzsche discorre per aquestes latituds. I també, en conseqüència, els perills interpretatius i d'ètica pràctica que s'en deriven. I quins perills que se'n deriven! Sobretot si qualche redemptor inspirat arriba a conclusions definitives (conclusions definitives!), s'arromanga, agafa tallant i es disposa a retallar colls i bescolls de febles, primatxons i espi-matxats en carnisseria santa i terapèutica.

Què o qui és fort o dèbil, però? Ni pel propi Friedrich Nietzsche se li presentava clara i llampant la resposta. Per una part sembla concebre com a fort el sa, el físicament pletòric i radiant, el qui "no està perillosament desviat dels seus instints". Però per altra part, i en contradicció, afirma que fort és "el més astut". En contradicció, sí, perquè, vegem, o és que l'astúcia i la intel·ligència no tenen molt d'herència cultural? L'home blanc ha heretat astúcia dels avantpassats, ha heretat l'habilitat, per exemple, i fruit de la intel·ligència (astúcia) col·lectiva, per crear eines mortíferes d'eficàcia, i la capacitat, per tant, de carregar-se indígenes sioux, apatxes o lleons, tigres i girafes malgrat tota llur exuberància corporal i malgrat llur espontaneïtat natural i instintiva. Cervell, cap, astúcia, poden ofegar-nos l'instint. O allunyar-nos-el.

Qui és dèbil, doncs? Creim que, al capdavant, els dèbils són els qui cauen, fan figa, diuen pus i ja està bé. I els forts són els altres. Els qui en surten, sigui posant mà a benaventurances cristianes

Friedrich Wilhelm Nietzsche, el filòsof alemany que va anunciar la venguda del Super-home.

per desarmar, en consciència de culpabilitats, els físicament forts i poderosos (aquí tenim l'astúcia), sigui recorrent a medicines, ciències, tècniques o filosofies. Qui sobreviu, en surt. I esdevé fort, per tant. Que sigui coix, petit, miop, baldat, pelut o pudent de peus i aixelles, poc importa.

Així que ens sobra l'entusiasme nietzscheà en prèdica perillosa d'acions afavoridores de lleis naturals i romanços caleidoscòpics.

Les lleis naturals no cal precipitar-les, ajudar-les ni afavorir-les. Les lleis naturals (si és que existeixen més enllà de l'òptica analítica de l'home) s'actu-

alitzen per sí mateixes, i si no, no són lleis. Seran tendències.

Nietzsche no sempre encertava. No era d'exposició prou sistemàtica ni explícita. D'aquí les contradiccions i també la lectura oberta dels seus textos, oferidora de multiplicat interpretativa per a gustos a balquena.

No siguem, però, injustos. Nietzsche també era explícit. De vegades, meridianament explícit i directe. Així en el seu constant cant vital, en l'afirmació de la lluita, la valoració positiva del món i l'acceptació activa i entusiasta de la pugna contra covardies i fatigues d'esperit, d'ànima. Era explícit en la resolució de lluita contra l'adversitat, la

mitjania, els purs conceptualismes i les abstraccions diarrièques.

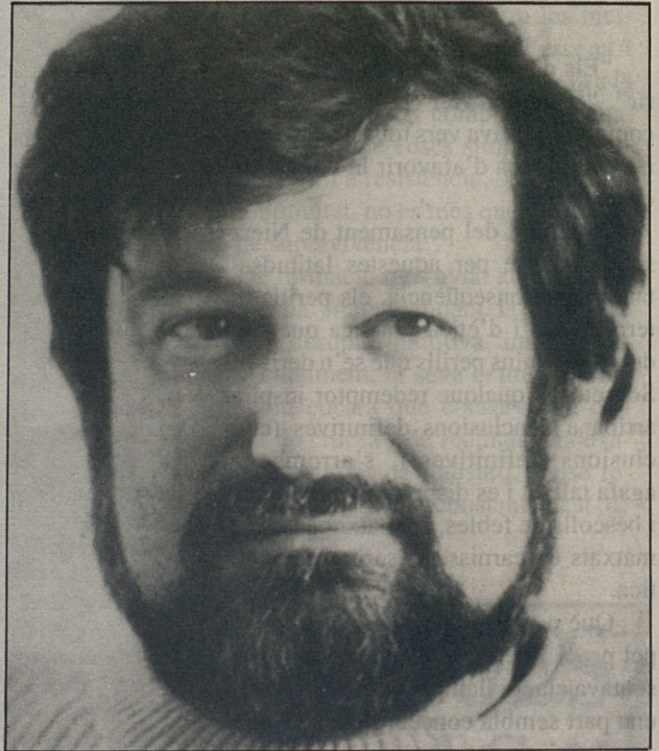
Nietzsche es decantava clarament per la part del que batega, de les realitats tangibles, de l'"ara i aquí", un aquí viu i florit que, paradògicament, no li va ser massa generós. Visqué malalt i morí jove. Cosa estranya, perquè la vida premia els seus fidels. Així ho creim, i fermament. Llàstima que la vida ens sigui infidel desmentint-ho, de vegades. Què hi farem, també ella sovint s'equivoca i va entabanada. Com Nietzsche i Na Maria Castanya. Com tots. ■

LITERATURA

J. M. SALA-VALLDAURA: UN POETA "A LA VORA DEL POU" DE LA NOVEL·LA

Pere Rosselló i Bover

Les fronteres entre els gèneres literaris són ambigües. Si prescindim de criteris purament externs i formals -segurament falsos- se'ns fa difícil delimitar el punt on el conte es converteix en novel·la. O bé, on el relat i el text teatral poden esdevenir equivalents. Tal volta, la poesia encara complica més les coses perquè pot arribar a amarar tots els altres gèneres i transformar-los completament. És possible també que el nostre punt de vista sigui erroni i el llenguatge poètic sigui el centre a partir del qual s'originen els altres tipus d'expressió literària. Tanmateix, però, no serem capaços de resoldre aquesta vella i controvertida ("escolàstica") qüestió. Ni és la nostra intenció fer-ho, perquè possiblement és millor que els escriptors mateixos siguin els encarregats de cercar-hi una resposta a partir dels seus plantejaments estètics personals.

J. M. Sala-Valldaura.

Aquesta sembla esser una de les principals intencions que han mogut Josep M. Sala-Valldaura a escriure *A la vora del pou*, obra guardonada amb el premi de novel·la "Joanot Martorell" 1988. Abans Sala-Valldaura s'havia donat a conèixer com a un actiu poeta, investigador de les noves possibilitats expressives de la lírica, autor dels volums *Tot extrem voler* (1976), *Camp d'esvorancs* (1980), *Reixes d'aigua* (1982), *Gual de camins* (1985) i *En aquest dau del foc* (1987). És també un crític especialment molt atent a les trajectòries més innovadores de la poesia catalana contemporània, els articles i assaigs del qual constitueixen els volums següents: *Les darreres tendències de la poesia catalana 1968-1979* (1980), escrit en col·laboració amb Vicenç Altaïó, *Joan Vinyoli* (1985) i *L'agulla en el fil* (1987), a més de

l'Antologia de la poesia eròtica catalana (1977). Igualment, cal fer esment als seus treballs de traductor de l'anglès.

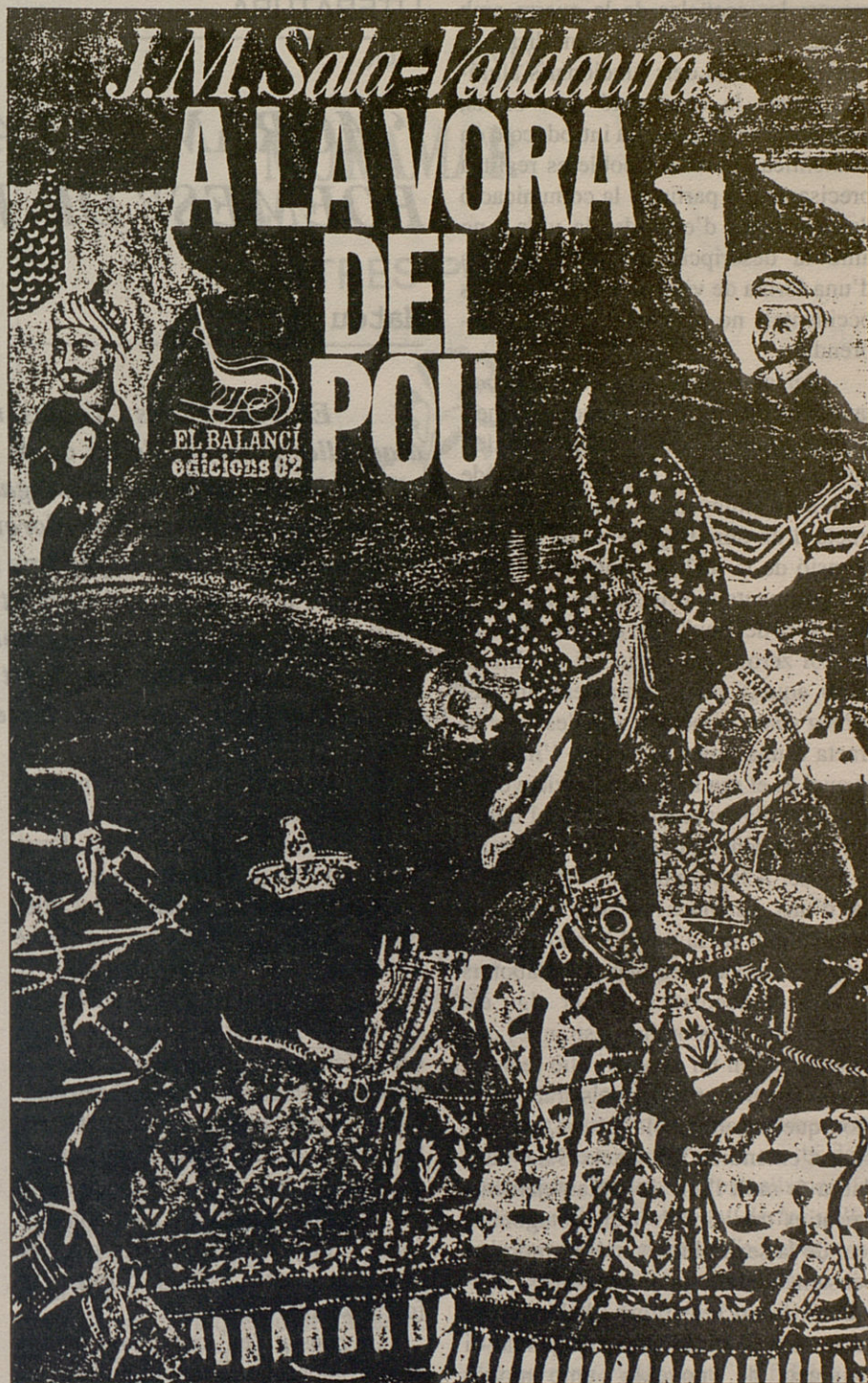
A la vora del pou és la primera incursió del nostre autor en el terreny de la novel·la. Emperò no podem dir que es tracti d'una experiència absolutament nova, totalment desconnectada dels treballs poètics precedents. Tot el contrari: el narrador aprofita tot un cabal de tècniques provinents de la poesia i les aboca en la creació del text narratiu. Així, per exemple, els recursos de caràcter visual, que en molts de moments treuen el lector del món de la novel·la i el traslladen al del text poètic. O, fins i tot, la introducció d'un poema, en vers, al capítol 9. Això no obstant, aquests procediments no són més que una part -potser la més evident- d'un ampli ventall de tècniques innovadores,

entre les quals cal destacar, per exemple, el relat paral·lel -contraposat a cada una de les meitats de la pàgina- del monòleg interior de la parella protagonista al capítol 4, la traducció "simultània" -en què el text interpretat i el fluid mental del personatge principal es barregen- o àdhuc la mateixa forma de "numerar" els capítols. Però la introducció d'aquestes tècniques noves en el text novel·lístic no deixa de semblar-nos en alguns moments quelcom un poc pueril, ja que no sempre són del tot necessàries.

El que potser sí resulta realment important d'aquesta novel·la és precisament la reflexió de l'autor entorn del llenguatge i la literatura. O, també, de la literatura i la vida. Això sí justifica (o explica) moltes de les innovacions tècniques a què ens referíem abans, a més de la manca d'un autèntic argument.

Perquè, cal subratllar-ho, *A la vora del pou* és la història d'un personatge en el qual els capteniments de Sala-Valldaura sobre l'escriptura es fan palesos. Màrius és un "alter ego" de l'autor, una excusa per introduir les pròpies reflexions. La figura de Màrius, un professor que ha marxat a l'Iraq a ensenyar espanyol li serveix per plantejar un marc adient als seus propòsits. El "Pròleg per a ser llegit com a epíleg" ens dona una sèrie d'elements prou interessants per a la interpretació del text: la comparació del llibre a una carta d'amor, el relat com a trencaclosques que ofereix diverses possibilitats interpretatives, el paral·lelisme entre la novel·la i el cinema, la pluralitat de tècniques i la seva relació amb la recerca d'una nova interpretació de la realitat, etc. Hi ha, a més, un altre aspecte també important a la novel·la: la incapacitat de comprensió total entre dues cultures força diferents, l'àrab i l'occidental, i alhora el reconeixement dels elements que les uneixen en un ordre superior, el ritme de l'univers que tan sols l'artista és capaç de captar i transmetre.

A la vora del pou és igualment el relat d'un viatge: el que recorre l'espai que separa el món real del món de la ficció. I, també, el passat del present, l'ara-ací de l'abans/després-enllà. La distància entre aquests dos mons és subratllada per les dues cultures, i les respectives llengües, totalment diferents i allunyades. Al capítol 8 Màrius es pregunta si és possible arribar a ésser amic de Salem, l'àrab que l'acompanya, "transpassar la paret de l'idioma". Tanmateix, tot i l'atracció del seu món, els àrabs per al protagonista són els altres. L'acceptació del silenci o l'absència de la por davant del no-res (l'expressió més autèntica de la qual és l'espai del desert) són marques ben significatives d'aquesta distància o incomprensió. Els àrabs són els contraris, la nostra antítesi, i només l'art és capaç d'arribar a una síntesi conciliadora, perquè "estem connectats amb l'univers sencer, més o menys com una cèl·lula dins un organisme grandios", i només l'artista és capaç de descobrir aquesta connexió. Aquesta és la filosofia que impregna *A la vora del pou*. Un

pensament que, d'una altra manera, en l'època medieval ja va seduir molts dels nostres escriptors i pensadors. Sala-Valldaura s'incorpora des d'ara a la tradició orientalista de la cultura catalana. No podem deixar de lloar la profunditat amb què el nostre poeta i narrador ha penetrat en la cultura i la visió del món dels àrabs.

Però *A la vora del pou* també ens mostra, encara que sigui d'una manera

més tost tangencial, l'Iraq de Saddam Hussein. Potser aquest serà un dels motius que els mercaders de la literatura faran servir d'esquer per vendre la novel·la, una obra ben poc comercial. En canvi, el lector no hi trobarà un autèntic retrat complet del país, ja que es tracta d'un relat totalment allunyat de tota intenció social o política. Sala-Valldaura ens mostra l'Iraq que veu un estranger resident al país durant uns

mesos: les seqüeles de la guerra amb l'Iran, la propaganda triomfalista de l'estat, l'actitud dels funcionaris-alumnes-espies, la descripció dels barris, mercats i carrers, etc. La introducció en l'autèntica ànima del poble es realitza precisament a partir de la comunicació de la manera d'entendre la vida i no amb la descripció purament externa d'una forma de viure que tanmateix els occidentals no podem acabar de comprendre.

Per altra part, *A la vora del pou* també és una història d'amor. Carme i Màrius viuen un altre viatge paral·lel, que va de la unió a la separació, de l'amor a l'allunyament. Al capdavant es tracta d'un únic trajecte, el de la comprensió de la realitat, sintetitzat en els ensenyaments que un beduí li explicà "a la vora del pou", que constitueixen el capítol zero, final i principi del llibre. Amb aquest final, juntament amb el pròleg abans esmentat, es palesa que es tracta d'una novel·la cíclica, l'inici de la qual és el seu acabament i viceversa. Una troballa realment pròpia del món i del pensament en què el llibre es basa.

Potser *A la vora del pou* està mancada d'uns autèntics personatges, dels herois típics de la novel·la realista. Els actors ens poden semblar poc elaborats o massa esquemàtics. Potser algú els considerarà unes ombres estranyes que deambulen en un escenari aliè (els europeus) o que pertanyen (els àrabs) a un món que nosaltres, els lectors, no acabam d'entendre. Tanmateix Sala-Valldaura és molt lluny dels plantejaments narratius tradicionals i el protagonista real de la seva obra és més el món i el pensament àrab que les persones, individuals i concretes, que l'habiten. Per això, crec que hem d'aplicar-li l'etiqueta de "novel·la" amb moltes prevencions. Això no obstant, es tracta d'un text interessant i intel·ligent, que potser els lectors de poesia sabran agrair millor que molts dels lectors de novel·les. ■

Josep Maria SALA-VALLDAURA, *A la vora del pou*. Edicions 62 ("El balanç", 216), Barcelona, 1989.

LITERATURA

"MORAMAR I ALTRES POEMES" DE JOAN COVES

Mateu Morro

En Joan Coves i Tomàs, nascut a Santanyí el 1952, és una d'aquelles persones de les quals per força hom en guarda un bon record. Imaginatiu, sincer, a vegades irònic, sensible, poeta, arqueòleg, formà part d'aquells mallorquins que, un poc per tot, sense gaire escàndol, feren opció pel país i la seva gent. La seva mort, esdevinguda l'any 1985, ens ha privat per a sempre de la seva presència. Com passa tants de cops, sols amb l'absència del company valoram la importància del seu treball, fet en silenci i des de l'anonimat, tan imprescindible per anar fent aquest petit país nostre.

La publicació de l'aplec de poesies d'en Joan Coves "Moramar i altres poemes", de banda d'Antoni Vidal, Josep Noguerol i Miquel Pons, amb la col·laboració de la Universitat de les Illes Balears, salva de l'oblit una obra que bé es mereixia no romandre amagada.

Cal agrair als editors la publicació del recull, resultat sense dubte d'una tria difícil, però que, si més no, posa al nostre abast una part, la més significativa, de l'obra poètica d'en Joan Coves. L'esforç d'Antoni Vidal, Josep Noguerol i Miquel Pons s'ho ha pagat, no sols pel fet de fer justícia a la memòria d'en Joan, sinó per l'interès dels poemes, colpidors a voltes, i sempre carregats de força expressiva.

La poesia d'en Joan Coves parteix d'un compromís profund amb l'home concret, d'un posicionament ferm al costat del poble, de les gents que no surten a les històries oficials. Aquest sentiment i aquesta actitud estan a l'arrel dels poemes més primerencs (12 poemes publicats a la darrera part del llibre), que s'han de llegir, tant pel seu contingut com per la seva factura, dins el context del temps en què foren escrits. L'alegria, la ingenuïtat, la radicalitat del llenguatge, configuren les pri-

meres mostres d'una poesia que es va descloscant -des de principis dels setanta- cap a camins de major maduresa expressiva. Malgrat tot, crec que és un encert dels editors haver publicat una triadella d'aquests versos militants, molt il·lustradora per tal de poder llegir i entendre el conjunt del recull.

La part central de l'antologia està constituïda pels dotze poemes que formen *Moramar*, nou dels quals en Joan els havia inclòs en una plaqueta inèdita, tots amb títols toponímics (Montdragó, S'Amarador, Estret d'es Temps, Caló de ses Güies, Roca Fesa, Es Baus...). Poemes que transpuen la seva identificació amb la terra, amb les lluentors estimades dels clapers i els conradissos, i, alhora, reflecteixen un notable domini del llenguatge poètic. De n'Ausiàs March a en J.V. Foix, passant per Blai Bonet, hi trobam un vessament de resonàncies poètiques que originen un estol de versos ben fets. El poema "*Montdragó*" que encapçala *Moramar*, i que ara ja és famós gràcies al GOB, m'ha semblat reblit de suggerències:

"Mareta de Mohtdragó, amada mia, ets verda tot lo dia i de nit cantes, amoll vers els teus pits ma cabellera de romanins i altívols pins salvatges".

No hi ha un paisatgisme al vell estil de la nostra poesia. Hi ha una percepció dels llocs i de l'entorn molt personal, viscuda des de la pròpia situació, a partir de la qual s'estableix un diàleg, dur, sovint des de la desesperança, amb una natura benèfica, a la qual el poeta li oferiria de bon grat el seu cos per tal de renéixer, refer-se de bell nou amarat de la salabor de les escumes, nafres curades, sobre la sorra lluminosa.

Poemes d'amor, poemes també tristos, amb flaires de fosc, amb negrors asprives que adesiara apareixen, torbant la netedat dels versos:

"Vull dir t'estim, amor, i fan que calli negres ullastres".

I entre la solitud, entre el neguit, hi resta el desig del renovellament, la necessitat d'una nova naixença, la permanència sovint tan sols entrellucada de l'esperança.

El recull es completa amb uns altres 12 poemes, molt diversos, impressionants alguns d'ells, en els quals la veu del poeta es fa sentir, potent i solitària, per a expressar una visió difícil, en la qual s'hi beslluma la proximitat de la mort i la desesperança de l'horitzó incert. És mal de saber si hi ha una reflexió estrictament personal o si es tracta de quelcom de més abast: el destriar uns temps de fosc, l'esclat "d'una alba nova i negra", el presagi de la brutalitat d'un futur que potser no sigui lluminós i bell. El poema "A H.P. Lovecraft" és molt significatiu de tots aquests averanys. L'esperança juvenívola dels poemes primerencs s'ha trasmutat, s'ha caigut de dalt a baix, tot és més ombrívol.

La solitud aclaparadora volta el poeta. Sols, el seu costat quan davalla de Consolació de nit, sobre la pols dels vells camins, hi troba les veus dels pins, els oratges terrals, que l'acompanyaran "Quan el corb aixequi el seu vol negre".

El poema esdevé un exercici de sinceritat, i torna aspre:

"És el desplaer el llagut que m'emporta per blanques mars de nit i matinada".

La solitud, la desesperança, amaren els mots, el sentiment de l'home nuu davant la mort,

JOAN COVES

MORAMAR

I ALTRES POEMES

SANTANYÍ
1988

"on serà l'amargor espessa d'aquest viure, les batalles d'amor i les perdudes ànsies?"

El fet de tractar-se d'un recull pòstum, en el qual els poemes normalment no estan datats, impedeix de seguir amb precisió cronològica el procés interior d'en Joan Coves, però així i tot la paraula és tan clara que no deixa racons pel secret. La rotunditat de la poesia,

"no tens dret a plànyer-te, cor ombrívol, covard fins a la mort, vell poetastre."

expressa amb transparència el món íntim del poeta.

I, amb tot, roman la permanència del compromís amb l'home, i la permanència també del vers de combat, la codolada seca, el menyspreu pels assassins d'homes i paraules ("tots voltros sou de Ca la Bèstia", els diu), que tanmateix no faran acalar el cap ni tendran closes

les boques dels homes.

Una actitud que li fa prendre partit per la poesia i per l'art al servei de la humanitat. Blasma el formalisme: "no mostreu els pelleringsos/ de les velles, mig penjades, paraules"; rebutja els que componen les paraules com "un bell mosaic acolorit d'insubstancials ritmes i rimes", oposat conscientment a "la correntia que s'usa", i fidel a una vella coherència, perquè el seu clam és, com sempre, per l'home que es batrà contra les ones de "la terrible blava i negra mar", desacompanyat i espoliat; per l'home concret que com ell mateix es troba sol enfrontat a la tristor de la desesperança. ■

Moramar i altres poemes. Joan Coves/ Edició a cura d'Antoni Vidal, Josep Noguerol i Miquel Pons.- Santanyí, 1988.

EDUCACIÓ

PROGRAMACIÓ DE LA HISTÒRIA MITJANÇANT EL CINEMA

Jordi Vidal Reynés i Miquel Martín Mascaró

El cinematògraf, aparell capaç de reproduir en una pantalla imatges en moviment, va ser inventat pels germans Lumière fa gairebé cent anys (1). La primera projecció pública es va fer l'any 1895. Cinc anys després arribava a Espanya gràcies a l'activitat de Fructuoso Gelabert, a Barcelona (2). Durant molts d'anys el cinema no serà més que un pur entreteniment, una fàbrica de somnis.

El cinema educatiu s'entendrà com un recurs didàctic que influeixi en la formació dels alumnes.

És l'any 1955 quan aquest mitjà esdevé per primera vegada una eina de treball per a un historiador. Parlem d'Arthur Elton, el qual defineix el film com un nova font històrica.

Sembla que aquesta tardança de devers cinquanta anys en declarar el cinema útil per l'investigador s'ha explicat conjugant dues raons: la desconfiança davant un novíssim mitjà (fora de l'ambient del llibre de text) i a la

mateixa vegada una certa por a la història contemporània, als personatges que encara són vius o als fets que encara poden fer mal a la societat (com una guerra civil).

Deixant de banda aquestes qüestions, podem dir que el cine pot ésser un valuós auxiliar educatiu si se sap utilitzar de forma intel·ligent com a complement de les explicacions del professor i com a medi d'educació artística. Una

educació cinematogràfica ens ha de dur a una millor comprensió del cinema com a art (més que com a una indústria) i com un fenomen representatiu del món actual; a més, ha d'aconseguir que nins i joves agafin una aptitud adequada mitjançant l'anàlisi i crítica dels elements que integren cada pel·lícula, per

● El clima educatiu s'entendrà com un recurs didàctic que, sense deixar de tenir capacitat emotiva, influeixi en la formació d'al·lots o alumnes

arribar a apreciar els valors essencialment estètics i també les seves implicacions polítiques, socials, religioses, etc.

Així, el cinema educatiu s'entendrà com un recurs didàctic que, sense deixar de tenir capacitat emotiva, influeixi en la formació d'al·lots o alumnes.

El cinema instructiu, una vegada diferenciat del purament recreatiu, és, doncs, aquell que suministra coneixements i idees d'acord amb tres directrius: la didàctica, la qual il·lustra, completa o supleix una lliçó escolar (tema d'aquest article); la divulgativa, mitjançant temes científics o tècnics; finalment, la documental, amb fets, països, persones i activitats allunyades de l'espectador.

Podem utilitzar el film com a centre d'interès, formant part d'una sèrie d'activitats variades.

les dades principals ompliran una fitxa tècnica.

Una vegada vista, podem utilitzar el film com a centre d'interès, formant part d'una sèrie d'activitats variades: col·loquis, taules redones, comentaris, escenificacions, etc.

Un possible exercici serà la presentació per part dels alumnes d'una memòria de la projecció: fitxa, argument, opinió crítica (només BUP).

Exemples de programació a diferents nivells:

6è EGB: "Ben Hur" (desembre); "Los caballeros de la tabla redonda" (maig).

7è EGB: "El tormento y el éxtasis" (desembre); "La Misión" (maig).

8è EGB: "Historia de dos ciudades" (desembre); "El gran dictador" (març); "Platoon" (maig).

Primer de BUP: "Espartaco" (desembre); "El nombre de la rosa" (març); "Sin novedad en el frente" (maig).

Tercer de BUP: "El Cid" (desembre); "Aguirre, la cólera de Dios" (març); "La vaquilla" (maig).

COU: "La Marsellesa" (novembre); "Octubre" (gener); "El día más largo" (març); "Teléfono rojo, volamos hacia Moscú" (maig). ■

NOTES:

(1) Veure JEANNE; FORD: *Historia ilustrada del cine*. Alianza, Madrid, 1974. GUBERN, R.: *Historia del cine*. Lumen, Barcelona, 1931.

(2) Veure P. MOIX: *Història del cinema en català*. Taber, Barcelona, 1969.

(3) MONTERDE, J.: *El cine y la enseñanza de la Historia*. "Historia 16" (Madrid) núm. 134 (1987) p. 102-103.

Quant a l'ambient educatiu cal tenir en compte una sèrie de suggerències: (3)

-El cinema, en primer lloc, no és només una il·lustració.

-El film és un discurs històric, com ho és un llibre, i com a tal ha de ser analitzat.

-L'ensenyança mitjançant el cinema té futur. L'alumne rebrà cada vegada més informacions visuals.

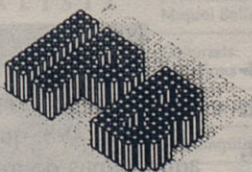
I ja dintre del camp de la Història, la pel·lícula pot ésser considerada com un fet cultural, o sia, un objecte històric que pertany a un lloc, cultura i conjuntura concreta, producte d'una societat específica, o bé com un fet discursiu, és

a dir, la reconstrucció d'un passat a partir d'un film.

Com a recurs didàctic, el cinema, sovint oblidat pels ensenyants pot donar molts bons resultats.

En efecte, aquest mitjà de comunicació té una forta capacitat de motivació, encara que sempre l'alumne ha de saber estimar la seva càrrega ideològica.

La pel·lícula amb la qual volem treballar es pot veure al mateix centre educatiu en forma de vídeo, si bé sempre serà més convenient una projecció a una sala comercial (llogada, per exemple). Abans de passar-la, els alumnes prendran nota d'allò que veuran i amb

INFORMÀTICA PROFESSIONAL DE BALEARS, S.L.

- * Instal·lació i manteniment d'ordinadors i programació
- * Centre de dades
- * Comptabilitat

- * Material informàtic
- * Sistemes d'alimentació ininterrompuda

DISTRIBUÏDOR AUTORIZAT

ARC American Research Corporation

Arxiduc Ll. Salvador, 90
Tel. 75 98 39 Fax. 75 98 00
07004 Palma

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

COLOM, LA FIGURA MÉS POLÈMICA DE LA HISTÒRIA (6)

L'ILLA DE GRÀCIA

Miquel Ferrà i Martorell

El covatxol de Ramon Llull, en el Puig de Randa, pedestal de pedra sobre el que s'aixeca el Santuari de Gràcia. ¿Existí alguna relació entre la Mare de Déu de Gràcia, a Mallorca, i Cristòfor Colom?

És evident que Colom, en la seva devoció per les imatges marianes fa referència, en el decurs de la seva improvisada cartografia, a molts de noms força arrelats dins l'àmbit de la cultura catalana, entre d'ells Montserrat i Gràcia, el que suposa un punt més a favor de les tesis d'un Cristòfor Colom nascut a casa nostra. Anem però, als textos.

Diu Colom en el diari de bord del seu primer viatge, dijous 10 de gener de 1493: "Partióse de donde había surgido, y el sol puesto, llegó a un río, al cual

puso nombre Río de Gracia; dista de la parte del Sureste 3 leguas; surgió a la boca, que es buen surgidero, a la parte de Leste."

I podem afegir el que va escriure un historiador en el tercer viatge, maig-agost de 1498, quan Colom insistia en aquest tipus de topònim: "Cuando Colón divisa por primera vez Tierra Firme cree que se trata de una isla i la bautiza como Isla de Gracia, en la Costa de Venezuela."...

¿Que significava, però, en aquell temps Santa Maria de Gràcia per a nosaltres, els mallorquins? Serà precis acudir a un investigador, Gaspar Mu-

nar, que ens explica amb poques paraules: "El títol de Santa Maria de Gràcia és advocació molt antiga (a Mallorca) i es troba estesa per tota Espanya. Aquí la trobam, almenys, des de la segona meitat del segle XIV, com ho demostra el retaule existent en el Museu de la Llotja (1974) i que procedeix d'una de les capelles del desaparegut claustre de Sant Domènec, el qual porta la següent inscripció a la part superior: *Santa Maria de Gràcia*. A Ciutat de Mallorca, en temps del Bisbe Gil Sanchez Muñoz (1429-1437), li dedicaren una església, que encara es conserva vora la més moderna del Socors i en la qual hi existí una confraria molt florent que li donà en aquella època i per molts d'anys un culte esplèndid."

Altres dades no menys concretes ens aporta el també meritós investigador Mascaró Pasarius, quan en el seu article sobre Toponímia i Cartografia, "*La carta de Gabriel de Valseca*" ("Balears", 13 de Maig de 1981), ens diu que: "...en el qual testament demana esser soterrat a la tomba de la Capella de Nostra Dona de Gràcia, propietat de la Confraria dels Jueus Conversos, on són enterrades les despulles dels Miró i d'altres avantpassats seus..."

Segons aquesta dada, connectariem en la que alguns suposen ascendència xueta de Colom i la seva vinculació amb la cartografia nàutica mallorquina,

de la que els Valsequa o Valseca n'eren exponents de capital importància.

D'això mateix ens en parla igualment l'historiador Antoni Pons a la seva *Història de Mallorca*, tom IV, 1968, quan ens explica que "...El temple de Nostra Senyora de Gràcia a l'església dels Desamparats, vora el convent del Socós", és on els xuets de la confraria del mateix nom retien culte a la miraculosa imatge, protectora dels jueus conversos.

No deixa d'esser alhora molt significatiu que la devoció illenca per la Mare de Déu de Gràcia hagués de concloure en aquell mateix segle XV en l'edificació d'un monestir a la muntanya del pla de Mallorca, al puig "sagrat" de Randa, on Ramon Llull es retirà a fer vida eremítica i on s'hi troben altres

templets i monestirs, com el de Cura, Sant Honorat i la ja esmentada Randa, a més del de Gràcia que aprofita una mena de gran cova natural, entre penyals, a manera de mur posterior.

¿Pensava en tot això Cristòfor Colom quan escampava el nom de Gràcia per les noves terres descobertes?

"Chi lo sà", ens podrien dir els nostres amics genovesos alhora que comprovarien com en els primers mapes colombins gairebé no es fa menció de topònims marians de la península italiana...

¿Era Colom membre de la Confraria de Jueus Conversos de Nostra Dona de Gràcia? ¿Havia conegut Colom als cartògrafs del llinatge Valsequa?

Interrogants que, crec, ja restaran per a sempre sense resposta. ■

RECANVIS FONT

ACCESSORIS-EINES-MAQUINÀRIA

JAUME FONT PUJOL

C/. Fco. Manuel de los Herreros, 11

Teléfono 46 81 11 (2 línies) - 07005 Palma

7

debat
NACIONALISTA

debat
NACIONALISTA

Presentació:
Miquel Sellarès

Editorials:
Eleccions europees 1989: Un toc d'atenció per a tothom

TV3 a la cruïlla

Plurilingüisme de l'estat espanyol: segona etapa

Un mil·lenari sense mals de cap ni maldecaps

Catalunya internacional, una de les claus de Pujol

Cròniques "nacionalistes"
III Jornades: "El nacionalisme català a la fi del segle XX" (Igualada)
Jornades de Debat: "Nosaltres (i) els valencians". Fundació ACTA
Conferència Nacional de la FNEC
BEN: "Volem la nostra història"
Un compromís ineludible: Comitè Olímpic de Catalunya

Entrevista:
Pilar Rahola: cultura en català o cultura nacional?
Xavier Duran

Textos a Debat:
La nació i la teoria de la identitat
Jaume Casajoana

Tribuna:
De què serveix el poder si no se n'abusa
Imma Tubella

Les Illes Balears: realitat i perspectives del
recobrament nacional Mateu Morro

Temes a debat: "cultura en català o cultura nacional"
La cultura catalana i el seu desplegament
Joaquim Ferrer

Cultura nacional contra retòrica nacional
Jordi Font

Cultura folklòrica i cultura per a èlites
Rafael Ribó

L'independentisme avui:
L'independentisme, un moviment en construcció
Carles Castellanos

La Catalunya pendent
Josep Guàrdia

Dossier internacional:
Gal·les, exemple insubornable d'una nació (I)
Josep V. Garcia i Carme Manuel

CONSCIÈNCIA HISTÒRICA

LES MANIPULACIONS HISTÒRIQUES D'UN CENTENARI

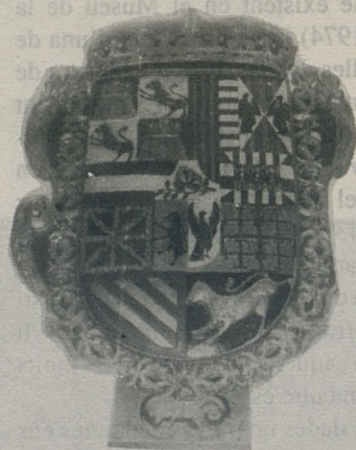
Gabriel Ensenyat i Pujol

S'ha dit, i és ben cert, que la història sempre l'escriuen els vencedors. Evidentment això ha donat lloc a una visió absolutament deformada i manipulada del passat, cosa que ha significat, en darrer terme, un greu desprestigi per a la ciència històrica, del qual encara patim les conseqüències.

L'any 1492 marca una fita a l'hora de presentar-nos la rànica imatge d'una Espanya gloriosa i eterna. És l'any de la descoberta del "nou món", però també el de la conquesta del regne de Granada, l'elaboració de la primera gramàtica castellana per part d'Elio Antonio de Nebrija i l'expulsió dels jueus, aspectes tots (per ventura amb l'excepció d'aquest últim) molt "gloriosos" i dignes de les més grans fastuositats commemoratives. Amb el temps aquests esdeveniments, convenientment tergiversats, han servit per fabricar un dels mites més prosaics sobre els que es pretén fonamentar la història d'una Espanya unificada i "gran". Així, la conquesta de Granada, l'últim enclau musulmà a la Península, suposa (si hem de creure allò que sempre ens han dit) la culminació de l'heroic procés de reconquesta començat vuit segles abans, amb la qual cosa s'aconseguiria la unitat política d'Espanya, excepció feta de Navarra, que tampoc no trigaria gaire a ser incorporada. A aquesta pretesa unitat política seguirà immediatament la unitat religiosa, amb l'expulsió de la minoria jueva dissident. Llavors, una vegada obtinguda la unitat interna, sota una mateixa monarquia i una mateixa fe, podrà començar l'expansió cap a ultramar, amb la conquesta i colonització del continent americà. Finalment, a tot això li donarà cos, com a element

vertebrador i integrador, la implantació del castellà a totes les terres de la monarquia, fent bona aquella frase atribuïda a Nebrija mateix que deia allò de "la lengua, compañera del Imperio".

Ja tenim, doncs, una Espanya interiorment unificada, exteriorment expansionista i cohesionada per l'idioma comú. Què hi manca idò per completar la festa? Només la propaganda ideològica del "fet" i les commemoracions pertinents. El primer aspecte, no cal dir-ho, ha estat explotat al màxim i amb èxit: gairebé tothom s'ha cregut aquest muntatge. La segona qüestió també sembla que du camí d'esser-ho, tot i que gaudeix d'una trajectòria més recent, perquè les celebracions de centenaris començaren a fer-se només a partir del segle passat. Així, no hi va haver commemoracions en 1792, 1692 i 1592. La primera tingué lloc fa cent anys, amb el "IV Centenario", en plena Restauració i sota els esforços empresos per consolidar la monarquia, després de la mort d'Alfonso XII en 1885. D'aquesta manera el centenari pretenia assolir una triple dimensió: ibèrica (amb una activa presència de Portugal), americana i internacional, a fi de millorar la feble posició d'Espanya en el concert mundial. Són d'aleshores algunes iniciatives que han perdurat fins avui, com la declaració del 12 d'octubre com a festa "nacional", idea sorgida

del mateix president del govern conservador, Cánovas del Castillo. També d'aquests anys és la proclamació del "Día de la Raza", concepte que feia ben palès el menyspreu que sempre havia existit envers els aborígens americans.

Les comparances que hom pot establir entre els dos centenaris i llurs propòsits i intencions són ben evidents. Mentrestant, les qüestions que no interessen als seus promotors a penes són objecte de debat, almenys a nivell "oficial": qui parla del genocidi -un dels més espantosos que recorda la humanitat- comès pels castellano-espanyols a Amèrica?. Qui se'n recorda de les cultures i les llengües precolombines brutalment eliminades?. Qui valora, en definitiva, l'obra del pare Bartolomé de Las Casas de condemnar als civilitzadors i defensa dels indis, mentre a Europa encara es discutia fins i tot si aquests tenien ànima?. Evidentment, tot això resta lluny del coneixement del gran públic perquè la història que sempre ens han ensenyat és la que han escrit els guanyadors, aquells que colonitzaren Amèrica, ahir, i ens mantenen colonitzat a nosaltres encara avui. I és, com totes les d'aquest tipus, una història de bons i dolents, on els que l'escriuen són els bons i els altres són -som- els dolents. ■

Gabriel Ensenyat i Pujol és historiador.

BOTÀNICA

BOTÀNICA I BOTÀNICS ALS PAÏSOS CATALANS

Joan Mayol

Pocs anys abans de la fi (biològica) de la dictadura, es presentava a Barcelona un treball dels botànics Folch i Camarassa que formava part de la planificació urbanística del Terme. La coincidència dels llinatges dels joves professors amb els, aleshores, més coneguts al món literari generava més d'una sorpresa. Però aquell treball presentava el gran interès d'obrir la línia de compromís dels naturalistes amb l'esdevenir físic del país en general, i amb l'ordenació del territori en particular.

De Ramon Folch, qualsevol persona interessada per la Natura en té continuades notícies, o fins i tot a les prestatgeries de les botigues de llibres: *Natura, ús o abús* i la *Història Natural dels Països Catalans*, són fites senyalades de l'activitat que sap generar entorn seu, i de la que participa apassionadament, com s'ha reiterat amb el programa "Mediterrània" de TV3, que ha dirigit i presentat.

Per contra, Josep M. Camarassa ha mantingut tasques més discretes. Recentment (Març 1989), la Biblioteca Universitària de l'Enciclopèdia Catalana publica la seva obra *Botànica i botà-*

BOTÀNICA I BOTÀNICS DELS PAÏSOS CATALANS

Josep M. Camarassa

● El tòpic de la deixa anglesa a Menorca és, ben a les clares, insuficient. Hi hauríem de fer comptar també la situació econòmica de l'illaa, el paper del seu port, i tantes altres coses.

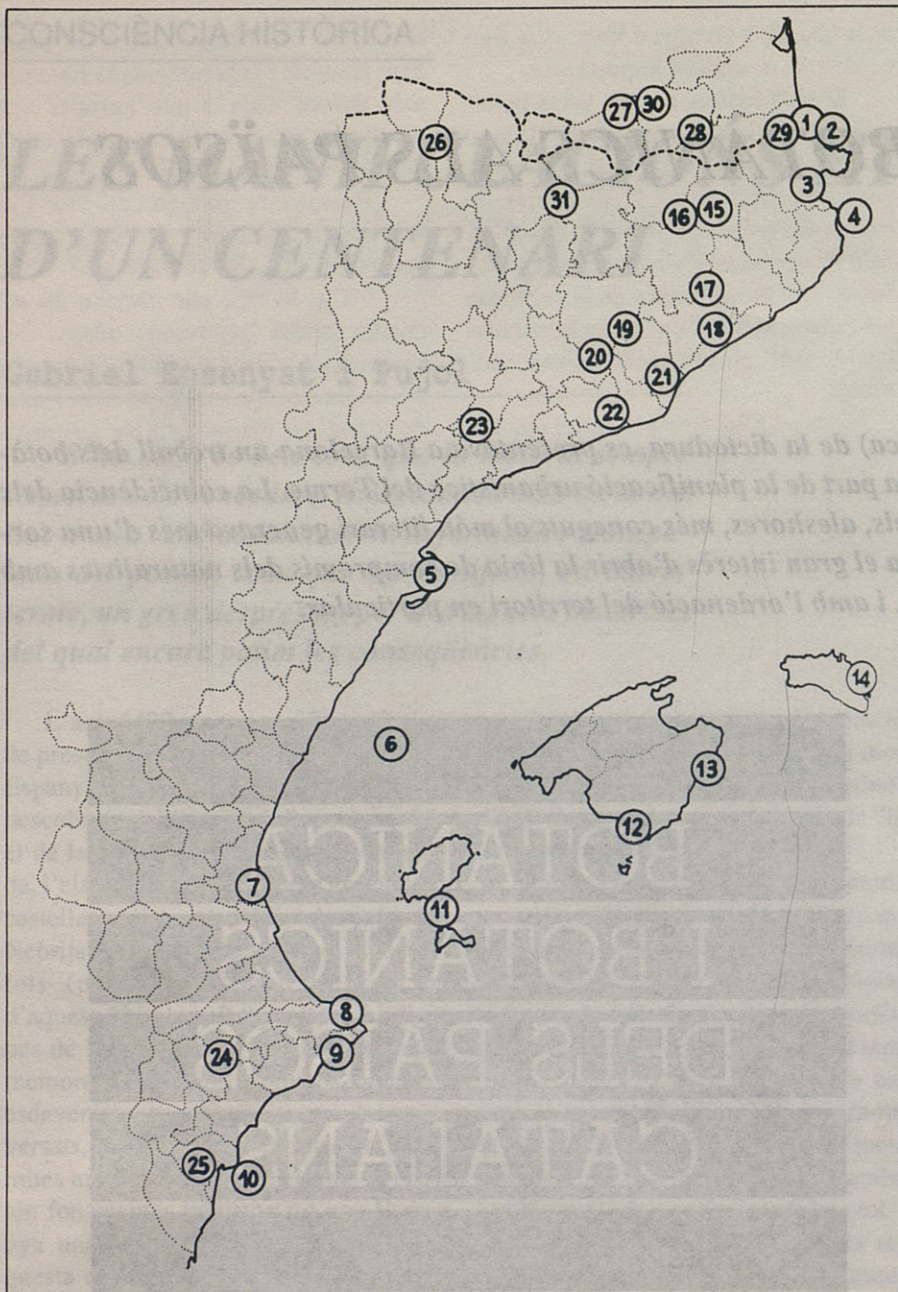
Botànica i botànics dels Països Catalans, treball que constitueix la versió diguem-ne "divulgació" de la seva tesi doctoral. Es tracta d'un dens resum de les tasques relacionades amb el món de les plantes des del segle XVI fins als anys 60 del nostre,

dutes a terme a l'àmbit geogràfic del Rosselló, Principat de Catalunya, País Valencià i les Balears, tant per botànics nadius com pels qui s'han interessat per les plantes del país. No manca un capítol dels antecedents històrics.

El llibre és prou recomanable: la seva extensió és discreta, i no deixa lloc al tedi que es podria congriar en aquest tema. La seva estructura, a la vegada

cronològica i amb divisions geogràfiques precises, agilitza la lectura. De cap manera hi manca el rigor, per bé que, com el propi autor reconeix de bon antuvi, es trobi a manca l'aprofundiment sobre alguns autors o alguns episodis.

La lectura del llibre no pot deixar de suggerir algunes reflexions a l'illenc dels 80. L'assimetria de les illes n'és una, i resulta colpidor comprovar una

Indrets dels Països Catalans que disposen de mesures legals específiques de protecció.
Zona litoral.

1. Mas Larrier.
2. Reserva submarina de la Marenda.
3. Aiguamolls de l'Alt Empordà.
4. Illes Medes.
5. Delta de l'Ebre.
6. Illes Columbrets.
7. Albufera de València - Devesa del Saler.
8. Montgó - Cap de Sant Antoni.
9. Penyal d'Ifac.
10. Illa Plana o de Tabarca.
11. Salines d'Eivissa i Formentera.
12. Salobrar de Campos - Platja des Trenc.
13. Punta de N'Amer.
14. Albufera des Grau - Illa d'En Colom.
- Rerapaís litoral.
15. Zona volcànica de la Garrotxa.

16. Montesquiu.
17. Montseny.
18. Montnegre - Corredor.
19. Sant Llorenç del Munt - l'Obac.
20. Montserrat.
21. Collserola.
22. Garraf.
23. Vall de Poblet.
24. Font Roja d'Alcoi.
25. Palmerar d'Elx.
- Pirineus i Prepirineus.
26. Aigüestortes - Sant Maurici.
27. Carlit (les Bulloses - Camporrells).
28. Canigó.
29. L'Albera.
30. Madres - Noedes.
31. Cadi - Moixeró - Pedraforca.

(De "Natura, ús o abús?").

vegada més com Menorca ha estat protagonista de volades relativament, i absolutament fins i tot, capdevanteres. El tòpic de la deixa anglesa és, ben a les clares, insuficient. Hi hauríem de fer comptar també la situació econòmica de l'illa, el paper del seu port, i tantes altres coses. El llibre (que no pretén d'interpretar els fets) en posa exemples ben evidents. Potser el més rellevant és la tasca de Rodríguez Femenias en el XIX, botànic i polític progressista (republicà més tard) que feu una tasca d'investigació molt important. Desitjos per raons ideològiques de divulgar els coneixements entre les classes populars, publicà en forma de fulletó dins

● **A les Balears no existeix cap museu públic d'Història Natural, cap Jardí Botànic públic digne d'aquest nom.**

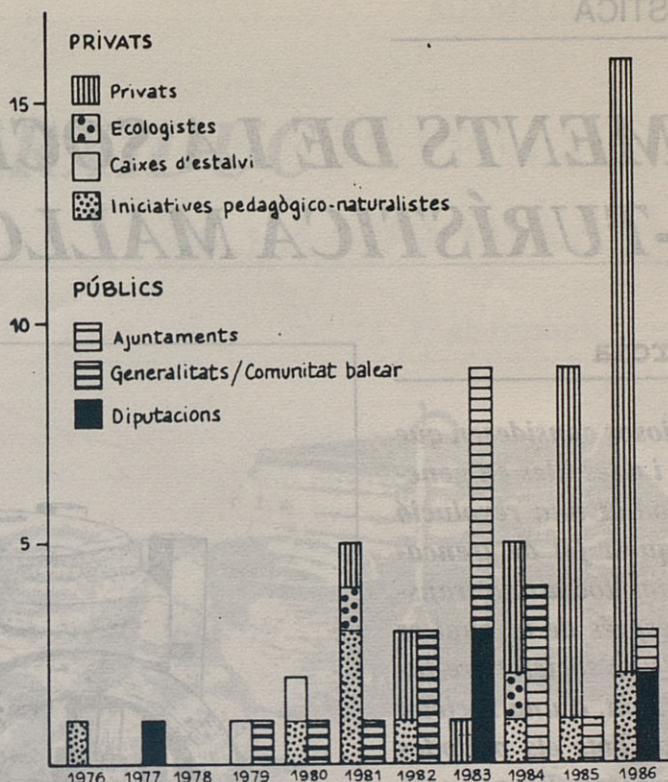
del "Diario de Menorca" el seu *Catálogo Razonado de las Plantas de Menorca*, entre 1865 i 1868. Sols 11 anys més tard començava Barceló i Combis la publicació a Ciutat de la seva famosa Flora. I el primer llibre de plantes de les Pitiüses queda fora de l'àmbit temporal de l'estudi de Camarassa (per modern, és clar).

Un altre punt sobre el qual voldria atreure l'atenció del lector és, encara avui, l'endarreriment que patim quant al suport públic i institucional al desenvolupament d'una branca de la ciència de tanta tradició. A les Balears no existeix cap museu públic d'Història Natural, cap Jardí Botànic públic digne d'aquest nom. Camarassa assenyala que a la dècada del 1840 es creà un Gabinet d'Història Natural per part de la Diputació, i el projecte d'un Jardí Botànic de F. Manuel de los Herreros al si de l'Instituto Balear. Però ni la realització ni el projecte varen fer gaire camí, i avui, més d'un segle després, i amb una situació econòmica que és òbviament més favorable, seguim enca-

ra amb projectes sense patrocinadors i amb un crònic desinterès institucional.

Tornem, però, al llibre. Cal desaconsellar vivament un intent de lectura parcial, circumscrit a l'àmbit balear, perquè l'interès d'aquesta obra és, precisament, la visió de conjunt de l'esdevenir d'aquesta branca del coneixement en un àmbit geopolític determinat. Hi trobareu la llarga dialèctica centralista i els seus efectes sobre el coneixement de la vegetació. I malgrat la seva pretensió històrica, destaquen els capítols finals, la constatació dels efectes de la rebel·lió militar del 36 i les consideracions finals de l'autor sobre la situació actual i el futur de la botànica als Països Catalans, inclosa la crítica subtil al món universitari. En aquests encertats comentaris retrobam a un dels botànics urbanistes que evocàvem en les primeres ratlles d'aquestes notes.

Esperem que el llibre compleixi un dels seus objectius: estimular la investigació de períodes o fets concrets de la història naturalista, i entre ells, els referits a les nostres illes. ■

Evolució dels equipaments d'educació ambiental als Països Catalans. (De "Natura, ús o abús?").

International House

Activitats socials i culturals
Viatges d'estudi

Centre oficial dels exàmens per a professors
de la Universitat de Cambridge i del Royal
Society of Arts.

Cursos d'Anglès
Cursos d'idioma i metodologia per a
professors

Centre oficial d'exàmens de la Universitat
d'Oxford.

Pg. Mallorca, 36 - Telèfon 72 64 08 PALMA DE MALLORCA
Barcelona - Girona - Mataró - Palma de Mallorca - Reus
Sabadell - Tarragona - Terrassa - València

PRE-TURÍSTICA

ELEMENTS DE LA SOCIETAT PRE-TURÍSTICA MALLORQUINA.

Tomàs Garcia

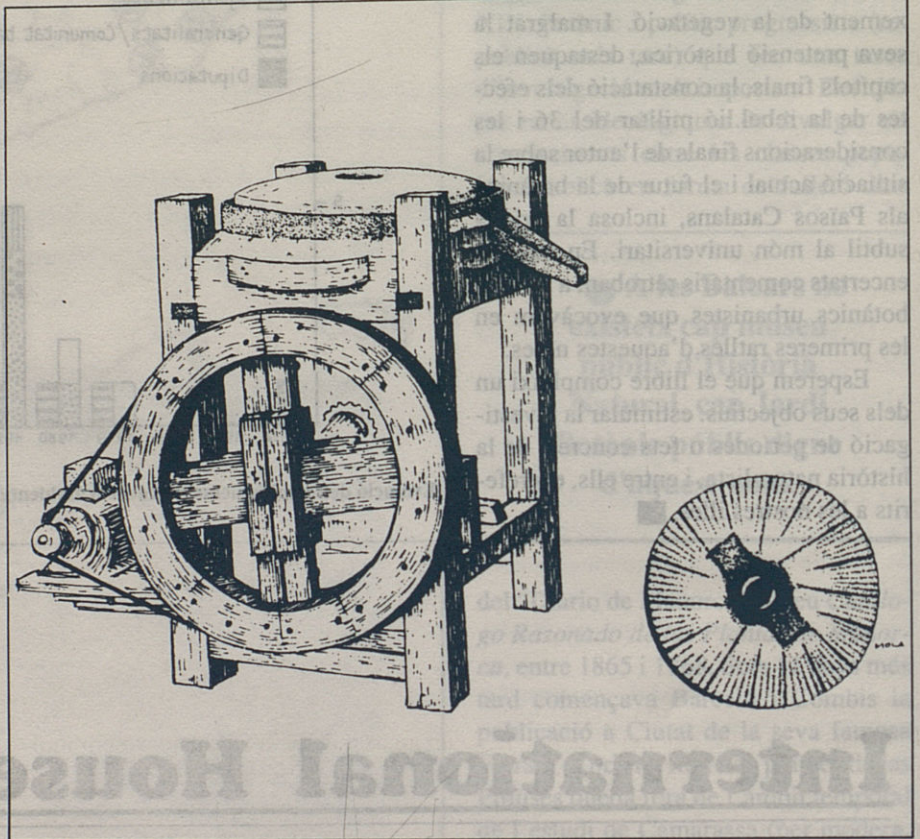
Els estudiosos consideren que a Mallorca, i a les illes en general, s'ha produït una revolució turística. Aquest fet de trenca-ment ha donat lloc a una trans-formació, després de la qual es pot parlar d'una societat pre-tu-rística i, per tant, d'una societat post-turística. Tots els períodes revolucionaris són llargs, però sempre tenen una data concreta de referència: a casa nostra, l'any 1960 representa el punt d'inflexió.

Així doncs, després de 1960 tot s'ha capgirat. Hem deixat endarrera la societat pre-turística. En poc temps, entre altres coses, hem substituït les rondalles per les sèries de televisió, i els cossiers, ara, duen revòlver. Totes les coses tradicionals ens semblen molt llunyanes, però el que cal tenir clar és que tots som hereus, i alhora dipositaris, d'una cultura que és, en poques paraules, la nostra.

Amb l'afany de contribuir a conservar i divulgar les nostres arrels s'ha publicat el llibre *Elements de la societat pre-turística mallorquina*.

Els continguts de l'obra provenen de la recopilació de treballs diversos. La gènesi del conjunt és una sèrie d'articles apareguts a les revistes LLUC i EL MIRALL, entre els anys 1986 i 1988, a la secció titulada societat pre-turística.

Aquest fet permet que el conjunt dels temes tractats pugui semblar dispers, però fonamenta la seva unitat precisament perquè tots els aspectes són

Molinet i mola de Ca Mestre Miquel Pascual (la Indioteria). Dibuix de Biel Bonnin.

elements de la societat pre-turística mallorquina.

Nombrosos autors han col·laborat per fer conèixer aspectes com l'elaboració del formatge; l'arquitectura popular; el pastar; els transports; el cinema; els nevaters i les cases de neu; els molins de vent; el gòtic en els casals de muntanya; les sitges i els carboners; el costumari del carnaval; els molins d'aigua; les rotes i els rotors; les figures; els forns de calç i els calciners; els difunts; la llet d'ametla; les festes pollencines de Sant Antoni i Sant Sebastià; i, la indústria farinera de Felanitx.

Es vol oferir, en definitiva, una mostra d'un món i d'una gent que no

era com és. Nogensmenys, la motivació no és la nostàlgia, ni la idea que el passat fos millor, sinó la convicció que convé mai no perdre de vista els fonaments de la nostra personalitat col·lectiva.

La Conselleria de Cultura ha tengut la iniciativa de publicar aquest llibre, que suposa una suma de petites aportacions al cultiu d'un sementer que encara té molts de trossos sense entre-cavar. ■

Edició a càrrec de Gaspar Valero i Martí.- Govern Balear. Conselleria de Cultura, Educació i Esports.- Palma, 1989.- 237 pàgs.

"DIE BALEAREN"

L'OBRA DE L'ARXIDUC

A.R.

En el marc de la darrera edició de la Fira del Llibre l'escriptor Antoni Bonner, conjuntament amb la Dra. Isabel Moll, presentaren la continuació de la part general del volum de Mallorca de l'obra Die Balearen de l'Arxiduc Lluís Salvador d'Àustria.

Es tracta del volum VIè de la traducció íntegra al castellà, realitzada per Carlos y Bárbara Sánchez-Rodrigo, que duu a terme la Caixa de Balears "Sa Nostra"; com ja hem dit, és la continuació de la part general dedicada a la Balear Major i, per tant, el volum presenta una paginació correlativa amb l'anterior.

Com la resta de l'obra, el contingut d'aquest volum és essencial per a la coneixença de la realitat econòmica, social i cultural mallorquina de finals del segle passat. A cada una de les pàgines hi compareixen informacions i dades essencials que fins al moment només es coneixien de forma parcial o que senzillament s'havien eludit a les anteriors traduccions i edicions.

La magnitud de l'obra, per tòpica no incerta, no es manifesta però a través de lloances innecessàries. És suficient repassar el contingut per adonar-nos que ens trobam davant la major tasca descriptiva de què han estat objecte les nostres illes.

Entrant doncs en el contingut d'aquest volum i repassant de manera esquemàtica cada un dels apartats veim que es continua posant atenció de les tècniques productives: s'inicia amb la caça tot donant una acurada descripció de cada una de les modalitats tradicio-

Cistelles de palmes (Dibuix del mateix Arxiduc).

nals; a l'apartat dedicat a la pesca es passa revista als distints tipus d'embarcacions i ormeigs; es continua amb un apartat dedicat a transport i comunicació en què prodiga la informació quantitativa a través de taules estadístiques sobre navegació costera, tràfec marítim, entrades i sortides de vaixells, matrícula de mariners, oficials, mestres d'aixa, calafatejadors, embarcacions construïdes, etc. L'apartat referit al sector primari finalitza amb la descripció de l'extracció de pedra, marès i la producció minera.

El capítol dedicat a la molitja es complementa amb gran profusió gràfica i es reproduïxen de forma detallada el mecanisme del molí de vent fariner, el molí fariner d'aigua i el molí de sang.

Tot seguit es destina un ampli apartat a la producció artesanal: la ceràmica, la ferreria, alimentació, teixits i paper, fusteria, corderia, obra de palma, cistelleria. Tot acompanyat d'interessants taules estadístiques.

La darrera part es destina al món del

comerc; les importacions i exportacions, la banca, les comunicacions i la xarxa viària amb un plànol de la xarxa de camins i carreteres i una àmplia referència als vehicles de transport. Segueix un apartat dedicat a correus i al volum de correspondència.

Hi ha també un capítol destinat a les autoritats civils, militars i eclesiàstiques, la seva organització jeràrquica, així com una referència al potencial militar i un repàs a totes les institucions locals i provincials, contemplant també els aspectes sanitaris i la infraestructura hospitalària.

Acaba amb un apartat econòmic on es detallen els pressuposts institucionals, les despeses i ingressos, la qüestió tributària, etc. ■

Las Baleares por la palabra i el grabado: Mallorca. Parte general / Archiduque Luis Salvador de Austria; traducción: Carlos y Bárbara Sánchez Rodrigo; dirección: Isabel Moll Blanes. Palma de Mallorca: Caja de Baleares "Sa Nostra", 1989. 422 p.; il.; 30 cm. ISBN 84-87128-02-5.

LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA I EL FUNCIONARIAT

Joan Antoni Mesquida i Antoni Nadal

La normalització del català a les Balears avança, però topa constantment amb un seguit de problemes que fan que aquest camí sigui lent i pedregós. Dins l'àmbit de l'Administració, el funcionariat amb voluntat normalitzadora troba un camp àrid amb obstacles que s'hauran d'anar eliminant si volem que el català continuï tenint parlants.

L'afirmació anterior i les següents es basen en el coneixement que hem adquirit com a ensenyants de català a funcionaris de les administracions autonòmica i local -en aquest cas de l'Ajuntament de Palma- durant el curs 1988/89. Hem de precisar, però, que en cap moment hem pretès d'induir-ne una idea generalitzable, de primer perquè l'alumnat en qüestió no era una mostra representativa ni homogènia. Entre el funcionariat balear, hi ha diverses opi-

● **El funcionariat amb voluntat normalitzadora troba obstacles que s'hauran d'anar eliminant si volem que el català continuï tenint parlants.**

nions pel que fa a l'ús del català dins l'Administració. Un bon nombre consideren que l'ús del català és imposat d'una manera odiosa. Pensen que no es pot normalitzar tota l'activitat administrativa en dos dies, i que aquest procés hauria de ser lent i gradual, posant molt de cura a no caure en l'aplicació de mesures extremes i radicals. No obstant això, cal tenir en compte que molts de funcionaris usen els mots "extremisme"

i "radicalisme" d'una manera tan ambigua, que fan perdre el senti estricte a llurs significats. Així, doncs, aviat hem pogut copsar que, rere la crítica per la suposada imposició, s'hi amaga la simple aversió al català.

Cal no oblidar una premissa que cau pel seu pes: els catalanoparlants som els responsables que el català esdevingui llengua de cultura, perquè, si nosaltres no l'usam sempre i arreu, no ens el salvaran els de fora. Això pot semblar una obvietat, però se sol ignorar en segons

quins sectors per la manca d'identitat que pateix el poble mallorquí. El turisme, amb tot el que ha portat econòmicament, la immigració massiva, la manca d'una política lingüística definida i decidida amb vista a fomentar aqueixa identitat nacional, l'amor propi dialectal i el característic fatalisme insular han fet que la lleialtat lingüística de la societat s'hagi transmutat en un "ja ho veurem!" o en un rebuig obtús als parlars continentals del català, sense fer res per impedir i contrarestar els cons-

tants atacs dels quals hem estat i som subjecte (el tema ens podria dur a determinar l'eficàcia de l'article 9 de l'Estatut d'Autonomia, el qual ordena, com se sap, que les institucions d'autogovern consolidin i desenvolupin les característiques de nacionalitat comunes dels pobles de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera).

Al nostre entendre, el problema consisteix que hom pot viure tranquil·lament i sense cap trava ni una en castellà

● **El problema consisteix que hom pot viure tranquil·lament i sense cap trava ni una en castellà al nostre país.**

al nostre país. No cal aprendre el català i usar-lo per viure en societat. En conseqüència, la llengua dominant es converteix en l'estàndard amb el qual un es pot comunicar amb qualsevol persona altra que un familiar o un amic íntim catalanoparlant: el castellà pot ser la llengua comuna al lloc de treball o la llengua en què el funcionariat s'adreça als ciutadans. Per això, molts de funcionaris, com que el català no els ha calgut ni tan sols per accedir a la carrera, es neguen a aprendre el català, a vegades adduint que fa poc que són ací o que volen aprendre el mallorquí, no català. De fet, un sector important del funcionariat opina que l'única llengua oficial és la castellana, i que al català només li correspon un simple ús folklòric o col·loquial. Mentre aquesta mentalitat sigui una de les característiques de la població mallorquina, no podrem parlar mai de vertadera normalització (mantindrem fins un cert temps el motor en marxa, però aviat ens hi mancarà el combustible). Aquesta opinió, tan estesa d'altra banda, és una de les conseqüències nefastes del centralisme que patim i una de les raons que costi tant de conscienciar la gent de la "veritat lingüística". Considerant que molts de funcionaris al·leguen que tota la vida els han ensenyat castellà, que és més bo

de fer escriure-hi que en català, que molts de caps de secció, departament o negociat són tenaços castellanoparlants sense cap interès per introduir el català dins llur domini laboral i que la majoria d'organismes oficials no mouen un dit per animar com sigui aquestes persones perquè es normalitzin, ¿a qui pot sor-

● **Un grup de funcionaris joves considera que és la manca de voluntat política i de col·laboració ciutadana allò que frena l'avanç de la normalització.**

prendre, encara, que l'estat actual del català sigui tan precari?

Un dels indicis més perceptibles de

l'estat a què ens acabam de referir és que el funcionariat no sap escriure correctament en català i encara menys en coneix el llenguatge administratiu, llevat de comptades excepcions. Si observem aquest greu problema des del punt de vista del mateix funcionariat, hi trobam diverses opinions. Uns diuen que l'ús del català és poc pràctic tant per comunicar-se amb altres comunitats autònomes o per rebre persones de tota condició com per la interessada qüestió d'imatge: el castellà facilita les relacions i fa quedar bé. Uns altres opinen que la situació ideal és la de bilingüisme amb uns serveis eficaços de correcció (així, de retruc, es lliurarien de l'esforç d'aprendre el català). D'altres esmenten la dificultat dels ciutadans per entendre el llenguatge administratiu català o els problemes de traducció que sorgeixen a les assessories jurídiques de les conselleries a causa dels recursos lingüístics específics, fet que a vegades

pot portar problemes d'interpretació amb conseqüències imprevisibles o retardaments. Uns altres arguments són afirmar que l'Administració és per servir tots els ciutadans espanyols siguin d'on siguin i que no s'han d'augmentar els problemes de l'Administració amb el lingüístic. Finalment, un grup minoritari integrat per funcionaris joves considera que és la manca de voluntat política i de col.laboració ciutadana allò que frena l'avanç de la normalització.

Els poders públics haurien de demostrar que les objeccions anteriors són infundades, particulars o resolubles amb una política que potenciï l'accés del català a qualsevol àmbit d'ús lingüístic. D'entrada, l'activitat administrativa hauria de ser un exemple de correcció gramatical i estilística en català. Per aconseguir-ho, s'hauria de donar solució a alguns problemes com són ara

la manca d'un professorat especialitzat en llenguatge administratiu, la codificació en castellà de la majoria de models de documents informatitzats o la

● **Haurem de
comprovar com
s'apliquen i com se
segueixen els reglaments
de normalització
lingüística.**

persistència a emplenar en castellà la documentació impresa. Però la resolució dels problemes no hauria de passar únicament per la creació o l'augment de serveis d'assessorament lingüístic, perquè això acabaria produint un

col.lapse a mitjà termini dins la mateixa Administració. Així sembla que ho han entès el Consell Insular de Mallorca i l'Ajuntament de Palma, entre d'altres organismes, en aprovar llurs reglaments de normalització lingüística, els quals fixen amb molt bon criteri uns programes que preveuen: a) l'establiment del català com la llengua usual de l'Administració; b) la garantia del dret del ciutadà d'adreçar-se a l'Administració en català, oralment i/o per escrit, i d'obtenir resposta en la mateixa llengua; i c) la promoció de l'ús del català dins tots els àmbits de la vida ciutadana. Sens dubte, és un pas endavant cap a la normalització, però haurem de comprovar com s'apliquen i com se segueixen aquests reglaments, sense oblidar que encara n'hi ha que no han estat aprovats, com el del Govern Balear. ■

DUROS PER AL CATALÀ

Bartomeu Colom i Pastor

La notícia ha saltat a la premsa darrerament, però ja fa mesos que se'n parla: la Generalitat de Catalunya està negociant amb el Govern Central un paquet d'ajuts econòmics per dur a terme la imperiosa tasca de la normalització lingüística.

No fa falta ressaltar la importància d'aquest esdeveniment que, de fet, significa un canvi qualitatiu, una important inflexió en la política de l'Estat i la seva reorientació cap a la política pròpia d'un estat plurilingüe.

En efecte, es podria pensar que el suport econòmic a les polítiques normalitzadores és un assumpte intern o domèstic de les Comunitats amb llengua pròpia, que l'Estat no té per què preocupar-se'n, que se'n pot desentendre; però la veritat és que no és així, per una sèrie de raons.

Les llengües no poden sobreviure sense un estat que els doni suport, i la Constitució Espanyola de 1978 és ben clara en aquest sentit en prescriure que tots els ciutadans i tots els poders públics i, per tant, també, l'Estat, han de protegir les diferents modalitats lingüístiques (Art. 3.3. en relació al 9.1 de la Const. Esp.). Així ho ha entès, a més, el Tribunal Constitucional en la Sentència núm. 82/1986 de 26 de juny, en la qual podem llegir "No ha de perdre de vista, por otra parte, que no cabe contraponer el castellano en cuanto lengua española oficial del Estado, y las demás lenguas españolas en cuanto cooficiales en las distintas comunidades, como asuntos privati-

vos respectivamente del Estado en sentido estricto y de las Comunidades Autónomas individualmente consideradas. Como añade el art. 3.3. de la Constitución, *la riqueza de las distintas modalidades lingüísticas de España es un patrimonio cultural que será objeto de especial respeto y protección*, respeto y protección que por definición incumben al Estado en sentido estricto y también a las Comunidades Autónomas".

La necessària col.laboració de l'Estat permetria, a més, reparar el mal històric que aquest ha infligit a les llengües diferents de la castellana.

Si la Generalitat de Catalunya aconsegueix aquesta col.laboració econòmica de l'Estat en el seu procés de Normalització, el mateix dret tenim nosaltres a rebre-la, essent que es tracta de la mateixa llengua, que està en una situació sociolingüística pitjor. Es per això que les nostres autoritats haurien d'iniciar un procés semblant.

Malgrat que els ajuts que proposa el Govern Central a la Generalitat no tenen un caràcter espectacular, considerem que, atesa la influència i el pes de l'Estat, aquest gest seria decisiu per animar les nostres institucions autonòmiques i locals que no just assignin a la política normalitzadora les miques dels ja exigus pressuposts dedicats a la Cultura, com posava de manifest un reportatge que no fa molt de temps en publicà un diari local ("Diario de Mallorca"). ■

ENCICLOPÈDIA DE TEMES CATALANS

Ara, el passat, el present i el futur dels Països Catalans els podem tenir a casa nostra amb **Enciclopèdia de Temes Catalans**.

Història, Art, Economia, Esport, Societat... Un compendi interdisciplinari perquè res no quedi fora del nostre abast.

Cada mes als quioscs i llibreries més importants de Mallorca, per 225 ptes., o mitjançant subscripció anual (16 números) de 3.510 ptes.

«L'any 1691 un grup de dirigents catalans conspirà perquè Catalunya depengués de França» (*L'Onze de Setembre*, Joaquim Albareda).

Altres títols:

- * **La pintura contemporània**
- * **La Generalitat Republicana**
- * **Barcelona 92**
- * **El Disseny Català**

De pròxima aparició:

- * **Els «dimonis» de Mallorca**

La Setmana Tràgica

Carles Santacana

Catalunya Mil Anys

Frederic Udina

ENCICLOPÈDIA DE TEMES

Nº1 - 225 Ptes.

L'Onze de Setembre

La Guerra de Successió a Catalunya

Joaquim Albareda i Salvadó

EDICIONS

III

MIL·LENARI

Edicions Mil·lenari, S.A.
Carrer Infanta Carlota, 31, 4^a. E
08036 Barcelona
Tel. 415 33 07
Apt. Correus 35307
08080 Barcelona

qüestió exclusiva de les nacionalitats considerades històriques (Catalunya, País Basc) sinó que altres nacionalitats amb trets menys diferencials que la nostra tenen els seus propis representants a Madrid (gallecs i canaris). La nostra singularització geogràfica (amb tota la problemàtica que això comporta a qualsevol nivell: infraestructural, econòmic, sanitari...) i la singularització cultural i lingüística, fan més necessari que mai la presència de representants nacionalistes a Madrid.

En quart lloc, i essent rigorós en la meua anàlisi, he de concloure que no som tan il·lús per creure que uns diputats nacionalistes poden solucionar tots els problemes que afecten les Balears, però com a mínim no han de supeditar el seu vot a les estratègies globals del partit i més lliurement poden desenvolupar tres tasques que al meu mode de veure són importantíssimes:

a) Esser portaveu, i portaveu lliure, de qualsevol iniciativa, problemàtica, suggerència que sigui formulada des de les Illes.

b) Dur una tasca de control de totes aquelles iniciatives del Govern Central que afectin les Illes.

● **Els diputats
nacionalistes, en els
problemes que afecten les
Balears, no han de
supeditar el seu vot a les
estratègies dels partits
estats**

c) Denunciar les deficiències, el malfuncionament, etc. de qualsevol servici públic o administració que depengui del govern central.

Els problemes no es resolen obviant-los, els problemes es resolen quan primerament es plantegen. I si al Parlament hi ha algú que vetlli decididament pels nostres interessos, no per les estratègies dels partits estats, els qui els han d'administrar posaran més l'esment en administrar-los millor. Alguna cosa sens dubte haurem guanyat.

Una prova global de tot això que he dit la pot tenir (e)l' (e)lector repassant la premsa diària. Quan realment ha existit una presència activa de les Illes al Parlament de Madrid fou quan Enric Ribes abandonà la disciplina del PSOE i es feu portaveu de les iniciatives nacionalistes a Madrid. Temes de Sanitat, Transports, Educació, Agricultura, etc. varen ésser plantejats al govern. Si aquest diputat no hi hagués estat, aquests temes haurien romàs en l'oblit. ■

LES MONOGRAFIES DE L'"ENCICLOPÈDIA DE TEMES CATALANS"

Edicions Mil·lenari ha presentat a Mallorca els fascicles monogràfics de la col·lecció "Enciclopèdia de temes catalans".

Han aparegut ja diversos títols sobre història, art, i economia i se'n preparen d'altres sociològics i etnogràfics de més abast popular i que tractaran aspectes concrets que caracteritzen comarques i poblacions de tota la geografia de parla catalana. Tant per la diversitat dels temes com per la manera d'oferir l'edició, cal creure que no serà difícil l'acceptació de la col·lecció per part d'un ampli sector de lectors interessats per conèixer la nostra realitat més enllà del propi entorn particular.

"Enciclopèdia de temes catalans".- Edicions Mil·lenari. Barcelona. 225 ptes. Fascicles mensuals.

L'assalt definitiu de Felip V a Barcelona (Gravat de l'Institut Municipal d'Història de Barcelona).

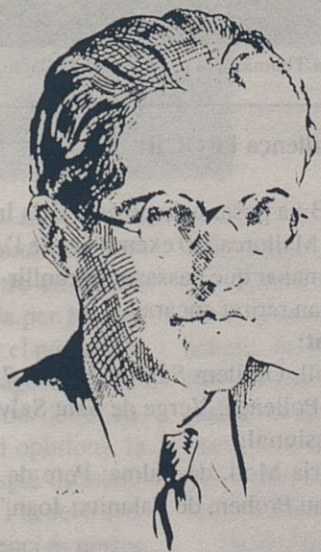
HOMENATGE A ROSSELLÓ-PÒRCEL

Ma Antònia Albertí Campins

El proppassat 31 de maig, a les 10,30 del matí, tengué lloc a l'Institut de Batxillerat núm. 6 de Palma l'acte de presentació de l'antologia poètica que amb motiu del cinquantenari de la mort de l'insigne poeta mallorquí Bartomeu Rosselló-Pòrcel (1938-1988), ha editat l'Obra Cultural Balear amb el patrocini de la Caixa d'Estalvis de Pollença, "Colonya".

B. Rosselló - Pòrcel

ANTOLOGIA POÈTICA

Mallorca, 1989

COLONYA Caixa d'Estalvis de Pollença

L'acte fou presidit per Gabriel Mestre Far, Director General de la Caixa d'Estalvis de Pollença, "Colonya", patrocinadora de l'edició, Antoni Mir, Director-Gerent de l'Obra Cultural Balear, Margalida Thomàs, Cap del Seminari de Català de l'IB núm. 6 i Josep Ma Llompart, escriptor, que fou l'encarregat

de parlar de la vida i l'obra de Rosselló-Pòrcel.

L'acte començà amb la intervenció de Margalida Thomàs que donà, tot seguit, la paraula a Antoni Mir. Aquest explicà que l'edició d'aquesta antologia adreçada als estudiants s'emmarcava dins el conjunt d'activitats de

l'entitat dutes a terme per a la defensa i promoció de la nostra llengua i cultura. Féu un repàs de les tasques més importants realitzades i anticipà alguns dels projectes més immediats que l'OCB pensa dur endavant.

A continuació Josep Ma Llompart intentà apropar la vida i l'obra de Rosselló Pòrcel als més de tres-cents estudiants que omplien la sala d'actes. Llompart il·lustrà les seves observacions amb la lectura d'alguns fragments dels poemes més coneguts de l'autor i amb més possibilitats de captar

● Amb aquest acte es culminava la "campanya" del Seminari de Català de l'Institut Núm. 6, iniciada ja fa temps, perquè el centre rebí el nom del poeta.

l'atenció del públic inquiet que tenia davant: "Història del soldat", "Illa dels amants", "Auca", "Brollador", "A Mallorca, durant la guerra civil", etc.

Per acabar, Gabriel Mestre parlà sobre la intenció de la Caixa de Colonya de continuar donant suport a qual-sevol iniciativa en bé de la nostra cultura i manifestà en nom de la Caixa d'Estalvis de Pollença la satisfacció que li produïa poder contribuir a la difusió de l'obra del poeta entre els estudiants d'Ensenyances Mitjanes. Després Margalida Thomàs donà per conclòs l'acte.

El fet que l'Institut núm. 6 acollís la presentació d'aquesta Antologia Poètica tenia una doble explicació: d'una banda, es garantia així que la major part del públic assistent estigués format per estudiants, públic al qual va també des-

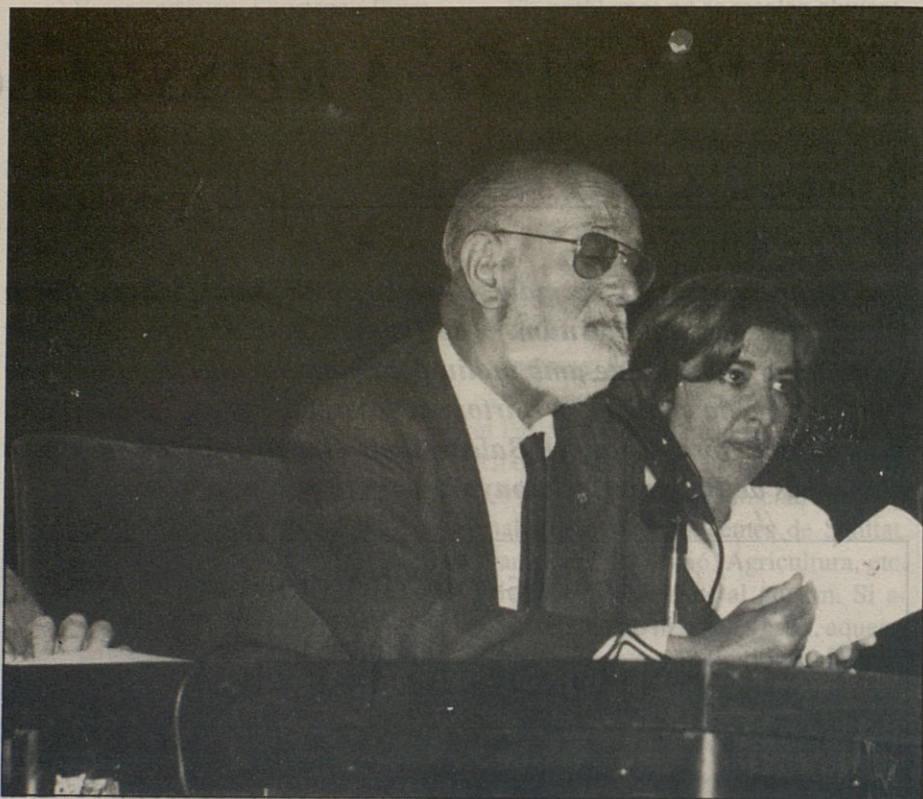
tinada l'antologia; de l'altra, es culminava amb aquest acte la "campanya", si és possible dir-ho així, del Seminari de Català de l'Institut Núm. 6 per tal que aquest centre passi a anomenar-se *Institut de Batxillerat Bartomeu Rosselló-Pòrcel*.

Pel que fa al contingut de l'Antologia, s'ha de dir que consta de tres parts. La primera, a càrrec de Josep Ma Llompart, es titula "B. Rosselló-Pòrcel: notícia elemental" i és una aproximació breu, però completa, a l'obra del poeta. Josep Ma Llompart ha intentat destriar en unes poques planes els corrents que influïren en la creació poètica de Rosselló-Pòrcel. Cada un d'aquests corrents és exemplificat amb fragments dels poemes on es manifesten més clarament aquestes influències.

La segona part, a cura de Robert Mosquera, és una cronologia detallada dels principals esdeveniments de la vida del poeta des del 1913, any del seu naixement en el barri del Puig de Sant Pere de Palma, al 1938, any de la seva mort en el sanatori del Brull, al Montseny.

La tercera part correspon a l'antologia poètica pròpiament dita i inclou vint-i-nou poemes que constitueixen una mostra ben representativa de l'obra de Rosselló-Pòrcel.

En resum, es tracta d'una Antologia pensada per als estudiants de les Illes i que ha de servir per facilitar al professorat la tasca de fer conèixer als seus alumnes aquest gran poeta mallorquí que, encara avui, consideram massa oblidat. ■

Josep M. Llompart i Margalida Thomàs a la presidència de l'acte.

NOTA de la Caixa de Pollença i l'OCB:

Al mes de maig, l'OCB va posar a disposició dels Instituts de Batxillerat i de Formació Professional de Mallorca, 40 exemplars de l'Antologia de B. Rosselló-Pòrcel, i per telèfon va demanar que passassin a recollir-los. Els Centres que figuren a continuació no els han retirat encara:

Instituts de Batxillerat:

Joan Alcover, Ramon Llull, Guillem Sagrera, Núm. 7, de Palma; Llorenç Galmés, d'Artà; Colonya, de Pollença; Verge de Sant Salvador, de Felanitx;

I. de Formació Professional:

Antoni Maura, Fc. de Borja Moll, de Palma; Pere de Son Gall, de Lluçmajor; Secció F.P. d'Artà; Nicolau Prohen, de Felanitx; Joan Taix, de Sa Pobla.

Orquestra Simfònica de Balears

«CIUTAT DE PALMA»

Ja són a la venda els abonaments
per a la temporada 89-90

Informació i reserves a la «Fundació Pública
de les Balears per a la Música», Tel. 287565

FUNDACIÓ PÚBLICA
DE LES BALEARS PER A LA MÚSICA

REVISTES

"DEBAT NACIONALISTA"

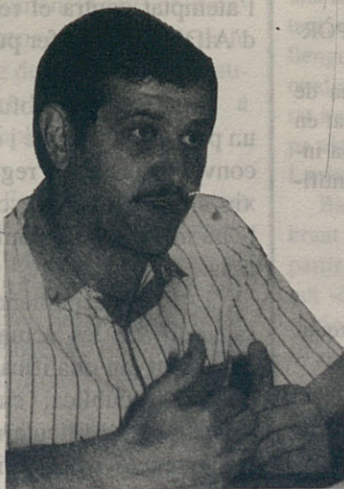
T.H.

Tribuna

Mateu Morro i Marce

Les Illes Balears: realitat i perspectives del recobriment nacional

Nascut a Sant Mateu de Camí (Mallorca) l'any 1956. Ha publicat diversos treballs sobre la història del nacionalisme a Mallorca conjuntament amb Sebastià Serra. L'esquerra nacionalista a Mallorca (1985) i sobre la cultura popular popular i bibliogràfica. Actualment està preparant un estudi sobre Esquerra Republicana Balear (1934-1936). Des del 1977 és militant de l'PSM Esquerra Nacionalista organització de la qual des del 1985 n'és el secretari general.

questa certesa que dedueix la urgència d'un plantejament que parteixi del coneixement de cada una de les realitats diferenciades que constitueixen el nostre espai nacional, perquè reconèixer la diversitat, constituïda a través de processos històrics diferenciats, és l'única manera de garantir l'èxit final de la proposta.

Els Països Catalans han de deixar d'ésser una reivindicació ornamental, sense sentit concret, utilitzada en els moments solemnes de les cerimònies patriòtiques. Cal fer dels Països Catalans un projecte operatiu, actuant, inspirador de propostes i d'actuacions nacionalitzadores. I això exigeix coneixement, intercomunicació, debat i consciència de la diversitat de les situacions i els processos.

Les mateixes Illes Balears són una realitat ben diversa, constituïda per quatre illes que no es diferencien tan sols per les modalitats subdialectals de la llengua, sinó que presenten formacions socials específiques,

La revista *Debat Nacionalista*, editada per la Fundació Centre de Documentació Política i dirigida per Miquel Sellarès, acaba de publicar el número 7, corresponent als mesos d'agost i de setembre. Fracassats els intents de fer callar les seves aportacions i opinions, la revista consolida el seu espai informatiu, la seva independència i la seva creativitat en un país on el silenci és norma per a la majoria dels mitjans informatius, que eviten tractar temes que els puguin perjudicar políticament o econòmicament. *Debat Nacionalista* esdevé portaveu d'una nova sintonia, cada vegada més evident entre una nova generació de gent nacionalista i progressista.

Debat Nacionalista número 7 demostra un cop més la seva pluralitat i la seva voluntat de donar la paraula a aquells que són silenciats o els dificulten l'expressió, com és el cas de Jaume Casajoana, històric nacionalista convergent, que hi publica una aportació teòrica sobre la identitat nacional que fa

reflexionar i que crearà debat.

També Carles Castellanos i Josep Guia, potser els màxims representants actuals de l'independentisme militant, són presents en aquest número mitjançant dues aportacions que intenten presentar-nos la seva visió sobre el moment present del moviment d'alliberament nacional català.

Debat Nacionalista número 7 tracta, com a tema de portada i extensivament, una qüestió fins ara poc debatuda: cultura en català o cultura nacional. I ho fa amb una entrevista a Pilar Rahola, secretària de la Fundació ACTA. Acompanyen aquesta entrevista, reflexionant sobre la mateixa qüestió, tres articles de Joaquin Ferrer, Jordi Font i Rafael Ribó.

Particularment interessant ens sembla la col·laboració de Mateu Morro sota el títol de "Les illes Balears: realitat i perspectives del recobriment nacional" pel seu to expositiu, molt encertat si ens atenem al lector potencial de la revista. ■

VEL·LEITATS I FANTASIES

Joana Lladó

El passat mes d'agost va ser calent i sec; tots ho recordam.

Algun dia semblava que no hi havia prou esdeveniments per omplir els temps informatius i les pàgines de premsa acabaven donant difusió a qualsevol insignificància. No obstant això, la violència convertia en tragèdia molts de noms i molts d'indrets: l'infern de Beirut degué ser espantós; un bon grapat de joves xinesos va ser executats; aquí, una detenció remou el fastigós i insuls viure de la nostra comunitat.

El que volia, però, era narrar una breu història que va acabar essent més bé còmica. Els paquets-bomba corren per tot arreu i es va creant, amb tot, una psicosis de perill entre els responsables del nostre ordre.

Un tranquil divendres d'agost, voltant les vuit del capvespre, el campus de la nostra Universitat ofería un aspecte tranquil i buit. No passava un bri d'aire i semblava que res no podia interrompre aquella calma quan algú, responsable, descobreix una solitària i sospitosa maleta immòbil davant la porta de sortida de la Facultat de Ciències. Cada cop en quedaven més poques, de persones, i, definitivament, aquella maleta no era de ningú.

Arriben dos policies, dos més i dos més. Tothom observa la maleta, negra, perillosa. I arriba el tècnic especialista en desactivar paquets explosius. I es desallotja l'edifici. Un dels professors que baixa del laboratori diu: "Crec que és de n'Andreu", "estic quasi segur que és de n'Andreu". Però res. El tècnic especialista ha fet passar amb molta esmena una corda per l'ansa. Estiren, molt poc a poc, aquella maleta. Els policies, cos a terra davall els arbres, podien esperar qualsevol cosa. "Deu ser la maleta de n'Andreu". La maleta davalla un escaló, un altre; l'arrossegueu per terra. Volen fer-la arribar a un lloc espaiós. Però de cop s'enganxa. Una estiradeta; no ve. Estiren més fort; tampoc no es mou. Enèrgic, el tècnic especialista se'n va cap a la maleta i l'obre. "La pròxima ve que se la ate a lo cojone". Tot papers, carpetes i més papers. Era de n'Andreu.

PREMIS 31 DE DESEMBRE DE L'OBRA CULTURAL BALEAR CONVOCATÒRIA 1989

L'Obra Cultural Balear convoca els PREMIS 31 DE DESEMBRE de 1989 amb la finalitat de reconèixer, d'estimular i de fer sorgir tot tipus d'actuacions, de comportaments i d'activitats encaminats a afavorir l'ús normal de la llengua catalana en tots els àmbits de la vida social i pública, a promoure la cultura i a desvetllar i a desenvolupar la consciència nacional pròpia de les Illes Balears.

PREMI FRANCESC DE BORJA MOLL

Destinat a premiar la persona o grup de persones, l'entitat jurídica o l'organisme privat que en la trajectòria de la seva activitat hagi participat de manera destacada a les Illes Balears en la normalització de la llengua, la cultura i la personalitat nacional.

PREMI GABRIEL ALOMAR

Destinat a premiar un treball escrit o audiovisual publicat o difós al llarg de l'any, que plantegi alternatives capaces de dinamitzar i enfortir el nostre procés de recobriment nacional. Com a anàlisi, descripció o divulgació, el treball premiat haurà de facilitar la comprensió de qualsevol aspecte de la realitat present de les Illes Balears.

PREMI EMILI DARDER

Destinat a premiar iniciatives o experiències en el camp de l'educació, especialment orientades cap a la normalització del català com a llengua vehicular de l'aprenentatge, la renovació pedagògica o l'educació medioambiental.

PREMI BARTOMEU OLIVER

Dedicat a premiar una tasca desenvolupada dins l'àmbit concret d'un poble, d'una barriada ciutadana, d'un sector professional o social. També es podrà prendre en consideració una tasca de recerca sobre l'àmbit en qüestió... històrica, sociològica, etimològica, sociolingüística, geogràfica, econòmica... com la realització d'accions de dinamització cultural, de recuperació lingüística, de revaloració de la cultura popular.

PREMI MIQUEL DELS SANTS OLIVER

Destinat a premiar una obra d'investigació, editada al llarg de l'any,

sobre qualsevol aspecte de la realitat passada o present de les Balears.

PREMI BARTOMEU ROSSELLÓ PÒRCEL

Destinat a premiar una persona de menys de trenta anys que hagi destacat en el terreny de l'animació cultural, de la investigació -artística humanística, científica, o en el camp de la creació.

BASES

1. Poden optar a aquests premis totes aquelles persones, grups de persones, entitats o organismes privats que siguin presentats com a candidats per la Junta Directiva de l'Obra Cultural Balear, per qualsevol de les seves delegacions insulars o locals o per un nombre no inferior a tres dels seus socis, i pels membres del Jurat.

2. Cada candidatura ha d'anar acompanyada d'un informe que justifiqui i raoni la proposta. Es presentarà per triplicat a màquina o ordinador i a doble espai a la seu social de l'OCB, carrer de la Impremta, núm. 1, pral. 07001 Palma (Mallorca). Telèfon: 72 32 99. Fax: (971) 71 93 85.

3. Qualsevol persona, particularment, també podrà suggerir per escrit o per telèfon, candidats a la Junta Directiva, la qual estudiarà el suggeriment i decidirà en darrer terme si ha de ser pres en consideració pel Jurat. En el cas que s'accepti, la Junta Directiva podrà elaborar o encarregar l'informe.

4. El termini de la presentació de candidatures acabarà el 15-11-89, a les 20 h.

5. El Jurat dels PREMIS 31 DE DESEMBRE de 1989 estarà format per Bartomeu Colom, Josep Ma Llompart, Marià Serra, Pilar Vinent, Joan Mas, Margalida Munar, Margalida Pons, Bartomeu Fiol i Josep Lliteres. Secretari, Antoni Mir.

6. El premi consistirà en una escultura elaborada expressament per Pere Pavia i un diploma acreditatiu.

7. El veredictes es farà públic durant el mes de desembre de 1989 en un acte social.

CONTRA LA NOVA VIOLENCIA DELS QUI CREMAREN EL REPETIDOR DE TV3

Assabentats de la desaparició de les actuacions judicials relatives a l'atemptat contra el repetidor de TV3 d'Alfàbia, volem fer públic que:

1.- Lamentam profundament que en un país com el nostre i en un sistema de convivència sana i regular es produeixin alteracions tan escandaloses de la bona marxa de l'Administració de Justícia.

2.- És especialment greu que la desaparició de les actuacions afecti un expedient tan qualificat per la seva repercussió pública, cultural i social. Consideram particularment necessària la prevenció i repressió de conductes tan indesitjables com el fet d'incendiar el repetidor de TV3.

La prevenció d'atemptats i destrosses, i la persecució, si cal, dels responsables, és més necessària encara des del moment en què l'OCB ha estat víctima preferida de la barbàrie, desplegada assíduament contra el seu local social.

3.- Espressam la nostra convicció respecte de la perillositat manifesta d'una activa xarxa ultra-reaccionària, que no pot ser aliena a la desaparició de les actuacions judicials.

Sens perjudici de la respectada presumpció d'innocència a títol personal, no tenim dubtes que el cercle de fanàtics que es mou entorn de l'acusat Jaime Martorell ha tingut un afavoriment indubtable, directe o indirecte, en la producció dels fets.

4.- Per això, volem reclamar a l'Administració de Justícia, en particular al Ministeri Fiscal i a la Policia Judicial com a responsables directes de les investigacions, la més acurada activitat per tal de localitzar i posar a disposició judicial els autors de la malifeta; demanam als advocats de l'acusació particu-

lar que interessin les mesures cautelars de caràcter personal que garanteixin l'evitació de fets tan execrables i, al jutge d'Instrucció, que acordi aquestes mesures.

Finalment, pensam que, després d'una acció violenta com la del propassat dia 22 d'abril, la societat de les Illes Balears difícilment podria acceptar una nova pertorbació o dilació en l'administració de Justícia als responsables de l'atemptat d'Alfàbia, sense que se'n ressentís greument la seva confiança en les institucions encarregades de la prevenció i càstig dels delictes que causen alarma social i perjudiquen a col·lectius tan amplis com pacífics.

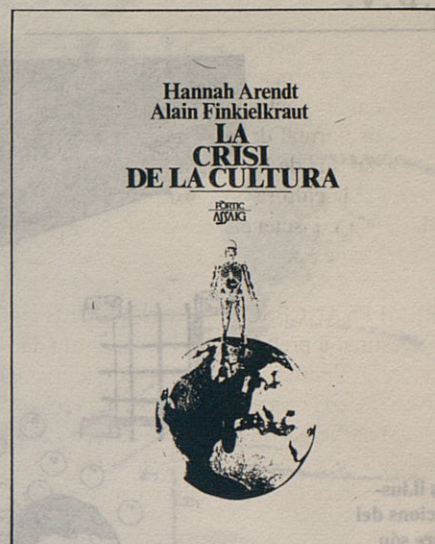
Bartomeu Colom, Ferran Gomila, Caterina Ortega, Maties Oliver, Climent Picornell, Aina Montaner, Climent Garau, Josep M. Llopart, Ignasi Ribas, Miquel Alenyar, Joan Vidal, Salvador Balle, Nadal Batle, Antoni Bonner, Miquel Rayo, Aina Moll, Francesc Mengod, Antoni Serra, Antoni Mir.

LA CRISI DE LA CULTURA.

Hannah Arendt / Alain Finkielkraut.- Traducció de Jaume Colomer i Alvar Valls.- Col·lecció Pòrtic Assaig, 3. Barcelona, 1989, 128 pàgs., 1.500 ptes.

Alain Finkielkraut va ser a Barcelona el desembre de 1987 convidat per la Fundació ACTA. Per a aquella ocasió va preparar una important conferència, Hannah Arendt i la crisi de la cultura, el text de la qual ocupa una tercera part del present volum i és, per tant, un text inèdit, no publicat en cap altra llengua. Dos temes en són el centre: el nacionalisme i la crisi de la cultura en la societat moderna, a partir dels quals desenvolupa algunes de les idees del seu últim llibre *La défaite du pensée* (1987).

Bàsicament l'exposició d'Alain Finkielkraut gira entorn de dues idees, bastides a partir d'anàlisis filosòfics de Hannah Arendt -de la qual es manifesta admirador: el nacionalisme desvinculat de la llibertat de l'Home, circumscrit a la història i la tradició cultural és contrarevolucionari; i la crisi de la societat moderna té les seves arrels en

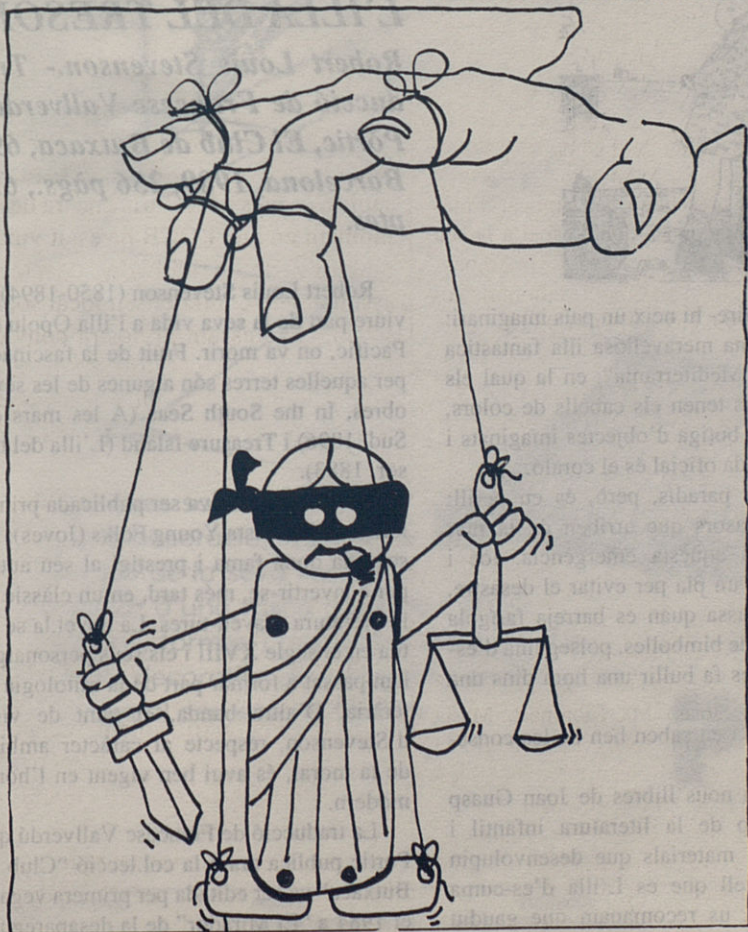

el consum, al qual han estat reduïdes totes les realitzacions humanes, cosa que comporta, per exemple, que l'educació hagi perdut la seva funció formadora per esdevenir només eina de capacitació professional.

Pilar Rahola, directora de la col·lecció Pòrtic Assaig, ha completat el volum amb tres textos de Hannah Arendt, extrets del seu llibre *Between past and future* (1954).

Alain Finkielkraut (1949) és considerat membre destacat de la nissaga de sociòlegs heterodoxos francesos. Les seves iconoclastes opinions sobre la crisi del món occidental, l'amor i les servituds de la vida quotidiana són influents i contravertides. No hi ha cap altra traducció catalana dels seus llibres.

Hannah Arendt (1906-1975). Filòsofa alemanya deixeble de Heidegger. A causa de la seva ascendència jueva va haver d'exiliar-se el 1933, primer a París i després als Estats Units, on va morir. Entre les seves obres podem destacar: *The origin of Totalitarianism* (1951) (Traducció castellana el 1974), *The Human condition* (1958 i *Eichman in Jerusalem* (1963), que va aixecar una forta polèmica pel fet que responsabilitzava els líders jueus de l'ascens del nazisme. Ha escrit també assajos sobre Walter Benjamin, Bertold Brecht, Hermann Broch, Rosa Luxemburgo i Immanuel Kant.

Dibuix de Ramon Clot.

UNA NOVA ILLA PER A LA LITERATURA (INFANTIL): BENVINGUDA SIGUI

Joan Guasp (1989): *L'illa d'escuma rosa*.

Olot: Edicions Municipals, (Col.lecció Rebost, 50).- 79 p.p.

R.D.V.

Les il·lustracions del llibre són de Katy Guasp, filla de l'autor.

Primer foren l'illa del tresor d'Stevenson, l'illa d'Avalon on s'hi amagà el rei Artús, l'illa misteriosa de Verne, l'illa del baró Zodiac de Benet i Jomet, l'illa dels conills de Janer Manila, l'illa de... tantes i tantes illes a l'arxipèlag de la literatura! Doncs ara n'ha nascut una de nova enmig de la Mediterrània; és *L'illa d'escuma rosa*.

Joan Guasp conegut en el món del relat breu, de les contarelles i del teatre, ençata amb aquest llibre un nou camp; s'endinsa dins els viarans de la literatura infantil i ho fa de la mà del mestre, de la mà de Gianni Rodari. A tota *L'illa d'escuma rosa* hi transpuja la Gramàtica de la fantasia; nogensmenys la seva lectura va ser una fita dins el quefer creatiu de Joan Guasp.

Val a dir que aquest llibre va esser guardonat l'any 1988 amb el "Premi Ciutat d'Olot de contes per a nens".

La història comença quan dins la imaginació de na Menxu -la nostra protagonista

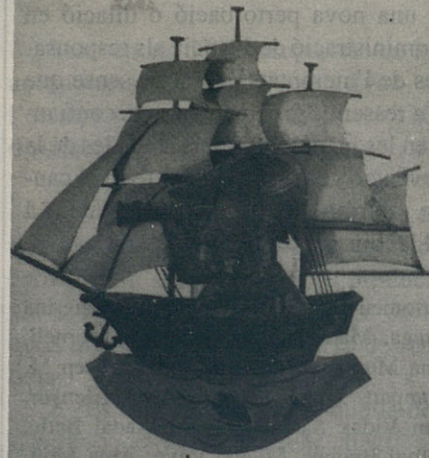
fantasiadora- hi neix un país imaginari: Follèntia, "una meravellosa illa fantàstica enmig de la Mediterrània", en la qual els seus habitants tenen els cabells de colors, on hi ha una botiga d'objectes imaginats i la seva moneda oficial és el coraló.

Aquest paradís, però, és en perill: s'albiren invasors que arriben de la mar gran. Davant aquesta emergència, Ioé i Pioki tramen un pla per evitar el desastre. Sabeu què passa quan es barreja faríngola verge, aigua de bimbolles, polseguina d'escuma rosa i es fa bullir una hora dins una caldera?

Ioé i Pioki en saben ben bé les conseqüències.

Esperam nous llibres de Joan Guasp dins el camp de la literatura infantil i juvenil, nous materials que desenvolupin l'embrió novell que és *L'illa d'escuma rosa*. Mentre, us recomanem que gaudiu amb la lectura d'aquest llibre.

Robert L. Stevenson
L'ILLA DEL TRESOR

L'ILLA DEL TRESOR.

Robert Louis Stevenson.- Traducció de Francesc Vallverdú.- Pòrtic, El Club de Butxaca, 69.- Barcelona, 1989, 256 pàgs., 625 ptes.

Robert Louis Stevenson (1850-1894) va viure part de la seva vida a l'illa Opolu del Pacífic, on va morir. Fruit de la fascinació per aquelles terres són algunes de les seves obres, *In the South Seas* (A les mars del Sud, 1896) i *Treasure Island* (L'illa del tresor, 1883).

L'illa del tresor va ser publicada primerament a la revista *Young Folks* (Joves). De seguida donà fama i prestigi al seu autor, per convertir-se, més tard, en un clàssic de la literatura d'aventures. La novel·la se situa en el segle XVIII i els seus personatges han passat a formar part de la mitologia literària. D'altra banda, el punt de vista d'Stevenson, respecte al caràcter ambigu de la moral, és avui ben vigent en l'home modern.

La traducció de Francesc Vallverdú que Pòrtic publica ara a la col·lecció "Club de Butxaca" va ser editada per primera vegada el 1984 a "El Mirador" de la desapareguda editorial Bruguera.

ELEMENTS DECORATIUS FACTORS DECISIUS

Nosaltres sabem bé que la decoració, la personalització de la seva llar, és el resultat d'una tasca conjunta: espai, mitjans, formes i productes diversos. Elements decoratius que donen forma i vida exclusiva al seu entorn familiar.

S'ho imagina sense rajoles?
És clar, són factors decisius!
Completi la seva decoració a PREFAMA.

PREFAMA

■ **PALMA DE MALLORCA:**

Exposició:
Anid. Lluís Salvador, 84 - Tels. 75 54 45 - 75 16 31

Magatzems:

Poligon Son Castelló. Gran Via Asima - Tel. 29 40 04
Poligon Ca'n Valero. C/ 4 Novembre, 11 - Tel. 20 66 66
Ca'n Blau. C/ Sócrates, s/n - Tel. 27 01 61

■ **LLUCMAJOR:**

Oficines, Fàbrica i Exposició:
Bisbe Pere Roig, 29 - Tels. 66 01 50 - 66 01 54

■ **S'ARENAL:**

Magatzem i Exposició:
Carretera Militar, 228 - Tel. 26 22 38

■ **CALA D'OR:**

Magatzem i Exposició:
Ctra. Calonge - Cala D'Or, Km. 1'500
Tels. 65 82 10 - 65 82 28

■ **PORRERES:**

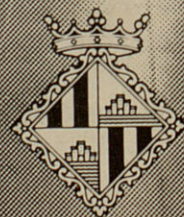
Fàbrica i Magatzem:
Ctra. Campos. Km. 0'400 - Tel. 64 71 05

FEIM FEINA PER POSAR LA CULTURA A L'ABAST DE TOTHOM

A través del Centre
Coordinador de
Biblioteques i amb la seva
xarxa de 52 biblioteques,
el CONSELL INSULAR DE
MALLORCA apropa, dia a
dia, la cultura a tots els
ciutadans.

Aquest Centre, que va
nèixer l'any 1985 amb tan
sols onze biblioteques, en
l'actualitat cobreix
gairebé la totalitat de
l'àmbit insular, refermant
la decidida voluntat i la
tasca continuada del
CONSELL INSULAR DE
MALLORCA a l'hora de
posar la cultura a l'abast
de tothom.

**CONSELL INSULAR
DE MALLORCA**